

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Diplomová práce

2020

Vojtěch Znojemský

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Euroskepticismus v českých médiích

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Vojtěch Znojemský

Studijní program: Mediální studia

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Pečenková

Rok obhajoby: 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ...

Vojtěch Znojemský

Bibliografický záznam

ZNOJEMSKÝ, Vojtěch. *Euroskepticismus v českých médiích*. Praha, 2020. 125 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Markéta Pečenková

Rozsah práce: 166 498 znaků včetně mezer

Anotace

O České republice se často tvrdí, že je to země euroskeptická. Tyto názory pramení zejména z výsledků průzkumů veřejného mínění, neboť např. výsledky voleb nevykazují vyšší úspěchy euroskeptických stran a koneckonců i referendum o vstupu Česka do EU dopadlo jasně pozitivně. Skeptické názory se tak často mohou projevovat spíše nezájmem o evropskou tematiku, špatnou informovaností či nechozením k evropským volbám, jejichž účast je v ČR dlouhodobě jedna z nejnižších. Zjistit, jakou úlohu na těchto náladách mají tištěná média, a zda se některá z nich dají označit jako euroskeptická, to je primárním cílem předkládané diplomové práce. Dalším cílem je pak ověřit předkládanou teorii euroskepticismu a relevanci jeho definovaných aktérů, a též najít nové, dříve nedefinované euroskeptiky.

Annotation

The Czech Republic is often said to be a Eurosceptic country. These opinions mainly come from the results of public opinion polls, as, for example, the election results do not show higher success of Eurosceptic parties and, after all, the referendum on the Czech Republic's accession to the EU has a positive result. Skeptical opinions may rather show in a lack of interest in European issues, poor awareness, or low participation in the European elections, where the Czech Republic has had one of the lowest participations for a long time. It is the primary goal of this diploma thesis to find out what role the print media play in these moods and whether some of them may be labeled as Eurosceptic. Another goal is to verify the presented theory of Euroscepticism and the relevance of its defined actors, and also to find new, previously undefined Eurosceptics.

Klíčová slova

Euroskepticismus, média, politika, Evropská unie, Česká republika, kvantitativní obsahová analýza

Keywords

Euroscepticism, media, politics, European Union, the Czech Republic, quantitative content analysis

Title

Euroscepticism in the Czech media

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval především vedoucí této práce, paní Mgr. Markétě Pečenkové, za vstřícnost při konzultacích, ochotu, cenné rady a za celkovou pomoc při psaní této práce. Dále pak také Univerzitě Karlově, za přístup ke zdrojům a nástrojům monitoringu médií.

Obsah

Slovník pojmů	3
Úvod	4
1. Euroskepticismus.....	6
1.1. Historie	7
1.2. Dělení euroskepticismu	8
1.2.1. Politický (stranický) euroskepticismus	9
1.2.1.1. První Taggartova typologie.....	10
1.2.1.2. Typologie podle Contiho a Verzichelliho	12
1.2.1.3. Typologie podle Kopeckého a Mudda	12
1.2.1.4. Typologie podle Kanioka	14
1.2.1.5. Revidovaná typologie podle Taggarta a Szczerbiaka	16
1.2.1.6. Typologie podle Riishøje	16
1.2.2. Veřejný euroskepticismus	18
1.2.2.1. Typologie podle Sørensenové	20
1.2.2.2. Typologie podle Leconteové	21
1.3. Euroskepticismus v ČR	22
1.3.1. Veřejný euroskepticismus v ČR	23
1.3.2. Stranický euroskepticismus v ČR	24
1.3.2.1. Strany českého euroskepticismu	25
1.3.2.2. Občanská demokratická strana (ODS)	27
1.3.2.3. Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM)	30
1.3.2.4. Svoboda a přímá demokracie (SPD)	31
1.4. Euroskepticismus v médiích	33
1.4.1. Euroskepticismus v českých médiích – dosavadní výzkum	34
2. Politická komunikace v médiích.....	36
2.1. Současnost	37
2.1.1. Profesionalizace a politický marketing	38
2.1.1.1. Euroskepticismus jako produkt politického marketingu.....	40
2.1.2. Obsahy politické komunikace	41
2.1.2.1. Euroskepticismus jako atraktivní politický a mediální obsah.....	43
2.1.3. Personalizace	43
2.1.3.1. Personalizace euroskepticismu v rámci ČR	44

3. Výzkumná část.....	46
3.1. Design výzkumu	46
3.1.1. Výzkumné otázky a hypotézy	49
3.2. Dobový kontext	52
3.3. Dílčí výsledky výzkumu	54
3.3.1. Aha!	55
3.3.2. Blesk	58
3.3.3. Hospodářské noviny	61
3.3.4. Lidové noviny	64
3.3.5. Mladá fronta DNES	67
3.3.6. Právo	70
3.4. Souhrnné výsledky	73
3.4.1. Mediální část.....	74
3.4.1.1. Závěr - deníky	85
3.4.2. Euroskeptická část	87
3.4.2.1. Závěr - euroskeptici.....	92
3.5. Výsledky voleb do EP 2019 z pohledu výsledků výzkumu	93
Závěr.....	95
Summary.....	98
Prameny.....	100
Seznam příloh.....	112

Slovník pojmů

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

EFTA – Evropské sdružení volného obchodu

EHS – Evropské hospodářské společenství

EK – Evropská komise

EP – Evropský parlament

ES – Evropské společenství

EU – Evropská unie

HN – Hospodářské noviny

KDU – ČSL - Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

LN – Lidové noviny

MFD – Mladá fronta DNES

ODS – Občanská demokratická strana

PS PČR – Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky

RRTV – Rada pro rozhlasové a televizní vysílání

SPD – Svoboda a přímá demokracie

SPR-RSČ – Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa

Úvod

O České republice se často tvrdí, že je to země euroskeptická. Tyto názory vyplývají zejména z výsledků průzkumů veřejného mínění, neboť např. výsledky voleb nevykazují vyšší úspěchy euroskeptických stran a koneckonců i referendum o vstupu Česka do EU dopadlo jasně pozitivně. Skeptické názory se tak často mohou projevovat spíše nezájmem o evropskou tematiku, či nechozením k evropským volbám, jejichž účast je v ČR dlouhodobě jedna z nejnižších. Pramenit pak mohou i ze špatné informovanosti společnosti o EU. A to vše v době, kdy její vliv neustále roste, a mnohá legislativní opatření se dělají již na nadnárodní úrovni. Ve snaze zjistit původy euroskepticismu v české společnosti se tak pozornost logicky přesouvá směrem k médiím. Jak o EU informují? Jaký prostor dávají tematické s EU spojenou? A jací aktéři dostávají prostor se k této problematice v médiích vyjadřovat? Právě to byl základní námět pro zpracování této práce, která si klade za cíl zjistit, jakou úlohu na euroskeptických náladách v české společnosti mají konkrétně tištěná média, a zda se některé z nich dá označit jako euroskeptické. Dalším cílem je pak ověřit předkládanou teorii euroskepticismu a relevanci jeho definovaných aktérů, a též případně najít nové, dříve nedefinované euroskeptiky.

V práci bude nejdříve důsledně představen pojem euroskepticismus (kap. 1), jeho vývoj a projevy, se zaměřením na specifika České republiky (kap. 1.3.). Jen jeho dobré pochopení je totiž elementárním předpokladem pro provedení výzkumu, ale i pro vyvozování relevantních závěrů analýzy. Z tohoto důvodu budou v práci představeny všechny hlavní názorové proudy a typologie, které na sebe navíc často navazují a doplňují se. Kromě toho budou již v této části identifikováni konkrétní čeští euroskeptičtí aktéři, a to jak jednotlivci, tak politické strany. Tato fáze reflektuje kromě základní teoretické literatury též nové poznatky, které tato literatura neuvádí, neboť se jedná o stále vyvíjející se oblast.

Další část práce se zaměří na politickou komunikaci (kap. 2.), kterou definuje v takovém rozsahu, jaký je nezbytně nutný pro účel této práce. V této části se tak čtenář seznámí se současnou povahou politické komunikace v médiích, a budou též nastíněny důvody, proč a jak může být euroskeptická agenda v médiích komunikována.

Výzkumná část (kap. 3.) poté v souladu se schválenými tezemi bude analyzovat vybraná česká tištěná média, ale vzhledem k rozsahu práce a možné lepší komparaci už nikoli i jednotlivá on-line média. On-line média jsou tak alespoň zastoupena při výběru tištěných médií, při kterém bylo přihlédnuto i ke čtenosti jejich on-line mutací. Samotný výzkum je proveden metodou kvantitativní obsahové analýzy, která byla vybrána jako nástroj, který nejlépe poslouží k účelu této práce. Analyzovaným obdobím pak byl zvolen celý měsíc květen 2019, ve kterém proběhly volby do EP, a ve kterém se tak média danému tématu více věnovala, což mělo za následek zvýšený počet dat k relevantní analýze.

1. Euroskepticismus

Ač je „euroskepticismus“ v posledních letech hojně používaným termínem, jeho přesná definice je stále poněkud problematická. Jakožto politologický fenomén představuje euroskepticismus stále ještě rozvíjející se disciplínu, u které má řada odborníků neustále problém s jasným a pevným ukotvením. A to platí i přes fakt, že se s politologickým výkladem tohoto termínu setkáváme již od 90. let 20. století, kdy začalo novodobé prohlubování evropské integrace, a tak nelze tvrdit, že se jedná o zcela novodobý konstrukt, na jehož problematiku měli vědci zatím nedostatek času (HAVLÍK, 2006: 26). Nejednoznačnost a pluralita odborných názorů v politologii však není ničím výjimečným, a tak ani v debatě o pojmu „euroskepticismus“ nemůžeme pregnančně mluvit o nějakém zvláštním zanedbání či nápadné nedostatečnosti.

Problematickou částí výkladu tohoto termínu se jeví zejména vytyčení hranic euroskepticismu, respektive určování jeho míry. Ze sémantického hlediska termín „skepticismus“ označuje neurčitou míru nedůvěry či pochybností ke správnosti určitého směru. Není z něj tedy zřejmé, zda skeptik danou agendu pouze kritizuje, nebo zcela odmítá. Dnes hojně používaná předpona „euro“ zase označuje takřka vše, co má souvislost s Evropskou unií.¹ Z čistě lingvistického hlediska tak euroskepticismus znamená jakoukoli míru nedůvěry ke směřování Evropské unie a prohlubování evropské integrace (FLOOD, 2002). Sørensen (2008: 5-6) si také klade otázku, zde na základě koncovky „-ismus“ není možné euroskepticismus dokonce považovat za samostatnou ideologii.

Dalším problematickým bodem euroskepticismu se jeví fakt, že stále není zcela jasné, z čeho doopravdy vychází. Někteří politologové (TAGGART 1998, SITTER 2001, TAGGART, SZCZERBIAK, 2008) se často přou o to, zda se vždy jedná opravdu o ideologicky-programové názory opřené o logický rozbor problematiky, či v některých případech pouze o strategický positioning politických či mediálních

¹ Ač i toto bývá předmětem diskuse. Z předpony „euro“ totiž jasně nevyplývá, zde se jedná o skepsi vůči EU, myšlenice evropské integrace, či celé Evropě (popřípadě jednotné evropské měně euro). Flood (2005) proto navrhuje nahradit pojem „euroskepticismus“ (vy významu skepse vůči EU) pojmem „EU skepticismus.“

subjektů, kteří hlásají euroskeptické názory zejména z taktických důvodů (jako např. oslovování voličů, získávání čtenářů apod.). Toto tvrzení by podporoval i fakt, že se euroskepticismus vyskytuje častěji u opozičních politických stran, a dává se tak do souvislosti s „politikou opozice,“ která není vždy založená na věcných argumentech, jako spíše na pragmatické kritice establishmentu. Nutno však podotknout, že s tímto výkladem ale také řada politologů (KOPECKÝ, MUDDE, 2002, HOOGHE a kol., 2002) nesouhlasí, když tvrdí, že euroskepticismus vychází výlučně z ideologického zaměření jednotlivých politických aktérů.

Vágní definice pojmu, společně s jeho nejasným původem a častým používáním v odborných kruzích, médiích i u laické veřejnosti, vedla vědce v posledních dekádách k nutnosti zpřesňování jeho definic. Bernard Wessels (2007) ve své teorii například tvrdí, že euroskepticismus znamená jen naprosté odmítnutí myšlenek evropské integrace, zatímco kritické myšlenky k tomuto procesu se snaží o jeho zlepšení a do výkladu pojmu „euroskepticismus“ tak nepatří. Dnes se většina vědců ovšem spíše klaní k názoru, že je třeba míru euroskepticismu rozlišovat. Například Paul Taggart s Aleksem Szczerbiakem, jejichž výklad euroskepticismu je dnes asi obecně nejrozšířenější, ve své přepracované studii sice připouští, že ne každá kritika Evropské unie a evropské integrace se dá automaticky považovat za euroskepticismus, ale zase pouhé dělení na přijímání a odmítání evropské integrace je nedostatečné. Proto tito autoři rozlišují euroskepticismus na „měkký“ a „tvrdý“² (TAGGART, SZCZERBIAK, 2008).

K základním determinantům euroskepsy patří podle Hoogheové a Markse (2017: 122) zejména odpor proti centralizaci a nesouhlas s ubíráním pravomocí a suverenity jednotlivých států. Stejně tak může k euroskepticismu vést třeba i pracovní nejistota pramenící z globalizace a vytvoření společného trhu.

1.1. Historie

Termín euroskepticismus jako první do politologické vědy zanesl britský profesor politologie Paul Taggart z University of Sussex. Definoval jej jako „vyjádření

² Viz kapitoly 1.2.1.1. & 1.2.1.4.

kvalifikované či nekvalifikované opozice proti procesu evropské integrace.“ (TAGGART, 1998: 366).³ Počátky euroskepticismu vidí Taggart na začátku 90. let 20. století. I když samozřejmě není možné tvrdit, že myšlenky proti hlubší integraci jednotlivých evropských států neexistovaly již dříve,⁴ o klasickém euroskepticismu, tak jak ho známe a vykládáme dnes, hovoří Taggart konkrétně až od přijetí Maastrichtské smlouvy roku 1992. Do té doby byly protievropské politické myšlenky spíše doménou okrajových a radikálních politických seskupení⁵ a nebyl na ně brán takový zřetel (TAGGART, SZCZERBIAK, 2013: 17).

Právě přijetí Maastrichtské smlouvy mělo však zásadní význam pro transformaci Evropského hospodářského společenství (EHS), přičemž původně zejména hospodářský charakter tohoto společenství získal také jasné politické parametry, což zákonitě vedlo k rozšíření politické diskuze, a dveře pro euroskeptické myšlenky začaly být více a více otevřené. (HYNČICA, 2016: 23).

Dalším milníkem pro rozšíření euroskepticismu v zemích EU byl postupně zvyšující se počet členských států,⁶ kdy původně názorově koherentní šestici států začaly doplňovat i takové, které se původně od Evropského společenství spíše distancovaly a původně volily například spolupráci formou sdružení EFTA (KANIOK, 2006: 9-10).

1.2. Dělení euroskepticismu

Na základě publikovaných vědeckých studií můžeme rozlišovat mezi euroskepticismem politickým, tedy euroskepticismem v rámci samotných politických stran, a euroskepticismem veřejným, tedy v tom, který se projevuje u široké veřejnosti. Na tomto místě je třeba dodat, že politický (resp. stranický)

³ Jeho původní teorie byla v následujících letech několikrát konfrontována s kritikou, a nakonec i aktualizována samotným autorem o 10 let později.

⁴ Zde můžeme vzpomenout například známé odpůrce širší evropské integrace a zejména centrálního, nadnárodního řízení států – bývalého francouzského prezidenta Charlese de Gaulla, nebo bývalou britskou premiérku Margaret Thatcherovou.

⁵ Například výrazné politické uskupení Folkebevægelsen mot EF z Dánska se vyznačovalo odporem proti Evropskému společenství již v 70. letech 20. století.

⁶ Zejména pak tzv. „východní rozšiřování“ z roku 2004, jehož součástí byla i ČR a další postkomunistické státy.

euroskepticismus je definován mnohem detailněji a jeho teorie je mnohem širší, než tomu je u euroskepticismu veřejného.

U dělení euroskepticismu v následujících dvou podkapitolách budeme vycházet z teorií obou těchto směrů. Cílem této práce však není detailní seznámení se všemi názory na tuto problematiku, proto budou předestřeny jen stěžejní koncepty. U politického euroskepticismu nám poskytnou východiska zejména práce Paula Taggarta (1998) s Aleksem Szczerbiakem (2003) a Petra Kopeckého s Casem Muddem (2002). V rámci ČR potom Vlastimla Havlíka s Petrem Kaniokem (2006) doplněné o novější poznatky Pavla Hynčici a kolektivu (2016). U veřejného euroskepticismu je práce opřena zejména o studie Cathariny Sørensenové (2008) a Cécilie Lecontové (2010).

Důležitým poznatkem je, že obecná debata o euroskepticismu a jeho další dělení vychází zejména z teorie politického (stranického) euroskepticismu a jeho zásadní studie byly publikovány již počátkem 21. století. Novější práce spíše rozšiřují předešlé poznatky, nebo je upravují, například podle geografických či jiných reálií.⁷

1.2.1. Politický (stranický) euroskepticismus

Politickým euroskepticismem v tomto případě rozumíme euroskepticismus ve smýšlení, programech či ve vyjádřeních samotných politických aktérů (stran, hnutí, politiků – jednotlivců). Jedná se o nejhlásitější typ euroskepticismu ve veřejném prostoru (HYNČICA, 2016: 25). Jak již bylo zmíněno, termín do politologické vědy poprvé zavedl Paul Taggart (1998), který nejprve rozdělil politické uskupení do čtyř skupin podle míry jejich euroskepticismu. Následovala typologie podle Kopeckého a Mudda (2002), typologie Christophera Flooda (2002), Contiho s Verzichellim (2003), Sørenna Riishøje (2004), dále pak revidovaná typologie Taggarta se Szczerbiakem (2003, 2008) a další.

Za jeden z důležitých milníků vzniku stranického euroskepticismu (ač tak v té době

⁷ Zde jsou pro nás důležité práce českých autorů, kteří zkoumají euroskepticismus ve specifických podmínkách zemí střední a východní Evropy (Havlík, Kaniok, Hynčica a kol.)

ještě nebyl pojmenován) se považuje zavedení přímé volby zástupců do Evropského parlamentu (EP) roku 1979 (tehdy ještě pod názvem Společné shromáždění). Demokratické volby tehdy nahradily dřívější systém delegování zástupců zákonodárnou mocí, a samotný euroskepticismus tak začal být poměrně lákavou politickou nabídkou některých stran a hnutí (HYNČICA, 2016: 23). Právě tato událost proto hraje roli zejména u politického euroskepticismu. Euroskeptičtí političtí aktéři totiž do té doby takřka neměli možnost dostat se do vysokých evropských struktur EU resp. ES. Tuto možnost získali fakticky právě až se zavedením přímé volby. Tím, a také zvyšujícími se pravomocemi a důležitostmi evropských institucí, se dostává zvýšené pozornosti evropské tematice u etablovaných, i nových či „single-issue“⁸ politických stran (KANIOK, 2006: 9-11).

1.2.1.1. První Taggartova typologie

Míra intenzity a důležitosti euroskepticismu v nabídce politických stran, to bylo základním vodítkem pro toto první Taggartovo dělení. Jako základní parametr euroskepticismu definoval autor této typologie splnění následující podmínku: „*Politický aktér musí odmítat evropskou integraci a/nebo Evropskou unii.*“ (TAGGART, 1998).

Pokud je tato základní podmínka splněna, třídí Taggart (1998: 368-369) politické aktéry do následujících čtyř skupin:

- 1) **Monotematické euroskeptické strany** – Kritika evropské integrace a/nebo EU je jejich primárním programovým bodem. Úspěšné jsou zejména u voleb do EP. Jedním z jejich hlavních cílů je zpravidla vyvedení své země z EU. Tyto subjekty bývá též obtížné zařadit na klasické pravolevé ose.
- 2) **Euroskeptické protestní strany** – Do této kategorie spadají strany, které se staví celkově proti establishmentu. Proti-unijní nebo proti-integrační politika je většinou jen jednou z částí jejich protestního programu.
- 3) **Etablované strany s euroskeptickými postoji** – Často se jedná o strany demokratického spektra, které mají širokou voličskou základnu a mnohdy se i

⁸ Strany s jediným cílem.

podílejí na vládě v dané zemi.

- 4) Euroskeptické frakce uvnitř stran** – Méně či více početné názorové frakce, které vznikají uvnitř jinak spíše pro-evropských politických stran.

Mnozí vědci z oboru politologie považují právě toto Taggartovo členění za průlom v bádání o euroskepticismu. Ne všichni s tímto výkladem však souhlasí. I samotný Taggart své teze několikrát přepracoval, což jen přispívá k tvrzení, že se problematika dále dynamicky vyvíjí a původní teorie lze tak brát spíše jako zázemí pro další vývoj euroskepticismu.

U monotematických euroskeptických stran padla zmínka, že bývá obtížné je zařadit na politické pravolevé ose. Hynčica (2016: 27) k tomu dodává, že jasně euroskeptické strany většinou bývají na jejím okraji, a to spíše na tom pravém. Vyskytují se však i na levém a občas lze nalézt euroskeptické postoje i mimo krajní pravici či levici.⁹ Různé euroskeptické strany se tak potkávají často jen v jednom programovém bodu své politiky. Ovšem často se liší i v důvodech své euroskepsy, i v její míře. A právě zde přichází Taggart současně již i s Aleksem Szczerbiakem k dalšímu členění, ve kterém autoři rozdělují euroskepticismus jednoduše ještě podle jeho míry na „měkký“ a „tvrdý“ (SZCZERBIAK, TAGGART, 2000).

Měkkým euroskepticismem se v tomto případě rozumí určité výhrady k fungování EU či k evropské integraci, ovšem nikoli jejich úplné odmítání. Měkcí euroskeptici se tak soustředí spíše na korigování určitých politik v rámci daného směru EU. To zastánci tvrdého euroskepticismu kategoricky odmítají členství své země v EU a požadují její vystoupení (tamtéž). Toto rozdělení se ovšem nedlouho po svém uveřejnění setkala s četnou kritikou. Např. Petr Kopecký a Cas Mudde (2002) kritizují zejména nejednoznačnost měkkého euroskepticismu, u kterého podle nich není zcela jasné, kde začíná. Podle původní definice by se totiž za (měkký) euroskepticismus daly podle těchto autorů považovat jakékoli, byť jen mírné výhrady vůči evropské integraci či fungování EU, a mezi euroskeptiky by se tak dal zařadit téměř každý. Kopeckému s Muddem se navíc nelíbí ani hranice mezi měkkým a tvrdým euroskepticismem v podobě požadavku na výstup země z EU. Na základě

⁹ Někdy se ale také může jednat o již dříve zmíněný „taktický euroskepticismus,“ při kterém strany hlásají euroskeptické názory jen kvůli tomu, aby oslovily voliče, i když euroskeptické myšlenky přitom nevychází z jejich ideologického založení (KANIOK, 2006: 14).

této kritiky tedy Kopecký a Mudde vystavěli alternativní model (viz dále).

1.2.1.2. Typologie podle Contiho a Verzichelliho

Naopak například italští profesori politologie Nicolo Conti a Luca Verzichelli ve své teorii publikované v roce 2003 vychází právě z dělení Taggarta a Szczerbiaka na měkký a tvrdý euroskepticismus, který začleňují do své osy, na jejímž jednom konci stojí právě tvrdý euroskepticismus (coby „*principiální opozice k EU a evropské integraci*“), následuje měkký euroskepticismus (opozice vůči jedné nebo více politikám EU, ale nikoli její úplné odmítání), uprostřed pak stojí neutrální, nevyhraněný postoj. Zde se osa přelévá na druhou stranu, kdy autoři jako opak euroskepticismu přicházejí s pojmem „*europeanismus*“, který rozdělují nejdříve na „*funkční*“ (měkký), což znamená podporu evropské integrace s ohledem na domácí nebo stranické zájmy, a osu uzavírá „*ztotožňující*“ (tvrdý) *europeanismus*, jakožto principiální podporu evropské integrace a EU (CONTI, VERZICHELLI, 2003). Tato teorie je zajímavá právě zejména zařazením pojmu *europeanismus*, jako protipól euroskepticismu, což bude nadále použito v analytické části této práce (více viz příloha č.1: Schéma euroskepticismu Conti – Verzichelli).

1.2.1.3. Typologie podle Kopeckého a Mudda

Typologie Kopeckého a Mudda je dnes zřejmě druhou nejrozšířenější teorií euroskepticismu. Vychází přitom, jak již bylo zmíněno v předcházející podkapitole, z kritiky typologie Taggarta a Szczerbiaka.

Kromě kritiky nejednoznačného vymezení hranic euroskepticismu autoři ve své teorii odmítli také jako základní parametr euroskepticismu souhrnné odmítání evropské integrace a členství v EU. Podle Kopeckého a Mudda (2002: 300) je právě zásadní odlišit, zda se politický aktér staví proti myšlence evropské integrace jako takové, anebo jen proti politice současné EU (popřípadě naopak), a nedávat tyto dva body do společné kategorie. Klíčová je podle Kopeckého a Mudda dále otázka akceptace odevzdání suverenity na nadnárodní úroveň, respektive (ne)podpora

dalšího rozšiřování suverenity EU. Právě tento krok totiž podle autorů stojí na počátku euroskeptických nálad.

Na základě této úvahy představili model euroskepticismu poskládaný z celkem čtyř různých postojů. Vždy se u nich rozlišuje mezi „eurofily“ a „eurofoby“ a zároveň u obou skupin i mezi „optimisty“ a „pesimisty.“

- 1) Euroentuziasté (eurofilové – optimisté)** - Podporují evropskou integraci i současné směřování EU.
- 2) Euroskeptici (eurofilové – pesimisté)** - Podporují evropskou integraci, ale nikoli současné směřování EU.¹⁰
- 3) Europragmatici (též eurofobové – optimisté)** - Odmítají evropskou integraci, ale podporují členství země v EU z pragmatického hlediska.
- 4) Euroodmítači (též eurofobové – pesimisté)** - Odmítají evropskou integraci i současný směr EU. Často se jedná o strany nacionalistického typu.

První dvě skupiny tedy tvoří ti političtí aktéři, kteří přijímají myšlenky evropské integrace, popř. volného obchodu a pohybu osob, liší se však svým názorem na EU, jakožto na její formu. A naopak abychom mohli stranu či aktéra zařadit do třetí nebo čtvrté kategorie, stačí podle Kopeckého a Mudda, aby odmítal/a základní myšlenku evropské integrace. Dále se pak i tito skeptičtí aktéři dělí podle jejich názoru na směřování EU (KOPECKÝ, MUDDE 2002: 300-303).

Toto rozdělení tak jasně stanovuje, která strana či aktér jsou kritičtí pouze vůči EU, ale nikoli i vůči myšlence evropské integrace, respektive naopak, a kdo zavrhuje či podporuje obojí (viz příloha č. 2: Schéma euroskepticismu Kopecký – Mudde).

Ani tato typologie samozřejmě nezůstala bez kritické odezvy. S tou mezi prvními přišli autoři prvního rozdělení, tedy Taggart se Szczerbiakem, kteří poukázali na několik nejasností a rozporů v dělení Kopeckého a Mudda. Největší kritiky se

¹⁰ Zajímavostí je, že v terminologii Kopeckého a Mudda patří tedy do kolonky „euroskeptici“ (v originále „euroseptics“) ti političtí aktéři, kteří jsou vlastně pro myšlenku evropské integrace, ale odmítají jen současné směřování Evropské unie. Zároveň to však neznamená, že automaticky musí požadovat vystoupení země z EU – zastávají spíše názor, že by se EU měla vrátit ke svým původním základům a myšlenkám. Dochází zde tak ale k paradoxům, kdy v tomto modelu mezi „eurofily“ (byť pesimisty) spadají i známí a hlasití kritici EU, kteří ale jinak podporují myšlenku např. volného obchodu a cestování mezi suverénními zeměmi Evropy, jako byla například Margaret Thatcherová nebo Václav Klaus.

dočkala kategorie „europragmatiků“ (též eurofobů – optimistů),¹¹ která podle Taggarta se Szczerbiakem nemá vůbec logiku (TAGGART, SZCZERBIAK, 2003: 5). Na druhou stranu je třeba uvést, viděno dnešní perspektivou, že zejména u zemí střední a východní Evropy (které v té době ještě nebyly členy EU), není ojedinělým názorem myšlenka některých politiků, že má daná země zůstat v EU, jen dokud je to pro ni finančně prospěšné (např. dokud je tzv. „čistým příjemcem“)¹² a v momentě, kdy se tento status změní, měla by EU opustit. Přesně tento přístup by se totiž podle autora této práce dal charakterizovat jako čistě „europragmatický.“

Z typologie Kopeckého a Mudda pak naopak vychází třeba britský politolog Christopher Flood (2002), který tuto typologii dále rozšiřuje,¹³ a to zejména na straně pro-evropských činitelů.

1.2.1.4. Typologie podle Kanioka

V závěru předcházející kapitoly byly zmíněny možné proměny euroskepticismu v rámci přibývání zemí střední a východní Evropy. I proto je důležité na tomto místě zařadit typologii vědce z tohoto regionu, konkrétně Čecha Petra Kanioka (2006: 10-14). Jeho rozdělení se podobá nejvíce typologii Paula Taggarta, s tím rozdílem, že Kaniok místo čtyř skupiny rozlišuje strany do skupin tří, a sice:

1) **Single-issue formace** – Zde je definice podobná jako u Taggartových „monotematických euroskeptických stran.“ Jsou to strany, které se zaměřují zejména na evropskou politiku a jsou zásadně skeptické vůči evropské integraci a EU. Často tyto strany mají zastoupení v samotném EP, neboť jsou úspěšné (popřípadě kandidují pouze) právě jen u voleb do EP (jakožto „voleb druhého řádu“) a v národních parlamentech mají většinou zastoupení slabší nebo žádné. Jako typický příklad uvádí Kaniok (2006: 11) Stranu nezávislosti Spojeného království (UKIP).¹⁴ Tyto formace existují napříč celou EU a mají z pravidla odlišnou strukturu i sílu. Neshodují se spolu většinou ani na

¹¹ Odmítají evropskou integraci ale podporují členství země v EU.

¹² Dostává více financí z EU, než kolik do společné kasy odvádí.

¹³ Strany rozděluje podrobněji místo do čtyř do šesti skupin.

¹⁴ Ještě přesněji (už i svým názvem) definici splňuje i pozdější Strana pro Brexit stejného předsedy, Nigela Farage.

klasické pravolevé ose.¹⁵ Spojuje je tak často jen hlavní programový bod. Díky němu ale mohou spolupracovat v EP i strany nacionalistického typu z různých zemí, které by se jinak logicky měly stavět proti sobě.

2) **Strany druhé ideologie** – Euroskepticismus je u nich důležitá, nikoli však jediná součást jejich stranického programu. V Taggartově typologii se tato kategorie sice vůbec nevyskytuje, podle Kanioka (2006: 12) je to však chyba. Za klasický případ považuje Kaniok švédskou Stranu Zelených (v originále Miljöpartiet de Gröna), která má za primární ideologii ochranu životního prostředí, zároveň však požaduje odchod Švédska z EU. Druhý bod však není důvod vzniku strany, ani je její hlavní poslání. Často se ovšem jedná o druhý programový bod na seznamu priorit (tamtéž).

3) **Skepse jako jeden z bodů programu** – Jedná se o nejširší typ tohoto členění, protože absorbuje všechny ostatní euroskeptické strany. Evropská politika u těchto stran sice nehraje zásadní, ba možná ani důležitou roli, přesto se v jejich programu nachází. V Taggartově dělení by se jednalo o syntézu protestních stran a etablovaných stran s euroskeptickými postoji. Kvůli její šíři je Kaniok (2006: 13) rozděluje ještě na:

- Protestní strany (zejména strany populistické, které kritizují establishment).
- Extrémistické strany (euroskepticismus vychází z jejich podstaty).
- Euroskeptické strany establishmentu (jejichž míra euroskepse je většinou menší a racionálně odůvodněná. Téměř zpravidla se jedná o „měkký“ euroskepticismus).¹⁶

Na základě svého dělení pak Kaniok (2006: 13-14) podotýká, že v jednotlivých národních parlamentech evropských zemí i ve společném EP napočítáme po každých volbách až překvapivě vysoký počet stran, které se dají označit za více či méně euroskeptické.

¹⁵ UKIP například vznikl z bývalých členů Konzervativní i Labouristické strany (KANIOK, 2006: 12).

¹⁶ Jako typický příklad uvádí Kaniok (2006: 13) českou ODS.

1.2.1.5. Revidovaná typologie podle Taggarta a Szczerbiaka

V reakci na četnou kritiku a na celkový vývoj situace upravili Taggart se Szczerbiakem svou původní typologii „měkkého a tvrdého“ euroskepticismu hned dvakrát. Poprvé v roce 2003 a poté ještě v roce 2008. U svého dělení přitom zůstali, pouze redefinovali hranice obou přístupů.

U tvrdého euroskepticismu zrušili jasnou determinaci na základě odmítnutí členství země v EU (i když stále zůstává nejsnazším vodítkem) a nahradili jej souhrnnějším odmítáním přenášení suverenity jednotlivých států na nadnárodní úroveň (TAGGART, SZCZERBIAK, 2003: 12). U „měkkého“ euroskepticismu, na který směřvalo více kritiky, je úprava o něco složitější. Sami autoři totiž uznali, že jejich původní pojetí bylo příliš široké, a mohlo tak zahrnovat i strany, které jsou jinak proevropské. Nově tak za „měkké“ euroskeptiky již automaticky neoznačují ty politické aktéry, kteří nesouhlasí s některou z unijních politik. Autoři totiž začali rozlišovat, jak závažné téma a v jaké souvislosti je kritizováno. I proevropské strany se totiž někdy mohou chovat oportunisticky, a v rámci zájmu svého státu mohou nesouhlasit s některou politikou EU, popřípadě kritizovat některou z marginálních politik EU. „*Kritika jedné či dvou politik Evropské unie tak nutně neznamená euroskeptický postoj.*“ (TAGGART, SZCZERBIAK, 2008). Autoři proto ve své nové teorii vymezují, které politiky spadají mezi „hlavní“ a které mezi „vedlejší.“ Až když daný politický aktér kritizuje jednu z hlavních politik,¹⁷ dá se označit za euroskeptický, zatímco když kritizuje jednu z vedlejších,¹⁸ tak nikoli (tamtéž).

1.2.1.6. Typologie podle Riishøje

S poněkud odlišným přístupem k euroskepticismu politických stran přichází dánský politolog Søren Riishøj. Ten sice ve své studii (2004) uvádí, že vychází z původní

¹⁷ Mezi ně patří např. společná Evropská měnová unie či volný pohyb zboží a osob (TAGGART, SZCZERBIAK, 2008).

¹⁸ Např. společná rybolovná politika (tamtéž).

Taggartovy a Szczerbaikovy typologie, výsledkem je však zcela jiné vymezení euroskepticismu, které pracuje zejména na základě jeho obsahového původu. Podle něj jej dělí na:

- 1) **Euroskepticismus založený na identitě** – úzce souvisí s mírou evropské integrace a strachu z pohlcování národních identit identitou jednotnou (evropskou).
- 2) **Euroskepticismus založený na štěpení** – vychází z klasického sociologického rozdělování společnosti (např. linie město / venkov, náboženství / sekularismus atd.).
- 3) **Euroskepticismus založený na politice** – vychází většinou z odporu vůči jedné či více konkrétním politikám EU (např. ke společné měnové¹⁹ či zemědělské politice).
- 4) **Euroskepticismus založený na institucích** – vychází z nízké důvěry v jednotlivé konkrétní instituce EU.²⁰
- 5) **Euroskepticismus založený na národních zájmech** – vychází z primárního hájení národních zájmů, i když jsou tyto v rozporu s politikou EU.
- 6) **Euroskepticismus založený na zkušenostech** – vychází z pocitu, že nebylo naplněno očekávání vstupu země do EU, popřípadě že celý proces přijetí nebyl spravedlivý.
- 7) **Euroskepticismus založený na politických stranách** – vychází z jednotlivých politických lídrů a osobností, kteří používají tradicionalistickou či populistickou rétoriku.
- 8) **Atlantický euroskepticismus** – vychází z kritiky společné zahraniční politiky EU, zejména z jejího příklonu k USA.
- 9) **Praktický euroskepticismus** – tento typ nevychází z žádné konkrétní kritiky EU ani evropské integrace, celková definice „evropanství“ se v tomto případě však liší od mainstreamového výkladu Bruselu²¹ (RIISHøJ, 2004).

¹⁹ Odpor vůči společné evropské měně euro patří k těm vůbec nejrozšířenějším formám euroskepticismu (RIISHøJ, 2004).

²⁰ Riishøj zde podotýká i opačný efekt – totiž že nízká důvěra v národní instituce někdy vede k vyšší důvěře v instituce EU (tamtéž).

²¹ Za příklad uvádí Riishøj (2004) Slovensko za éry Vladimíra Mečiara.

Riishøjova typologie je tak zajímavá především tím, že se dívá na euroskepticismus z poněkud odlišného úhlu pohledu. Podle Kanioka (2006: 22) má však zásadní slabinu v tom, že staví všechny typy euroskepticismu de facto na stejnou úroveň a dává jim tak stejnou váhu, což je v realitě stěží obhajitelné.²² V pozdější aplikaci modelů euroskepticismu na jednotlivé české politické strany v kapitole 1.3.1. se však ukáže důležitost této typologie.

1.2.2. Veřejný euroskepticismus

K získání celistvého obrazu o euroskepticismu jednotlivých zemí se musíme věnovat kromě projevů politických aktérů také euroskeptickým náladám veřejnosti. Studie totiž neprokázaly jasnou kauzalitu mezi euroskepticismem stranickým a veřejným. Není tak možné tvrdit, že čím větší úspěch euroskeptické strany v některé zemi mají, tím vyšší je euroskepticismus u společnosti oné země a naopak (TAGGART, SZCZERBIAK, 2002: 25). Narážíme zde však na překážku v tom, že veřejný euroskepticismus není oproti tomu stranickému tak důkladně prozkoumán a rozřazen. Navíc u něj autoři často navazují právě na výzkum v rámci stranického euroskepticismu (např. SØRENSEN, 2008).

Veřejný euroskepticismus se může projevat tím, že veřejnost svůj skeptický postoj vůči EU projeví ve volbách či v referendech. To však, jak již bylo řečeno, nemusí mít přesnou vypovídající hodnotu, protože volby jednotlivých stran (včetně těch při volbách do EP) ovlivňuje stále i mnoho jiných faktorů, než jen shodná míra euroskepticismu mezi stranou a voličem. Důležitost evropské politiky bývá navíc stále z pohledu voliče podřazená vnitrostátní politice. K referendům k evropským tématům zase dochází jen velmi zřídka (můžeme zmínit především referenda o vstupu země do EU, popřípadě v poslední době i hojně skloňovaná referenda o výstupu).²³ Tato referenda navíc vyjadřují jen náladu v jednom konkrétním bodě a nikoli její vývoj, proto i výsledky referend mohou být matoucí. Nejvíce relevantní

²² Kaniok ze všech výše uvedených typologií (i dalších, zde neuváděných) preferuje druhý model Taggarta a Szczerbiaka za nejpřesnější, a hlavně za v praxi nejlépe využitelný (KANIOK, 2006: 21-22), ač dodává, že „měkký“ a „tvrdý“ euroskepticismus by bylo lepší nepovažovat za rozlišení míry téhož euroskepticismu, nýbrž spíše jako dva samostatné fenomény (KANIOK, 2005: 157).

²³ Tuto diskusi (zatím pouze diskusi) začalo ve velkém referendum „Brexit“ ve Velké Británii.

data v rámci veřejného euroskepticismu nám tak přináší zejména průzkumy veřejného mínění, které zjišťují kontinuálně nálady ve společnosti. Samotná EU (resp. její sekce analýz veřejného mínění) k těmto průzkumům využívá již od roku 1973 vlastní nástroj jménem „Eurobarometr.“ Průzkumy v rámci něj jsou prováděny ve všech členských i kandidátských zemích a výsledky Eurobarometrů jsou publikovány Generálním ředitelstvím pro tisk a komunikaci Evropské komise (Eurobarometr). Další průzkumy se pak realizují na státních úrovních.²⁴

Ať již však zvolíme kterýkoli z ukazatelů, vyjde nám, že podpora a oblíbenosti EU napříč zeměmi má spíše klesající tendenci. A právě tento fakt vede ke zvýšení zájmu politologů i sociologů o veřejný euroskepticismus. Vždyť v počátcích evropské integrace se tato myšlenka těšila masové oblibě (možná právě proto je tendence klesající) (LECONTE, 2010: 164). Z dat Eurobarometrů dále vyplývá, že v devadesátých letech 20. století (zejména po podpisu Maastrichtské smlouvy v únoru 1992) začala vznikat silná disproporce mezi podporou myšlenek evropské integrace u politických elit (která byla stále vysoká) a široké veřejnosti tehdejších členských států, která začala psotupně klesat (MAIR, 2007: 2). Dalším milníkem zvýšení euroskepticismu u veřejnosti se jeví velká ekonomická krize odstartovaná roku 2008 a následné problémy některých evropských ekonomik (zejména Řecka), kterým ostatní státy Evropské unie finančně pomáhaly, což se nesetkalo s všeobecnou podporou obyvatel. Mezi lety 2008 až 2013 tak počet lidí spokojených s fungováním EU poklesl pod polovinu až na 43% (BARGAOANU a kol., 2016: 9). Nejvyšší pokles popularity EU byl přitom zaznamenán v nejvíce postižených zemích jako Portugalsko, Itálie nebo Španělsko (tamtéž: 17).

Claes de Vreese (2007: 272) ve své studii upozorňuje, že ztrácející se důvěru lidí v evropské instituce, a tedy rostoucí míru veřejného euroskepticismu, lze vysvětlit spíše než nespokojeností se systémem obecně snižující se důvěrou lidí v politické instituce a stále rostoucí oblibou populistických uskupení, které euroskepticismus využívají ke svým politickým cílům (více o tomto fenoménu v kapitole 2).

Stejně jako politický euroskepticismus má i ten veřejný různé typologie. Tou nejznámější je pravděpodobně práce dánské autorky Cathariny Sørensenové.

²⁴ V ČR například CVVM.

1.2.2.1. Typologie podle Sørensenové

Na začátku výzkumu Sørensenové z Think tanku Europa stojí kritika neuspokojivého stavu šetření veřejného euroskepticismu. Autorka tvrdí, že předešlé výzkumy veřejného euroskepticismu jsou nekomplexní a jejich výsledky si často dokonce protiřečí. Například příznivé ekonomické podmínky, nebo sociodemografická struktura jedné konkrétní země bývají dávány do souvislosti jak s rostoucí, tak i s klesající mírou euroskepticismu v dané zemi (SØRENSEN, 2008).

Jak již bylo zmíněno, Sørensenová (2008) ve svém bádání o veřejném euroskepticismu vychází nejprve z typologie stranického euroskepticismu Taggarta se Szczerbiakem, když také rozděluje veřejný euroskepticismus na tvrdý a měkký, kdy tvrdý je principiální odmítnutí evropské integrace a měkký je chápán jako kritika dílčích fragmentů, které ale nevedou k odmítnutí celého projektu (2008:6). Opět tak tedy máme poměrně široké pojetí euroskepticismu, které autorka následně implementuje na výsledky veřejného mínění z Eurobarometrů, přičemž zkoumá i úlohu médií na utváření těchto postojů. Výsledkem je rozdělení veřejného euroskepticismu na čtyři (ideální) proudy, přičemž každý z nich může vést jak k tvrdému, tak k měkkému euroskepticismu:

- 1) **Euroskepticismus založený na ekonomických faktorech** – postoj k EU, potažmo k evropské integraci, je ovlivněn zásadně hmatatelnými výsledky. Ekonomický euroskepticismus tak vzniká z myšlenky, že náklady převládají nad benefity. Podle výsledků Sørensenové se toto vnímání hodně liší stát od státu (viz více euroskeptické nálady u států, které byly více zasaženy ekonomickou krizí).
- 2) **Euroskepticismus založený na vnímání suverenity** – vzniká z přesvědčení, že prohlubující se integrace, ač je možná ekonomicky prospěšná, ohrožuje však jednotlivé národní suverenity. Tento typ euroskepticismu vzniknul takřka se samotným vznikem EU (resp. ES) a je tedy vysoce nepravděpodobné, že by i někdy zmizel.
- 3) **Euroskepticismus založený na demokratickém deficitu** – vychází z kritiky politických struktur EU a její míry demokracie. Jednotliví voliči tak mají pocit, že jejich hlas není dostatečně zastoupen v mnohočlenném EP, nebo že jejich země nemůže promlouvat do politik EU, kterou určují zejména

největší země unie.

4) **Euroskepticismus založený na sociálním deficitu** – je založen na pocitu veřejnosti, že EU jako instituce dostatečně nechrání sociální práva jejích občanů a nepřináší tak benefity pro většinu běžného obyvatelstva (SØRENSEN, 2008: 8).

Tuto typologii aplikovala autorka na několik vybraných států, v rámci zkoumání jejich dat z Eurobarometru, a došla k závěru, že pro každou zkoumanou zemi je typický jiný druh veřejného euroskepticismu. Toto zjištění komplikuje situaci i pro samotnou EU, neboť při získávání veřejného mínění na svou stranu nemůže komunikovat jedno téma plošně, ale musí svá komuniké cílit na jednotlivé země podle druhu jejich euroskepticismu (tamtéž: 15).

1.2.2.2. Typologie podle Leconteové

Podle Cécilie Leconteové (2010: 161) je výzkum veřejného euroskepticismu zatížen tím, že může být často pouze příčinou nízké informovanosti veřejnosti o EU a evropské politice celkově, popřípadě přenášením nedůvěry v národní politiky na evropskou úroveň.

Leconteová (2010: 192) proto dělí jednotlivé země případ od případu, a to na základě doby uplynulé mezi demokratizací jednotlivých zemí s jejich vstupem do EU. Země, které byly demokratické delší časové období před vstupem do EU, mají podle autorky častěji vyšší sklony k euroskepticismu než země, u kterých se přechod k demokracii realizoval v kratší době před vstupem do EU. Relativně nízkou míru veřejného euroskepticismu ve Španělsku například vysvětluje autorka tím, že jeho vstup do Unie nastal v relativně krátké době po demokratizaci země.²⁵ Naopak třeba u některých zemí východního bloku, které vstupovaly do EU v roce 2004 a 2007, a u kterých je veřejný euroskepticismus obecně vyšší, uplynula mezi přechodem k demokracii a vstupem do EU delší časová prodleva, a demokratizace zde tak není s tímto aktem přímo spojována (LECONTE, 2010: 73). Příkladem tohoto jevu tak

²⁵ Mez smrtí generála Franca (1975) a vstupem do EU (1986) uplynulo 11 let.

může být i rozdíl mezi Českou republikou a Slovenskem. Zatímco v ČR se v referendu o EU vyjádřilo téměř 23 % lidí proti vstupu (a projevilo tak tvrdý euroskepticismus), na Slovensku, kde v rámci Mečiarova režimu nebyla demokracie tolik zakořeněná jako u nás, se proti vstupu do EU vyjádřilo pouze 6,3 % voličů.

1.3. Euroskepticismus v ČR

Česká republika se často potýká s nálepkou „země euroskeptiků“ (KOPECKÝ, MUDDE, 2002; TAGGART, SZCZERBIAK, 2004), což může mít několik vysvětlení. Jsou jimi špatná informovanost veřejnosti, silný euroskeptický odkaz Václava Klause st., strach ze ztráty národní suverenity, častá kritika Bruselu zejména z úst pravicových či populistických stran a médií (KOPECKÝ, MUDDE, 2002:305), jisté stigma minulosti českého národa vůči velkým, nadnárodním mocnostem, zklamání západem, či jisté přesvědčení českého národa o vlastní samostatnosti a výjimečnosti (BENEŠ, 2010: 2-5).

Na tomto místě je tak třeba krátce shrnout fakta vývoje vztahu ČR k EU, které k této nálepce Čechů jako euroskeptiků mohly vést. Česká republika geopoliticky spadá mezi země bývalého východního bloku, jehož země mají v rámci vztahu k EU jisté paralely. Jednou z nich je počáteční eurooptimismus coby průvodní rys při vstupu těchto zemí do EU, který postupem času vystřídal více euroskeptický, popřípadě apatický přístup (HAVLÍK, 2006: 62-64). Stejně jako v mnoha dalších zemích byla ovšem i v ČR před vstupem do EU patrná disproporce mezi euroskepticismem politických elit a veřejnosti. Stranický euroskepticismus byl v rámci celého období před vstupem do EU minimální, neboť na politické scéně panoval konsenzus pro „zapojení se zpět do Evropy,“ (proti vstupu do EU bylo v tomto období z relevantních stran jen SPR-RSČ, diskutabilní byl též postoj KSČM (viz kap.1.3.1.2.) veřejný euroskepticismus byl však o něco patrnější (HYNČICA, 2016: 38).

1.3.1. Veřejný euroskepticismus v ČR

Přístupová jednání EU s jednotlivými zeměmi vedly k nárůstu diskuzí a informování o evropských záležitostech. Tyto diskuze byly často spojeny s negativními dopady, zejména v ekonomické sféře, které začaly měnit dosavadní český konsenzus o jasné ekonomické výhodnosti členství v EU. Hodně diskutovaným tématem se stalo také české zemědělství a stav etnických minorit, který byl ze strany EU kritizován. Výsledkem nárůstu těchto debat byl zvyšující se euroskepticismus u české společnosti (HAVLÍK, 2006: 25). I tak ovšem příznivci vstupu do EU z řad české veřejnosti po celou dobu převažovali nad odpůrci. Zejména kvůli vysokému počtu nerozhodnutých však hranice podpory vstupu překročila 50% poprvé až v roce 2002 (viz příloha č. 3: Průzkum veřejného mínění: Hlasování v případném referendu o vstupu do EU mezi lety 1997 – 2002), což můžeme označit za nejnižší podporu mezi kandidátskými zeměmi v tomto období (KOPECKÝ, VAN HOLSTEYN, 2006). Celkově velkým problémem u veřejnosti byla již zmíněná špatná informovanost, která ovlivňovala veřejné mínění (HAVLÍK, 2006: 23-25) a která v mnoha zemích zejména střední a východní Evropy také mohla vést k nárůstu euroskepticismu a vytváření nových konfliktních linií (MUDDE, 2000). V referendu konaném v roce 2003 se však pro vstup do EU vyslovila jasná většina 77,33 % voličů, při účasti 55,21% (Volby.cz, 2003).

Z dat CVVM (2019),²⁶ které zjišťuje názory občanů na EU každým rokem, vyplývá, že po vstupu země do EU²⁷ se spokojenost občanů se členstvím v Unii pohybovala mezi 25 % a 40 %. Nejvyššího bodu dosahovala v letech 2008 a 2009 (40%), nejnižší pak byla v letech 2012 a 2016 (25%). Po celou dobu je ovšem zavádějícím faktorem vysoká míra lidí, kteří nejsou ani spokojení, ani nespokojení, popřípadě neví. Rozhodně se tak nedá tvrdit, že by nespokojení celkově převažovali (viz příloha č.4: Spokojenost s členstvím ČR v Evropské unii).

S českým veřejným euroskepticismem souvisí také většinový názor české veřejnosti, že EU nerozhoduje ve prospěch České republiky, respektive že EU nepřispívá ke zvýšení životní úrovně v ČR. Tato data stojí v kontrastu například s již zmíněným

²⁶ Na tomto místě použijeme kvůli kontinuitě raději výsledky z výzkumů CVVM, než z Eurobarometru, ve kterém se set otázek několikrát změnil.

²⁷ 1. 5. 2004

naladěným Slovenskem nebo Polskem, kde je míra nespokojenosti s EU nižší. Ze zemí Visegrádské skupiny²⁸ se tak český veřejný euroskepticismus blíží nejvíce občanům Maďarska. Jednoznačně se pak čeští občané (s narůstající tendencí) staví také proti zavedení jednotné evropské měny – eura (HYNČICA, 2016: 39).

Z demografických údajů je patrné, že vyšší euroskepticismus v ČR je patrný u lidí nad 60 let s nižší úrovní dosaženého vzdělání a u levicově orientovaných voličů. Nejjasnější konfliktní line je potom na základě pracovního zaměření, kde nejvyšší míru euroskepticismu můžeme sledovat u lidí z oboru zemědělství, kteří jeví nespokojenost zejména se společnou zemědělskou politikou EU (MAREKBAUN, 2011: 31).

Z výše uvedených informací vyplývá, že v české společnosti můžeme číst všechny typy euroskepticismu podle Sørensenové (viz. kap. 1.2.2.1.) a na základě uplynulé doby mezi pádem komunismu a vstupem do EU zapadá ČR také do řazení podle Leconteové (viz kap. 1.2.2.2.), kde se řadí společně s Maďarskem k více euroskeptickým zemím bývalého východního bloku. Kromě samotných výsledků referenda a měření veřejného mínění o veřejném euroskepticismu, jak již bylo zmíněno v jeho teorii (viz kap. 1.2.2.), vypovídají dále též volby do EP. O jejich výsledcích a účasti ale více v následující podkapitole.

1.3.2. Stranický euroskepticismus v ČR

Od vstupu ČR do EU začal růst i stranický euroskepticismus, kromě již zmíněných KSČM a SPR-RSČ (která však od té doby téměř zanikla) můžeme v souvislosti s tvrdým euroskepticismem hovořit z relevantních stran také o Straně svobodných občanů (Svobodní). V měkké, popřípadě populistické podobě euroskepticismu pak také o ODS a o hnutí Úsvit přímé demokracie (HYNČICA, 2016: 44-64), respektive SPD (Svoboda a přímá demokracie) Tomia Okamury, která už ovšem stojí na hraně s tvrdým euroskepticismem (viz kap. 1.3.1.3.). Poměrně vysoká míra českého veřejného euroskepticismu se však nikdy příliš neprojevovala v úspěšnosti těchto stran ve volbách do EP. Z časově relevantních voleb uveďme poslední dvoje: v roce

²⁸ Česká republika, Maďarsko, Polsko a Slovensko.

2014 získaly výše zmíněné strany KSČM 10,98 %, ODS 7,67 % a Svobodní 5,24 %. Okamurův Úsvit tehdy ještě pětiprocentní hranici nepřekonal (Volby.cz, 2014). Ve volbách o 5 let později si pohoršila KSČM na 6,94 %, ODS si naopak polepšila na 14,94 %, Svobodní se do EP vůbec nedostali, úspěch naopak slavila SPD se ziskem 9,14 % (Volby.cz, 2019). V žádném z případů (možná s výjimkou Svobodných v roce 2014, kteří získali europoslance coby jediná strana nezastoupená zároveň v tuzemském parlamentu, a o které by se tak dalo hovořit i jako o monotematické euroskeptické straně v typologii Taggarta, respektive single-issue straně v typologii Kanioka)²⁹ se tak nedá hovořit o nějakém výrazném projevení euroskeptické nálady českých voličů při volbách do EP (ostatní volby do EP viz příloha č. 5: Volební výsledky euroskeptických stran ve všech volbách do EP v ČR). Česká veřejnost tak svůj euroskepticismus projevuje spíše tím, že k těmto volbám nechodí. Účast u voleb do EP v ČR nikdy nepřesáhla 30 %, v roce 2014 se zastavila dokonce na pouhých 18,2 % (Volby.cz, 2004, 2009, 2014, 2019). Ve výzkumu pro Českou televizi z roku 2014 navíc 48 % dotázaných označilo evropské volby jako „zcela zbytečné“ (Ceskatelevize.cz, 2014).

1.3.2.1. Strany českého euroskepticismu

V této kapitole bude důležité vymezit, kteří političtí aktéři české politické scény se k datu této práce dají zařadit mezi euroskeptiky a jaký euroskepticismus vyznávají, aby mohl být dále zkoumán jejich prostor v médiích ve výzkumné části této práce.

Ještě, než se dostaneme k současnému stavu, je na místě krátký historický diskurz, který nám nastíní vývoj stranického euroskepticismu v ČR. Až do roku 2010 se dá česká politická scéna charakterizovat jako stabilní a uzavřená, s jasným dělením na pravolevé ose (výjimkou může být KDU-ČSL, u které podpora věřících převažuje nad ostatními faktory) (HLOUŠEK, KOPEČEK, 2008). Další konfliktní linie, včetně evropské politiky, stojí do té doby poněkud stranou (DEEGAN-KRAUSE, 2010). Za relevantní euroskeptické subjekty v tomto období se dají považovat KSČM a

²⁹ Ještě přesněji se však Svobodní dají zařadit do typologie Kopeckého a Mudda, kde zapadají do kategorie „Euroskeptici“ (ZNOJEMSKÝ, 2017: 28).

zejména tvrdě euroskeptické SPR-RSČ, které se jako jediné razantně stavělo proti vstupu ČR do EU. Dále pak můžeme zmínit sdružení nezávislých kandidátů „Nezávislí“³⁰ z roku 2004 a asi nejvýraznější, měkce euroskeptickou ODS, která však vstup do EU podporovala (HYNČICA, 2016: 44-46). První i druhé volby do EP (2004 a 2009), o volbách do PS PČR ani nemluvě, byly však charakteristické téměř úplnou absencí evropských témat v předvolebních kampaních, což vedlo k nevýraznosti euroskeptické tematiky (tamtéž: 43-44). Tato přehledná situace začala být narušována volbami v roce 2010, kdy se do PS PČR dostaly nové subjekty TOP09 a Věci veřejné. Nestabilní situace vedla k předčasným volbám roku 2013, kdy se PS rozrostla ještě navíc o nově vzniklé hnutí ANO a euroskeptický Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury. Toto období bylo též charakteristické úpadkem etablovaných politických stran jako ČSSD a hlavně ODS a KDU-ČSL (Volby.cz, 2010, 2013).

Nástupem nových politických hnutí v roce 2010 a zejména 2013 se začala také stírat pravolevá osa a do popředí se tak začaly dostávat i témata evropské politiky, což otevřelo více dveře projevům stranického euroskepticismu, jako nabídky politických stran (MAŠKARINEC, 2014). Od roku 2014 (kdy se konaly volby do EP, ve kterých se poprvé naplno projevila i evropská tematika) tak euroskeptickou agendu začínají využívat více ODS, hnutí Úsvit, Svobodní a částečně také KSČM, jejíž elektorát ovšem leží poněkud opodál od ostatních stran a její euroskepticismus nemá takový potenciál přilákat nové voliče do jejich poměrně jasně vyprofilovaného voličstva (HYNČICA, 2016: 50-64).

Po roce 2014 trend fragmentace české politické scény pokračuje. Po volbách do PS PČR roku 2017 se PS rozšiřuje ještě o hnutí Starostové a o Piráty (oba subjekty spíše proevropské). Jasným hegemonem se stává hnutí ANO. Po dřívějším úpadku postupně opět stoupají preference ODS a problémy naopak přejímá dříve silná ČSSD (Volby.cz, 2017). Co se týče euroskepticismu, agendu i elektorát rozpadnuvšího se hnutí Úsvit přebírá její nástupce, SPD. V ODS dochází k určitému štěpení a strana stále více odpovídá v Taggartově výkladu popsané „etablované straně s euroskeptickými postoji,“ v rámci které se ještě štěpí na více a méně euroskeptické křídlo. Tvrdý euroskepticismus uvnitř ODS zastával zejména Václav Klaus mladší,

³⁰ Později Nezávislí demokraté

ten byl ale v březnu roku 2019 nucen stranu opustit a založil novou euroskeptickou stranu jménem Trikolóra. ODS tak definitivně zůstává u měkkého euroskepticismu. To Strana svobodných občanů vsadila před volbami do EP 2019 na jedinou kartu – a sice tvrdý euroskepticismus, a potvrdila tím tak svůj posun k monotematické euroskeptické straně. Se sloganem „*odejdeme (z EU pozn. aut.) bez placení*“ však strana nenavázala na svůj úspěch z předcházejících evropských voleb a utrpěla volební debakl (zisk pouhých 0,65 % (Volby.cz, 2019), čímž se definitivně odsouvá na periferii. KSČM pak svůj evropský program dále příliš neupravovala (HYNČICA, 2016: 54-57).

Vzhledem ke zkoumanému časovému období v následujících částech této práce ponecháme již stranou ty aktéry, kteří nejsou pro dané období více relevantní. Na tomto místě se tak rozloučíme se Sládkovými republikány (SPR-RSČ), kteří hráli významnější roli v euroskepticismu v 90. letech 20. století, se Svobodnými, jejichž jediný volební úspěch byl zaznamenán ve volbách do EP 2014 a s hnutím Úsvit, jehož agendu i elektorát převzala nově vzniknuvší formace SPD. Kromě ní nám tak zůstává z relevantních euroskeptických stran ještě ODS s KSČM a dále pak výrazné euroskeptické osobnosti jako Václav Klaus st., Václav Klaus ml., nebo Petr Mach.³¹ Výběr těchto subjektů je odvislý z jejich volebních úspěchů a mediální výraznosti. O jejich euroskepticismu panuje konsenzus napříč autory (srov. HAVLÍK, 2006, KANIOK, 2006, KANIOK, 2014, HYNČICA, 2016, ŠARADÍN, 2003). Autor této práce pak dále nenalezl větší známky euroskepticismu v politických programech jiných relevantních stran na české politické scéně.³²

1.3.2.2. Občanská demokratická strana (ODS)

Občanská demokratická strana vznikla roku 1991 z části tehdejšího Občanského fóra

³¹ Bývalý euroskeptický europoslanec a předseda Svobodných.

³² Sporným bodem zkoumání bylo hnutí ANO, u jehož některých představitelů, zejména v analýze mediálních výstupů, byly prvky euroskepticismu zaznamenány. Jelikož se jedná o poměrně mladé hnutí, jehož ukotvení se stále vyvíjí, teoretické spisy, z nichž tato práce vychází, se mohou jevit jako nedostatečné (hnutím ANO v rámci euroskepticismu se zabývá jen Hynčica (2016), který nedospěl k závěru, že by hnutí ANO bylo euroskeptické). Vzhledem k politickému a volebnímu programu, současným představitelům evropské politiky hnutí ANO a vzhledem k frakci, ve které je hnutí ANO v EP zařazeno, bylo nakonec rozhodnuto i v této práci o jeho nezařazení mezi strany českého euroskepticismu.

a má tak na české poměry dlouhou historii a vývoj. Jejím „otcem zakladatelem“ a prvním předsedou se stal Václav Klaus, který je zároveň asi nejznámějším českým euroskeptikem. Již od samého vzniku se strana profilovala jako pravicová a liberálně-konzervativní (FIALA, HLOUŠEK, 2003: 18-19).

Ce se jejich postoje k evropské integraci týče, jak již bylo zmíněno výše, ODS se od začátku stavěla pozitivně ke vstupu země do EU. Ve svém prvním volebním programu nazvaném „Svoboda a prosperita“ (1992) je deklarován jako jeden z nejdůležitějších cílů „integrace Československa do ES.“ Nicméně nedlouho poté se začínají objevovat i kritické hlasy k vývoji ES/EU. Václav Klaus se například vyjadřoval v tom smyslu, že evropská integrace je nutná, unifikace je však chybou (KLAUS, 2004: 16-17). I tak to ale byla právě Klausova vláda, která roku 1996 podala přihlášku Česka do EU. Po ztrátě moci v tuzemsku (1998), kdy se ODS přesouvá do opozice, začíná její euroskepticismus sílit v souladu s Taggartovým tvrzením o opozičních stranách (viz. kap. 1.). Tato situace poprvé graduje vydáním tzv. „Manifestu českého eurorealismu“ (2001), ve kterém ODS zmiňuje např. možnou alternativu členství v EU ve formě Evropského sdružení volného obchodu (EFTA), u kterého nehorzí, že by ohrožovala suverenitu státu (ZAHRADIL, 2001). Přestože tedy ODS nebrala vstup do EU jako „vstupenku do ráje,“ postavili se občanští demokraté (až na výjimky)³³ v referendu nakonec většinově pro vstup (ŠARADÍN, 2003).

S odchodem Václava Klause z čela strany (2002), kde jej vystřídal Mirek Topolánek, byla euroskeptická část strany spíše utlumena. Projevila se opět až při projednávání Lisabonské smlouvy, kterou koncem roku 2007 Topolánek k nelibosti některých členů podepsal, což mělo za následek odchod několika členů ODS, včetně Petra Macha, který v roce 2009 i na půdorysu těchto bývalých členů ODS zakládá euroskeptičtější Stranu svobodných občanů (KANIOK, 2014).

K dalšímu posunu směrem k euroskepticismu strany došlo za předsednictví Petra Nečase (2010-2013), kdy se ODS o své místo na pravici začala dělit s TOP 09, a euroskepticismus byl logickou nabídkou odlišující ODS od svého nového, jasně proevropského konkurenta. Za předsednictví Petra Fialy (od r. 2014) můžeme sledovat další pnutí uvnitř strany. Zatímco většina vedení i poslaneckého klubu PS PČR je

³³ Např. tehdejší místopředseda Ivan Langer.

spíše proevropsky smýšlející (výjimku tvoří zejména poslanec Václav Klaus ml., který byl však i pro svůj odklon od oficiálního směru ODS ze strany vyloučen), u kandidátů do EP můžeme sledovat více euroskeptické názory. Samotný dlouholetý europoslanec a lídr evropské kandidátky ODS Jan Zahradil, který je také spoluautorem posledních programů strany pro volby do EP (ODS 2014, 2019), byl navíc též podepsaný pod již zmíněným manifestem českého eurorealismu (ZAHRADIL, 2001). Zahradil sám se navíc v posledních volbách jako první Čech v historii ucházel o post „spitzenkandidáta,“ z jehož pozice by měl výraznou možnost reprezentovat svými názory celou zemi. Ve volbě však neuspěl (PROCHÁZKOVÁ, 2019).

Na základě vývoje vztahu strany k EU, potažmo evropské integraci jako takové, a ze studia programů ODS v otázce evropské politiky se tedy dá říci, že ODS od samého začátku měla určité výhrady ke směřování EU, či k jejím konkrétním politikám. Nikdy se však jako celek nestavěla do principální opozice a nepožadovala vystoupení, ba ani referendum o setrvání ČR v EU. Strana se staví proti ubírání národních suverenity i proti posilování dalších kompetencí Bruselu, ale nikoli proti myšlence evropské integrace. Zvláště v posledních letech se navíc vymezuje proti společné evropské měně (ODS 2014, 2019).

V Taggartově a Szczerbiakově dělení (viz kap. 1.2.1.1.) se tak dá celkem jednoznačně zařadit mezi strany vyznávající měkký euroskepticismus, na čemž panuje všeobecný konsenzus mezi autory (srov. HAVLÍK, 2006; KANIOK 2006; HYNČICA 2016). V typologii Kopeckého a Mudda (viz kap. 1.2.1.2.) můžeme o ODS mluvit jako o typickém příkladu kategorie euroskeptiků (též eurofilů – pesimistů). V Kaniokově dělení (viz kap. 1.2.1.3.) by se jednalo o kategorii euroskeptických stran establishmentu. Důležitým faktorem u ODS je také občasný konflikt v míře euroskepticismu uvnitř strany, kvůli kterému by se tak také dalo hovořit o „euroskeptické frakci uvnitř strany“ (viz kap. 1.2.1.1.). Tuto frakci mohou tvořit právě zejména europoslanci ODS pod vedením Jana Zahradila, popřípadě již bývalý poslanec ODS Václav Klaus, jejichž míru euroskepticismu shledává autor této práce na základě analýzy jejich vyjádření za obecně vyšší, než je tomu u představitelů vedení ODS a ostatních řadových poslanců.

1.3.2.3. Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM)

Postoj KSČM k EU je poměrně těžko zařaditelný. Po listopadu 1989 KSČ prošla určitými změnami, zejména v personálním obsazení, též změnila název na KSČM, i tak ale vstupovala do prvních voleb takřka v nezměněné formě (MAREŠ, 2002: 92). Ač se straně dařilo vždy získávat celkem solidní volební výsledky, byla vždy kvůli své pozici na krajní levici a své historii brána jako strana s minimálním koaličním potenciálem (HAVLÍK, 2006: 71).

Strana ve svých programech od začátku přikládá mezinárodní politice velký význam. Ona zmíněná spornost přístupu k EU však pramení přímo ze stranické ideologie, a sice jasné odmítání kapitalismu a imperialismu, ovšem zároveň podpora internacionalismu a centrálního řízení na supranacionální úrovni (DANČÁK, MAREŠ, 2000: 32). Dalo by se tak tvrdit, že KSČM k EU zastává podobný názor jako ODS (ač ze zcela jiných důvodů). A sice podporu myšlenky evropské integrace ale nikoli ve formě současné trajektorie EU,³⁴ která je podle KSČM vybudována na výše kritizovaných principech.

Co se týče EU jakožto instituce, KSČM akceptuje její existenci, nikoli však její směřování. Nestaví se tak zásadně proti setrvání ČR v EU, chtěla by však změnit její směřování. Poněkud rozpolcený postoj strany k EU se projevoval již od vstupu ČR do Unie, kdy před referendem KSČM avizovala, že nemůže svým voličům hlasování pro vstup do EU doporučit, nedoporučila však ani opak. Její voliči se však většinově vyslovili proti vstupu (HAVLÍK, 2006: 72-73). K tomuto referendu se pak KSČM vrátila ještě o 10 let později ve svém volebním programu do EP, ve které stálo, že i přes svou tehdejší zdrženlivost *„dnes považuje naopak za nezbytné vrátit smysl evropské integraci, budovat ji zdola od občanů, odstraňovat nespravedlnosti, a posílit tak důvěru v evropské instituce“* (KSCM.CZ, 2014).

Ze studia programů KSČM pro jednotlivé evropské volby jsou jasné připomínky k fungování EU, které jsou však formulovány velmi obecně. KSČM vytýká EU například *„slabá opatření proti chudobě“* nebo *„nízkou obranu sociálních práv občanů.“* Dále pak je patrná obecná kritika imperialismu a kapitalismu, kdy *„lidská práva bez práv ekonomických a sociálních jsou jen prázdnou frází.“* Z explicitních

³⁴ Oproti ODS však není jasné, k jaké formě evropské spolupráce se KSČM přiklání.

požadavků zmiňme například ten o „*rovnoprávnem postavení všech členských zemí*,“ či tradiční požadavek na zrušení / vystoupení z NATO (KSCM.CZ, 2009, 2014, 2019). Výraznou tvář evropské politiky KSČM je též spoluautorka evropského programu a europoslankyně Kateřina Konečná.

Z výše uvedeného tak vyplývá, že strana podporuje myšlenku evropské integrace, nelíbí se jí však směřování současné EU. V typologii Kopeckého a Mudda (viz kap. 1.2.1.2.) jsou tedy komunisté opět typickým příkladem „euroskeptiků“ (též eurofilů pesimistů). V tomto systému tak nastává paradoxní situace, kdy tato radikální levicová strana spadá podle této teorie do stejné kategorie jako pravicová ODS. I v dělení Taggarta se Szczerbiakem (viz kap. 1.2.1.4.) bychom KSČM, stejně jako ODS, mohli zařadit mezi měkké euroskeptiky. V tomto případě však můžeme využít ještě původní Taggartovo dělení (viz kap. 1.2.1.1.), kde ODS zcela jistě spadá mezi „etablované strany s euroskeptickými postoji,“ zatímco KSČM bychom mohli vnímat jako „euroskeptickou protestní stranu.“ Stejně tak v Kaniokově typologii (viz kap. 1.2.1.3.) bychom mohli KSČM přiřadit mezi strany „euroskeptické extremistické,“ zatímco ODS mezi „euroskeptické strany establishmentu.“ Tyto dvě typologie tak prokazují větší cit pro řazení euroskepticismu, protože, jak již bylo zmíněno, důvody pro euroskepticismus u ODS jsou zcela jiné, než u KSČM. I v EP pak obě strany zasedají ve zcela odlišných frakcích (rozdělení českých politických stran do frakcí v EP viz příloha č. 6). Tento případ (2 zcela odlišné strany ve stejném proudu euroskepticismu) poukazuje ještě na důležitost typologie podle Riishøje (viz kap. 1.2.1.5.), která rozřazuje jednotlivé strany zejména na základě důvodů jejich euroskepticismu, nikoli na základě jeho míry. KSČM zde naplňuje podstatu euroskepticismu založeného na zkušenostech (stálá kritika vyjednaných vstupních podmínek a nedostatečné zastoupení vůle občanů ČR v EU), či atlantický euroskepticismus.

1.3.2.4. Svoboda a přímá demokracie (SPD)

Ze zkoumaných subjektů je SPD nejmladší, založena byla v roce 2015 Tomiem Okamurou, který po neshodách opustil hnutí Úsvit přímé demokracie, které založil o dva roky dříve. SPD se účastnila zatím dvou celostátních voleb (do PS PČR 2017 a

do EP 2019). V obou se ziskem hlasů okolo 10 % (Volby.cz, 2017, 2019). Často je charakterizována jako strana jednoho muže – jejího předsedy Okamury a jako strana bez většího koaličního potenciálu (HYNČICA, 2016: 63).

SPD nedisponuje příliš propracovaným programem, a to ani v otázkách mezinárodní politiky. Často bývá řazena mezi populistická hnutí, kvůli aktivní a nekonstruktivní kritice a nabízení jednoduchých či žádných řešení. Oproti původní evropské politice hnutí Úsvit, které Hynčica (2016: 64) řadí mezi měkké euroskeptiky, SPD přitvrzue. Neodmítá sice veškeré myšlenky evropské integrace, je například pro zachování společného volného trhu, nicméně odmítá tzv. „diktát Bruselu,“ na základě kterého již „Česká republika není suverénní zemí.“ Dále se SPD staví proti politice multikulturalismu a jednoznačně odmítá přerozdělování imigrantů (SPD.CZ, 2019). Současný stav a trajektorii EU tak SPD jasně odmítá a požaduje co nejvyšší decentralizaci Unie. Za příklad dává již zmíněnou EFTA, kterou SPD považuje za vhodnou alternativu, pokud se nepodaří současný stav EU rapidně proměnit.

Před volbami do EP 2019 SPD otevřeně promluvila i o možném odchodu ČR z EU. Tento požadavek však nepadl explicitně, nicméně skrze možné referendum: „*Pokud do šesti měsíců nedosáhneme požadovaných výsledků, vyhlásíme referendum o vystoupení naší země z Evropské unie. V případě, že občané toto vystoupení podpoří, potom budeme postupovat obdobně jako Velká Británie.*“ (tamtéž). Právě tato formulace je zavádějící z pohledu zařazení SPD do Taggartovy a Szczerbaikovy typologie (viz kap. 1.2.1.1.), neboť nepadl jasný požadavek na odchod EU, nýbrž k referendu, které odpovídá principu přímé demokracie. V revidovaném pojetí (viz kap. 1.2.1.4) už by se ovšem zřejmě o tvrdém euroskepticismu mluvit dalo. V typologii Kopeckého a Mudda (viz kap. 1.2.1.2.) můžeme stranu zařadit zřejmě nejlépe opět mezi „euroskeptiky,“ protože například oproti některým nacionalistickým hnutím, které se řadí mezi „euroodmítače,“ SPD podporuje spolupráci jednotlivých evropských států. Nejpřesnější kategorii pro SPD tak zdá se nabízí Kaniok (viz kap. 1.2.1.3.), u kterého by se SPD zařadila celkem jasně mezi „protestní strany,“ které jsou charakteristické svým populismem i kritikou establishmentu.

1.4. Euroskepticismus v médiích

Málo známou informací je, že pojem „euroskepticismus“ se podle Taggarta se Szczerbiakem (2003: 6) poprvé objevil právě v médiích, a sice v prosinci roku 1992 v periodiku *The Economist*, kde popisoval náladu a jisté vystřízlivění německé veřejnosti z původního nadšení nad evropskou integrací.³⁵ Ponechme ale nyní stranou etymologii výrazu a věnujme se teorii a výskytu euroskepticismu v médiích. Jelikož tento směr spadá do agendy veřejného euroskepticismu, dá se na něj aplikovat řazení podle Sørensenové (2008, viz kap. 1.2.2.1.). Sama autorka této teorie navíc vzala při stavbě své teorie v potaz právě i úlohu médií. Při analyzování euroskeptických postojů tak máme alespoň základní typologii, podle které se dají jednotlivé projevy rozřadit. Leconteová (2010: 73) zase euroskepticismus v médiích, přesně na základě své teorie veřejného euroskepticismu (viz kap. 1.2.2.2.), popisuje jednotlivě stát od státu. Míra i četnost projevů euroskepticismu v médiích jsou potom podle této autorky přímo závislé na pozici médií i politické kultuře a historii v dané zemi. Jednotlivá témata jsou navíc často rámcována domácí politickou agendou. Prostor euroskeptických politických aktérů v médiích je také dán počtem euroskeptických politických subjektů (a jejich výrazností a důležitostí) v každé jedné zemi (HEGEDUS, 2011: 86). Jedna z mála obecně platných věcí, platící pro většinu států a mediálních systémů, je podle Leconteové (2010: 73) vyšší četnost euroskeptických témat v bulvárním tisku oproti tisku serióznímu.

Z hlediska vývoje tématu můžeme konstatovat, že celková míra mediálního pokrytí o dění v EU od devadesátých let postupně narůstala. Zejména zpočátku na to však infrastruktura organizací EU nebyla zcela připravena, což vedlo k tomu, že někteří autoři začali hovořit o tzv. „komunikačním deficitu“ (MEYER, 1999: 633). K tomu se přidal také fakt, že často docházelo k záměně pojmů jednotlivých orgánů rady, a například Evropské komisi tak byla připisována rozhodnutí, které učinila rada EU, tedy představitelé národních vlád členských států (tamtéž). Ač mediální pokrytí a informovanost o EU v posledních dvou dekadách stouply jak kvalitativně, tak kvantitativně, stále v médiích většiny zemí hrají tato témata výrazně méně důležitou

³⁵ Zajímavostí je, že se podle Taggarta se Szczerbiakem (2003: 6) jednalo o reakci na evropskou směrnici o složení piva.

roli než témata tuzemská (DE VRESSE, a kol, 2006). Podle Müllera (2010: 22) se zase mediální pokrytí evropských témat zvedá pouze v určitých segmentech, například v ekonomických (deníky jako Financial Times nebo týdeník Economist).

De Wilde a Trenz (2012: 537-547) ve své práci tvrdí, že veřejný euroskepticismus se rozšiřuje zejména skrze masová média. Ta totiž musí naplňovat mediální logiku a splňovat určitá kritéria, jako třeba ve svém obsahu přinášet drama, hrozbu či nebezpečí s cílem přilákat pozornost publika. Tento přístup pak vede k tomu, že se média zaměřují více na negativní aspekty a nikoli na pozitivní stránky evropské integrace. Navíc, kvůli omezeným možnostem vyjádřit se přímo v rámci EU, volí mnoho aktérů opozici „zvenčí,“ tedy například mediálním prohlášením. A právě tato opozice proti EU (a nikoli v EU) přispívá k růstu veřejného euroskepticismu více. Tyto závěry jsou v souladu i s dalšími výzkumy (SMETKO, VALKENBURH, 2006, PAVEC 2015). Více o euroskepticismu v mediálních obsazích a o mediální logice v kapitole 2.

1.4.1. Euroskepticismus v českých médiích – dosavadní výzkum

Ještě, než se dostaneme k samotnému výzkumu této práce, shrňme si krátce dosavadní výzkum v rámci této problematiky. Euroskepticismem v českých médiích se zabývali např. Pavec (2015) Rosenfeldová (2014) nebo Hronešová s Mansfeldovou (2012). Poslední jmenované došly k závěru, že celkový mediální obraz EU v ČR ve zkoumaných médiích (autorky zkoumaly jen česká online média) se dá považovat za negativní. Nejčastějšími výtkami jsou demokratický deficit a s tím související nízký potenciál ČR v EU něco změnit. V typologii Sørensenové (viz kap. 1.2.2.1.) tedy zazařují autorky český mediální euroskepticismus do kategorie „euroskepticismus založený na demokratickém deficitu,“ s tím, že jsou patrné také prvky „euroskepticismu založeném na vnímání suverenity.“

Pro tuto práci nejzajímavější výzkum zpracovala ve své práci Rosenfeldová (2014), která zkoumala euroskepticismus ve třech tištěných médiích (Hospodářské noviny, Mladá fronta DNES a Právo), které jsou mj. součástí i analýzy v kapitole 3 této

práce. Autorka došla k závěru, že žádné z těchto periodik nelze označit za vyloženě euroskeptické, jako nejvíce euroskeptické v komparativní podobě pak označila ze zkoumaných periodik MF DNES a jako nejméně naopak Hospodářské noviny, které též byly označeny za nejvíce europeanizovány.³⁶

Jan Pavec (2015) se pak zabýval více rámcováním euroskepticismu v českých médiích. Ze závěrů jeho výzkumu plyne, že nejčastěji se v českých médiích setkáváme s euroskepticismem založeným na vnímání suverenity (typologie podle Sørensenové).

³⁶ Tento závěr pak potvrdil i výzkum této práce, který analyzoval články z období o několik let pozdějšího.

2. Politická komunikace v médiích

Politickou komunikaci v médiích můžeme ukotvit jako střetávání politického a mediálního diskurzu v rámci Habermasovy veřejné sféry a zařadit ji tak jako jednu z projevů veřejné komunikace jako takové. I když je nutné podotknout, že se interakce mezi politickou komunikací a masovými médii postupem času stává spíše samostatným transdisciplinárním oborem obsahující poznatky jak z politologie a mediálních studií, tak také ze sociologie. Propojenost těchto oborů dosáhla navíc již takové úrovně, že z kvality mediální komunikace se často dá odvozovat i kvalita politického života společnosti (JIRÁK, ŘÍCHOVÁ, 2000: 5-6). V obecné rovině se pak dále budeme držet McNairovy (2003: 4) definice politické komunikace, která tvrdí, že politickou komunikací se rozumí „*záměrná komunikace o politice*“, která může být produkována buď samotnými politickými aktéry, nebo se může jednat komunikaci jim adresovanou, popřípadě o komunikaci o těchto aktérech (např. ve zprávách či komentářích). Z mediální perspektivy tak do tohoto procesu vstupují celkem tři strany: politické subjekty (mezi které ale McNair řadí také nestranické účastníky, jako například veřejné organizace či zájmové skupiny), média (resp. novináři) a publika (resp. občané) (MCNAIR, 2003: 5-15, viz příloha č.7: Schéma politické komunikace podle McNaira). Oproti tomu Lilleker (2006: 1-6) ve svém procesu rozlišuje dvě skupiny politických aktérů na státní (představitelé státu) a nestátní (ostatní politicky motivované organizace, společnosti, ale také voliči) a dále pak přidává publika a média, přičemž všichni aktéři jsou vzájemně propojeni (viz příloha č.8: Schéma politické komunikace podle Lillekera), což je v kontrastu s McNairovým modelem, ve kterém jsou (masová) média vždy prostředníkem mezi politickými subjekty a občany. McNair tak oproti Lillekerovi přisuzuje médiím ještě vyšší roli, a naopak ji ubírá občanům jako jednotlivcům, které nepočítá vůbec jako politické aktéry. V rámci trendů současných médií se tak jeví Lillekerův model jako přesnější (pro současnost, viz dále).

Na základě těchto definic později v analytické části této práce ovšem narazíme na problematickou hranici (podobně jako tomu bylo již u euroskepticismu), která určuje, co už je, a co ještě není politická komunikace. Podle Jiráka a Říchové (2000: 7-8) je toto určování velmi intuitivní, protože vždy hraje roli celkový kontext situace

vyjádření. Neexistuje tak podle nich žádná přesná hranice, ani určující klíč, podle kterých bychom mohli politickou komunikaci dogmaticky definovat. Ve výzkumné části tak budou vytyčeny vlastní určující kritéria vhodná konkrétně pro účel této práce.

Cílem následujícího textu pak dále není detailně popsat teorii a historii politické a mediální komunikace, ani jejich vývoj. Toto téma by vydalo na samostatnou publikaci a existuje již mnoho prací, které ho dostatečně zkoumají. Na následujících řádkách se tak budeme věnovat jen současnému stavu propojení politické komunikace a médií, a to pouze v relevantních konotacích pro účel této práce, se zaměřením na pronikání euroskepticismu do politicko-mediální agendy. Zcela stranou této práce tak stojí například veškeré nonverbální aspekty politické komunikace, které ovšem jinak v politické i mediální komunikaci hrají významnou roli.

2.1. Současnost

Současný stav politické komunikace někteří analytici označují za „postmoderní styl“ (BRADOVÁ, 2005) nebo „třetí věk“ (KŘEČEK, 2013),³⁷ u kterého se dá hovořit mj. o tzv. „amerikanizaci“³⁸ nebo o „permanentní kampani,“ ve které většina veřejných projevů politických aktérů (a zejména projevů mediálních), má za hlavní cíl oslovit voliče a získat jejich sympatie více, než tomu bylo u dřívější klasické interpretace běžné politické komunikace. Tato doba je též charakteristická složitým mediálním prostředím, ve kterém začíná být ohrožováno dříve dominantní postavení masových médií³⁹ a naopak stále roste vliv médií nových, ale také opět i kontaktních kampaní (BRADOVÁ, 2005: 54-56). Zásadní změnou v politické komunikaci oproti dobám minulým je také fakt, že je čím dál více orientovaná na adresáta komunikace a využívá více nástroje politického marketingu (WISZNIOWSKI, 2000 převzato z

³⁷ U všech těchto autorů (srov. BRADOVÁ, 2005, KŘEČEK, 2013, WISZNIOWSKI 2000) se jedná o třetí vývojové stadium politické komunikace v čase, jehož počátek se datuje (zejména na západě) ke konci 20. století.

³⁸ Změny politické komunikace a stylu vedení volebních kampaní se poprvé objevily v Severní Americe, odkud se rozšířily do zbytku světa (NEGRINE, 1996).

³⁹ Proto se nám může jevit Lillekerův model politické komunikace v současnosti přesnější.

PAVLOVÁ, 2012: 161). Díky vyšší orientaci autorů komunikace na adresáta také hovoříme o změně modelu politické komunikace, jejíž dřívější jednosměrný lineární model přestává být platný, a zpětná vazba je čím dál důležitější⁴⁰ (LILLEKER, 2006: 1-6). Stejný trend ovšem pozorujeme i na druhé straně komunikačního řetězce, kdy se adresáti i média začínají soustředit více na konkrétní politické osobnosti, potažmo lídry, místo na politické strany jako celky a jejich politické programy. To ve výsledku vede k jisté „odideologizaci“ politické komunikace.

Dále pak u trendů současné politické komunikace hovoříme o její profesionalizaci, vzrůstajícím vlivu negativních kampaní a zjednodušování komunikovaných témat. Všechny tyto aspekty ve finále vedou k vyšší volatilitě (přelétavosti) voličů a k jejich odpoutávání se od jednotlivých politických stran,⁴¹ popřípadě k nižšímu zájmu o politiku a k nižší volební účasti (KŘEČEK, 2013: 124).

2.1.1. Profesionalizace a politický marketing

Jak bylo zmíněno výše, jednou ze základních charakteristik posunu politické komunikace je profesionalizace. Tato může být podle Křečka (2013: 106-108) vnímána třemi způsoby:

- 1) Profesionalizace samotných politiků (myšleno politika jako práce na plný úvazek, nebo souhrn určitých dovedností a dispozic jednotlivých osobností).
- 2) Příchod profesionálů z jiných oblastí (lékaři, právníci), kteří vstupují do politiky jako odborníci na určitý obor, popřípadě se může jednat o všeobecně známe osobnosti (trend celebritizace politiky).
- 3) Najatí profesionálové, kteří stojí v pozadí (asistenti, poradci, PRisté, političtí marketéři či dokonce celé agentury).

Jednotlivými politiky jako osobnostmi se budeme zabývat později v této kapitole, profesionály z jiných oblastí můžeme vzhledem k účelu této práce prozatím ponechat

⁴⁰ Některé strany dokonce tvoří svou politickou nabídku až na základě průzkumů veřejného mínění u voličů. Takovéto subjekty se nazývají „strany orientované na voliče“ (WISZNIOWSKI, 2000) nebo „marketingově orientované strany“ (LEES-MARSHMENT, 2001) – viz dále.

⁴¹ Pevné pouto a loajalita voličů s konkrétní stranou byly charakteristické zejména v polovině 20. století (WISZNIOWSKI, 2000).

stranou, a tak nám zbývá třetí, pro tuto chvíli nejdůležitější bod. Když hovoříme o moderní politické komunikaci, nemůžeme pominout celý kolos jménem „politický marketing,“ jehož role v současnosti hraje nezanedbatelnou roli v celém procesu politické komunikace, a to už od utváření samotné politické nabídky, přes formu a styl její komunikace až po její vyhodnocování.

Politický marketing se od toho komerčního v zásadě příliš neliší, jde o přenesení konceptů a postupů tržního marketingu na politické kolbiště. V centru zájmu politického marketingu je volič, kterému musí politik předložit takovou nabídku, aby získal jeho voličskou přízeň. Jak tento obsah efektivně vytvořit a podat je právě úkol politického marketingu. Hlavní rozdíl politického oproti klasickému marketingu je pak především v nabídce, která je v tomto případě orientována hodnotově, ideologicky. Volič dostane výměnou za svůj hlas nehmotný produkt v podobě idey či služby (MATUŠKOVÁ, 2012: 13-21). Právě na základě vytváření politické nabídky můžeme u jednotlivých stran vidět dělení na různé přístupy. Lees-Marshment (2001) hovoří v tomto směru o třech typologiích politických stran:

1) Strany orientované na výrobek (product oriented party), u kterých hraje hlavní roli předem stanovený program/ideologie, za kterými si strana pevně stojí a které prezentuje zjednodušeně řečeno bez ohledu na své okolí.

2) Strany orientované na prodej (sales oriented party), které sice též mají svůj „produkt“ (program, ideologii), který ale do jisté míry upravují podle názorů veřejnosti.

3) Marketingově orientované strany (market oriented party), které nemají zprvu jasnou ideologii/ program. Svůj produkt vytváří až po výzkumu trhu a přichází tak s tím, po čem je u voličů poptávka. Poté navíc nemají problém svůj „produkt“ různě uzpůsobovat aktuálním náladám ve společnosti.⁴²

Jako všechny ostatní typologie je samozřejmě i tato ideálním roztřídním, jehož jednotlivé kategorie se v reálném světě prolínají. Trendem současné doby je úbytek prvně jmenovaného typu stran, který je dnes spíše pozůstatkem z dob minulých. Naopak se objevuje stále více stran bez jasného ideologického základu, vycházející zejména z touhy voličů volajících po změnách.

⁴² Do této kategorie můžeme zařadit i nově vznikající „single issue strany,“ o kterých již byla řeč v rámci teorie euroskepticismu. Ty mohou vzniknout někdy právě na základě poptávky/díry na trhu.

Kdybychom tento model vztáhli konkrétně na strany euroskepticismu, které byly definovány výše, mohli bychom strany jako KSČM zařadit mezi první typ (strana má jasnou ideologii, kterou prezentuje dlouhá léta bez ohledu na vývoj voličských preferencí, euroskepticismus vychází z této ideologie – viz kap. 1.3.2.3). ODS by spadala nejspíše do druhé kategorie (strana má svou historii i jasný ideologický základ, konkrétní politiky ale upravuje a reaguje na vývoj názorů veřejnosti – s tím souvisí i vývoj jejího euroskepticismu - viz kap. 1.3.2.2.). A nová uskupení, jako SPD, reagují více na volání veřejnosti po změně, proto bychom je mohli zařadit mezi třetí typ. Jejich euroskepticismus též může vycházet především z poptávky voličů. K úspěšnému komunikování jakékoli agendy, euroskepticismus nevyjímaje, je pak potřeba využít též nástroje politického marketingu jako jsou:

- 1) Segmentace trhu (rozčlenění voličů do jednotlivých skupin, například euroskeptici / eurooptimisté). Segmentaci zpravidla předchází výzkum.
- 2) Targeting (výběr segmentů, na který cílit jednotlivě zvolená témata).
- 3) Positioning (umístění strany / kandidáta tak, aby naplnil očekávání zvoleného segmentu) (KRÁLÍKOVÁ, 2012: 109-118).

2.1.1.1. Euroskepticismus jako produkt politického marketingu

Jelikož je tedy politický marketing především o „*utváření atraktivní politické nabídky pro potencionální voliče*“ (MATUŠKOVÁ, 2012: 13), vzpomeňme na tomto místě na názor některých politologů (TAGGART 1998, SITTER 2001, TAGGART, SZCZERBIAK, 2008) z kapitoly 1., totiž že euroskepticismus u některých politických aktérů může vycházet právě převážně z taktických důvodů, a může tak být komunikován více za účelem přilákání voličů, nežli z důvodu vlastního přesvědčení. Když tuto teorii dáme dohromady se současným vývojem politického marketingu a teorie politické komunikace, můžeme hovořit o euroskepticismu jako o produktu politického marketingu, který je komunikován více z důvodu atraktivity pro určitou část voličů, nežli z vlastního programového ukotvení. Otázkou pak může být, zda je euroskepticismus komunikován z důvodu, že po něm byla zjištěna u voličů poptávka, kterou se političtí aktéři snaží uspokojit (což je tradiční liberální model

politického procesu a odpovídá též popisu marketingově orientované strany), nebo je to agenda, která je nastolována politickými aktéry „shora,“ a poptávka (neboli „hype“) u voličů je u něj uměle vytvořena politickou komunikací, médií a marketingem (Louwův model).⁴³ Celý tento proces pak může vést ke zvyšování veřejného i politického euroskepticismu a cyklicky pak následně zase k jeho častější komunikaci v reakci na jeho vzniklou „poptávku.“

2.1.2. Obsahy politické komunikace

Jednou z důležitých charakteristik politické komunikace současné doby je také nástup populismu v mediálních i politických obsazích, což má za následek změnu v chování politických aktérů. Italský sociolog Paolo Mancini (1988: 27) uvádí jako první stupeň nástup „technického populismu,“ který charakterizuje snahou politických aktérů přizpůsobovat se většinovým názorům veřejnosti. Z toho logicky vyplývá úbytek vlastních ideologií politických stran a hnutí, a komunikovány jsou tak zejména ideologicky nespecifikovatelné a většinově líbivé politické obsahy, u kterých lze zaujmout stanovisko, které se líbí většině obyvatelstva, jako jsou např. výstavby dálnic nebo boj s korupcí⁴⁴ (KŘEČEK, 2013: 119).

Problematika samotného populismu spočívá v tom, že nebere ohled na celek, nýbrž vždy jen na část celku. V tomto systému tak narážíme na problém rovnoprávnosti, neboť práva menšin mohou být upozadována ve prospěch většiny, přičemž menšiny se často dokonce stávají diskutovanou příčinou problému a mohou být označovány za původce něčeho špatného, popřípadě identifikovány jako nepřítel ve zjednodušeném střetu dobra a zla. Menšinou se v tomto případě mohou rozumět národnostní či náboženské menšiny, ale stejně tak i některé určité spolky a společenství (např. neziskové organizace, instituce, korporace, (veřejnoprávní) média apod.) ale velmi často též vládnoucí elity (ať už národní – tuzemští politici, nebo nadnárodní – EU, NATO atd.). Populistická komunikace se pak často brání tím, že

⁴³ Model profesora komunikace Erica Louwa, který obrací klasický model politického procesu. V jeho podání je politická agenda vytvářena v politickém zákulisí, a dále pak „vnucována“ lidem. Okolo agendy je pak za pomoci médií a politiků uměle vytvářen „hype“ (nadšení, poptávka) (LOUW, 2010).

⁴⁴ Boj s korupcí je celkově jedno z nejčastějších témat současné politické komunikace, zejména v zemích východní Evropy (KŘEČEK, 2013: 121).

odkazuje na svobodu projevu (KŘEČEK, 2013: 120).

Z teorie populismu ještě uveďme, že tento bývá v současné době přisuzován spíše pravicovým politickým stranám, neboť k němu často vede xenofobie (střet náš x cizí) nebo charismatické vůdcovství, což jsou oba znaky spíše pravicových politických stran (MUDDE, 2007). Od umírněných stran je pak odlišuje zejména požadavek na radikální změnu statutu quo (BETZ, IMMERSALL, 1998:4), a od těch extremistických zase pohled na sebe sama jako na demokratickou stranu, která hájí práva většiny (CANOVAN 1999: 2).

Popularita populistických témat u politických aktérů, navíc v kombinaci s častou osobnostní výrazností právě těchto aktérů, jde samozřejmě také ruku v ruce s jejich atraktivitou pro média. Ta totiž musí produkovat takový obsah, který se řídí mediální logikou a udržovat (nebo ideálně ještě rozšiřovat) tak svoje publika (KŘEČEK, 2013: 123). Na jedné straně tak musí (masová) média produkovat atraktivní obsahy (což ty populistické bezesporu jsou), na straně druhé však mají také tendenci tíhnout k udržení současných pořádků, které jim vyhovují, a populističtí politici požadující radikální změny ve společnosti pro ně představují jistou hrozbu.⁴⁵ Média se tak nachází v paradoxní situaci, kdy podle zákonů mediální logiky musí poskytovat prostor těm názorům, které je samotné mohou ohrozit. *„Když nová politická hnutí, která média dříve legitimizovala, získají dostatek možností ohrozit systém vážně, média zapojí svůj mocenský arzenál diskurzivních prostředků k neutralizaci domnělé hrozby.“* (MAZZOLENI et al.: 14-15, převzato z KŘEČEK, 2013: 123).

Z výše uvedeného vyplývá, že stejně jako tomu bylo u přístupu politických stran k voličům v kapitole o politickém marketingu, dochází i u tvorby obsahů v politické komunikaci k posunu pozornosti shora od elit směrem dolů, k veřejnosti. Více než vlastní ideologie politických aktérů se do veřejné agendy dostávají témata vyplývající z výzkumu veřejného mínění, které hrají čím dál důležitější roli v tvorbě politických i mediálních obsahů. V určitém kontrastu potom může být Louwův model (viz příloha č.9: Tvorba obsahů politické komunikace podle Louwa), který

⁴⁵ V ČR můžeme například sledovat hlasitou kritiku veřejnoprávních médií stranou SPD, která také vyvíjí úsilí dosadit do Rady pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV) své nominanty, a tím chod médií ovlivňovat. Stejně tak můžeme sledovat jistou nevráživost předsedy SPD, Tomia Okamury, vůči některým médiím či novinářům. I přesto (nebo proto?) je Okamura mediálně atraktivní a často zmiňovanou politickou osobností. Ojedinelé nejsou dokonce ani hlasy na celkové zrušení veřejnoprávních médií z úst některých politiků.

uvádí, že obsahy politické komunikace sice vznikají do jisté míry též na základě výzkumů veřejného mínění, ale děje se tak v zákulisí (tvorbou spin-doktorů, impression managerů či jiných politických marketérů a poradců) a politici v rolích herců je mají za úkol dostatečně zatraktivnit a zpropagovat, a tím nastolit pro ně výhodnou politickou a mediální agendu (LOUW, 2010).

2.1.2.1. Euroskepticismus jako atraktivní politický a mediální obsah

Jedním z lákavých politických, mediálních i populistických obsahů může být i agenda euroskepticismu, a to zejména v zemích s jeho vyšší mírou u veřejnosti. Na jednoduchých a líbivých prohlášeních typu „může za to EU“ „Členství v Unii nás stojí XY,“ či „EU je přebyrokratizována“ se dají snadno nahnat politické body bez větších ztrát. Tento obsah splňuje definice populismu, kdy je označen veřejný nepřítel pro většinu obyvatelstva v podobě nadnárodní elity (též často identifikován jako „Brusel“), přičemž tento veřejný nepřítel je svým způsobem menšina (jedna konkrétní instituce, vládnoucí elita, evropští úředníci, EP, „europapaláši,“...), která škodí většině, a to ještě navíc v kombinaci s tím, že je EU často označována jako „cizí,“ a nikoli jako „naše.“ V tomto případě tak můžeme hovořit o euroskepticismu, jako o produktu politické či mediální komunikace, resp. populismu, jehož častá komunikace i v tomto případě může mít za následek zvyšování míry veřejného euroskepticismu i atraktivity toho politického.

2.1.3. Personalizace

Jedním z dalších hlavních trendů moderní politické komunikace je také personalizace, která představuje stále roustoucí důležitost jednotlivců v komunikaci, i v rozhodovací pravomoci politických stran. Jednotlivé strany tak ustupují jako aparáty do pozadí a jejich místo zaujímají stále více jejich politické osobnosti (KŘEČEK, 2013: 106). S tím souvisí také rostoucí zájem médií o konkrétní politiky, namísto o jednotlivé strany a ideologie (KAASE, 1994: 213). U některých výrazných

politických lídrů navíc můžeme sledovat určitý odklon od své mateřské strany a jejího programu. Těmto politikům může jít navíc často také více o vlastní image, nebo o prosazování jedné konkrétní myšlenky či jednoho cíle než o reprezentaci své strany (BRETTSCHEIDER, 2008). A právě pojetí euroskepticismu může být jednou z konfliktních linií, na které se mohou různé osobnosti z řad politiků od oficiálních stranických linií odchýlovat, či si na něm svou vlastní image budovat.

2.1.3.1. Personalizace euroskepticismu v rámci ČR

V tuzemsku může být příkladem výše zmíněného štěpení strany ODS (viz kap. 1.3.2.2.), u které jsme mohli sledovat hned několik výrazných politiků, kteří se více či méně odchýlovali od oficiálního stanoviska strany, přičemž často v tomto odchýlování hrála roli také otázka evropské politiky (resp. míra euroskepticismu) – nejvýrazněji od oficiálního směru se odklonil asi poslanec Václav Klaus ml., který byl též později ze strany i vyloučen. I tak ho ale můžeme označit za jednu z nejvýraznějších tváří současného českého euroskepticismu. Více euroskeptické názory než většina ostatních spolustraníků v 90. letech však projevoval i jeho otec, Václav Klaus st., který se stal skoro až ztělesněním euroskepticismu v Čechách (KOPECKÝ, MUDDE, 2002: 305). Ze současnosti jmenujme též lídra evropské kandidátky ODS a dlouholetého europoslance Jana Zahradila, který se výraznou měrou podílí na utváření evropské politiky ODS, a z hlediska personalizace je tak on momentálně zřejmě nejvýraznější euroskeptickou tváří ODS, proto je zajímavý z hlediska mediálního, i z hlediska této práce. Dalšími současnými europoslanci ODS jsou Evžen Tošenovský s Veronikou Vrecionovou a mediálně též velmi výrazný Alexandr Vondra, který se dostal na kandidátce ODS díky preferenčním hlasům z 15. místa na druhé (ZÁTORSKÝ, 2019).

Z dalších stran, které byly na základě teorie (viz kap. 1.3.2.) zařazeny mezi euroskeptické, je u SPD jasným lídrem hnutí jeho předseda, Tomio Okamura, který přebírá většinou agendu hnutí a můžeme tak tvrdit, že je také nejvýraznější euroskeptickou tváří své strany. Lídrem evropské kandidátky SPD v posledních volbách (2019) potom byl bývalý ministr zdravotnictví za ČSSD Ivan David. Druhým europoslancem SPD se stal poněkud překvapivě 64letý generálmajor Hynek

Blaško, který poskočil díky preferenčním hlasům z 8. na 2. místo (tamtéž). U KSČM se výrazná euroskeptická tvář hledá obtížně. Jedinou europoslankyní je Kateřina Konečná, která svůj mandát z předešlého období obhájila a je zřejmě nejvýraznější postavou v otázkách evropské politiky KSČM.

V kombinaci teorií euroskepticismu, populismu a mediální komunikace nám vychází, že by nejviditelnější současnou tváří euroskepticismu v médiích měl být Tomio Okamura, i tato hypotéza bude jedním z předmětů následujícího výzkumu.

3. Výzkumná část

V teoretické části této práce byla detailně popsána teorie euroskepticismu a všech jeho podob, dále pak důvodů, proč jej mohou jednotliví aktéři komunikovat. Byli též definováni čeští euroskeptičtí aktéři, jejichž mediální prostor budeme mj. dále sledovat v následující části.

Následující analytická část práce si klade za cíl prozkoumat český denní tisk a zjistit, jaký prostor v diskuzi o EU věnují vybraná tištěná média euroskeptickým názorům a aktérům, a jak tím mohou přispívat k růstu euroskepticismu v české společnosti, popřípadě, jestli se některé z analyzovaných médií dá označit přímo jako euroskeptické. Jelikož jedna z dříve nastíněných příčin euroskepticismu ve společnosti byla též špatná informovanost o EU (HAVLÍK, 2006: 23-25) a to zejména v zemích střední a východní Evropy (MUDDE, 2000), budeme kromě daného prostoru euroskeptickým názorům a aktérům sledovat také celkové informování deníků o EU, což Koopmans (2007) nazývá „vertikální europeanizací,“ a též informování o zahraničních aktérech spojených s EU, což tentýž autor nazývá „europeanizací horizontální.“ Jako druhý bod si analýza klade za cíl ověřit, zda námi dříve definovaní čeští euroskeptici v teoretické části této práce odpovídají tomuto označení, a popřípadě zkusit najít nové, zde nedefinované euroskeptiky.

Jelikož v teoretické části bylo definováno vícero přístupů k pojetí euroskepticismu, v praktické části se budeme držet dominantní linie, a jako euroskepticismus budeme brát jen kritiku spojenou se samotnou EU, a nikoli s celkovou myšlenkou evropské integrace, jak euroskepticismus definují Kopecký a Mudde (2002: 300).

3.1. Design výzkumu

Do analýzy bylo vybráno 6 nejčtenějších českých celorepublikových tištěných médií (s přihlédnutím k jejich počtu odběratelů v případné on-line verzi) na základě statistik čtenosti z let 2019 a 2020 (MediaGuru, 2019, 2020), s výjimkou deníku Sport, který se do analýzy nehodí kvůli svému zaměření. Analyzovaná média jsou

tedy deníky (abecedně): Aha!, Blesk, Hospodářské noviny,⁴⁶ Lidové noviny, Mladá fronta DNES a Právo. Jedná se tak o zajímavý mix bulvárního a tzv. seriózního tisku, navíc s rozlišnými publiky, což jsou faktory, které slibují různorodé a hlavně relevantní výsledky výzkumu. Politickou inklinaci jednotlivých periodik na pravolevé ose lze sice jen předpokládat, neboť všechny proklamují politickou neutralitu, na základě výzkumu jejich publik však můžeme odhadovat příklon jednotlivých médií k určitému politickému směru (např. Mladá fronta DNES a Lidové noviny k pravici a deník Právo naopak k levici) (JIRÁK, TRAMPOTA, 2008: 18). Jejich afinita k jednotlivým politickým ideologiím a stranám ve zkoumaném časovém úseku tak bude též jednou z forem výstupů výzkumu.

Jako časový úsek výzkumu byl zvolen celý měsíc květen 2019, ve kterém proběhly volby do EP (24. – 25. 5.), a média tak častěji referovala o dění v EU, a též dávala vyšší prostor k vyjádření názoru politických aktérů na evropskou problematiku, což opět přineslo do analýzy relevantní data. Zvolený časový úsek pokrývá dostatečný časový prostor před volbami, jakož i „horkou“ část politických kampaní, dále pak dny průběhu samotných voleb a i jejich následné vyhodnocování.

K výzkumu byla zvolena metoda kvantitativní obsahové analýzy, jejíž základní jednotkou byl zvolen článek, který buď přímo o EU referuje, nebo na ní relevantně odkazuje.⁴⁷ K získání dat byl použit mediální monitoring Newton Media Search za použití výše uvedeného časového filtru a lexikálního filtru v podobě klíčových slov: Evropská a/nebo evropský a/nebo unie a/nebo unijní a/nebo EU a/nebo Brusel a/nebo euro a/nebo euroskepticismus a/nebo euroskeptický a/nebo euroskeptická a/nebo euroskeptické a/nebo euroskeptik. Tento lexikální filtr by měl být dostačující pro získání všech (anebo alespoň velké většiny) článků, týkajících se EU, evropské politiky a euroskepticismu. Po získání souboru článků byly vyřazeny ty, které se EU vůbec netýkaly⁴⁸ ani na ní relevantně neodkazovaly.⁴⁹ Dále pak i články, které spadaly do regionálních mutací (deníky Právo a MF DNES),⁵⁰ nebo příloh deníků,

⁴⁶ Hospodářské noviny jsou jediným z analyzovaných periodik, které nevychází v sobotu.

⁴⁷ Např. na konkrétní unijní směrnici či předpis.

⁴⁸ Např. zmiňovaly Evropu jako kontinent, Brusel jako město, euro jako konkrétní částku či prostý kurz měny (a také „Euro“ jako fotbalový šampionát), nebo spolupráci zemí ve sdružení EFTA.

⁴⁹ Např. zmínění voleb do EP jen jako časového údaje „odvoláním ministra Staňka se budu zabývat až po volbách do EP.“ Nebo informování o nechtěném výstřelu z pistole člena ochranky v letadle, ve kterém seděl Andrej Babiš cestou z jednání v Bruselu.

⁵⁰ Zahrnutí těchto mutací by mohlo mít za následek zkreslení údajů, neboť se tyto mohou lišit kraj od

pokud se tato speciálně neorientovala na EU (což byl případ jedné z příloh MF DNES).⁵¹

Výsledný soubor činil celkem 611 článků, a byl dále rozdělen podle několika proměnných tak, aby výsledky dokázaly poskytnout odpovědi na výzkumné otázky a potvrdit / vyvrátit stanovené hypotézy (viz kap. 3.1.1.). Soupis všech parametrů kódování je přiložen v kódovací knize,⁵² která je přílohou této práce (viz příloha č. 10: Kódovací kniha).⁵³ Na tomto místě uveďme jen nejdůležitější body:

Články byly nejprve rozděleny podle tématu na ty, ve kterých byla EU hlavním tématem článku,⁵⁴ a na ty, jejichž hlavní téma bylo jiné, avšak v určité části na EU (a její orgány) relevantně odkazovaly.⁵⁵ Další členění se týkalo konkrétní strany v periodiku – rozdělení na „titulní strana“ a „ostatní,“ s cílem postihnout důležitost zprávy pro dané médium. Dále se pro všechny články kódovalo téma článku (politika, ekonomika, energetika, ...), žánr (zpravodajství, rozhovory, názory), geografická oblast hlavního tématu článku (ČR,⁵⁶ EU,⁵⁷ Zahraničí⁵⁸), celkové vyznění článku (na třístupňové škále s odkazem na dělení euroskepticismu v modelu Nicolò Contiho a Luci Verzichelliho (viz kap. 1.2.1.2. & příloha č. 1), kde byl pojem „europeanismus“ nahrazen jasnějším pojmem „eurooptimismus“⁵⁹). A poslední proměnnou pro všechny články byl samotný výskyt slova „euroskepticismus“ ve všech jeho podobách (euroskeptik, euroskeptický...).

Dále následovalo kódování konkrétních aktérů, které se týkalo jen článků, ve kterých byli tito aktéři zastoupeni. Toto kódování mělo za primární cíl změřit prostor

kraje a informovat často více o krajových záležitostech (kandidáti na europoslance z jednotlivých krajů, využívání dotací na konkrétní lokální záležitosti apod.). Tento krok byl zařazen až po zkušební analýze průběžných výsledků.

⁵¹ Jejím zařazením tak zase trochu „kompenzuje“ ztrátu obsahu v podobě vyřazení regionálních mutací.

⁵² Jejíž součástí je též soupis všech analyzovaných článků.

⁵³ Samotný kódovací arch je pak externí přílohou této práce.

⁵⁴ Např. nová evropská legislativa, směrnice, složení EP, jednání EK...

⁵⁵ Např. se článek týkal konkrétního oboru, a bylo v něm zmíněno určité evropské nařízení, nebo článek pojednával o zahraniční politice v souvislosti s volbami do EP.

⁵⁶ Články týkající se primárně tuzemska a vztahu ČR k EU, ve kterých je na EU odkazováno, jako např. jednotlivé problémy se směrnicemi a nařízeními pro konkrétní obory v ČR, ale také představování českých kandidátů na europoslance.

⁵⁷ Zprávy týkající se EU (a všech jejích orgánů), jako celku. Např. vydání nových směrnic, zprávy ze zasedání EK, či nové složení EP.

⁵⁸ Zprávy týkající se zahraniční země (zemí) a jejich vztahu k EU – např. Brexit, vzestup italských nacionalistů ve volbách do EP apod.

⁵⁹ V obou případech se jedná o proevropský názor, který zde figuruje jako protipól pojmu „euroskepticismus.“

euroskeptických stran v porovnání s ostatními českými politickými stranami a též určit konkrétní euroskeptické aktéry. Proměnná nabývá hodnot, pokud v článku dostává prostor, či je zmíněna některá česká politická strana, která je zastoupena v PSP ČR a/nebo v EP.⁶⁰ Tato proměnná nabývá hodnot také v případě, že článek referuje o konkrétní politické osobnosti, která hovoří za konkrétní stranu.⁶¹ V poznámkovém aparátu jsou též poznamenáni všichni zástupci daných stran, kteří byli relevantně zmíněni, či dostali prostor k vyjádření.⁶²

Další série kódování nabývá proměnných u článků, kde zaznělo jasné hodnocení EU některým z českých politických aktérů (i nestranických). Proměnná nabývá hodnot na třístupňové škále (euroskepticismus – neutrální – eurooptimismus) a zaznamenán je též autor výroku, ve snaze najít nové, dříve nedefinované české euroskeptiky, změřit aktivitu euroskeptiků, anebo také odhalit námi dříve definované euroskeptiky, kteří se vyjadřují v rozporu s tímto názorem.

Jak již bylo zmíněno, z politických stran jsou kódovány pouze relevantní strany, na základě jejich zastoupení v PSP ČR a úspěchu při volbách do EP 2019 (podle výsledků těchto voleb jsou pak také seřazeny jak při kódování, tak v grafech interpretujících výsledky výzkumů). Jsou to tedy strany (v pořadí výsledků voleb do EP): ANO, ODS, Piráti, Spojenci,⁶³ SPD, KDU-ČSL, KSČM a ČSSD, která se nakonec do EP vůbec nedostala, nicméně se stále jedná o důležitou vládní stranu, proto by bylo nezodpovědné ji ve výzkumu vynechat. V poznámkovém aparátu jsou pak dále zaznamenány i ostatní strany, které jsou relevantní pro téma této práce.

3.1.1. Výzkumné otázky a hypotézy

Jednotlivé hypotézy (H) byly formulovány v průběhu psaní teoretické části této práce a vychází tak z teorií euroskepticismu, médií a politické komunikace. Ověřit jejich

⁶⁰ Myšleno po volbách do EP 2019.

⁶¹ Např. v případě rozhovoru s Andrejem Babišem proměnná nabývá hodnot pro stranu ANO.

⁶² Např. v případě rozhovoru s Tomiem Okamurou, je kódována jak strana SPD, tak samotný Tomio Okamura. Kódovaná však nebyla zmínka typu „hnutí SPD Tomia Okamury,“ ve zprávě, ve které Tomio Okamura již dále nehraje žádnou roli. V takovémto případě je kódována pouze strana SPD a nikoli už i samotný Okamura.

⁶³ Koalice TOP09, Starostů a nezávislých a Strany zelených. Ve výzkumu vystupují společně jako „Spojenci,“ což byl název této koalice.

funkčnost mají následující výzkumné otázky (VO):

Jako jedna z možných příčin růstu euroskepticismu ve společnosti bylo definováno nedostatečné informování o dění v EU (HAVLÍK, 2006: 23-25). V první řadě budeme tedy zkoumat prostor daný evropské tematice na stránkách analyzovaných médií.

VO1: Jaký prostor daly zkoumané deníky zprávám týkajících se EU?

Kromě celkového počtu zpráv bude též sledován počet zpráv na titulních stranách deníků a zpráv, které mají EU jako hlavní téma.

H1a: Vzhledem k odebrání regionálních mutací u deníků MF DNES a Právo bude největší celkový počet analyzovaných článků u jednoho z dalších dvou zástupců tzv. seriózního tisku - deníku Hospodářské noviny nebo Lidové noviny.

H1b: Nejmenší prostor evropské tematice poskytne bulvární tisk, tedy deníky Aha! a Blesk.

V médiích většiny zemí hrají podle teorie zahraniční témata výrazně méně důležitou roli než témata tuzemská (DE VRESSE, a kol, 2006). Budeme proto zkoumat prostor, který média dávají v souvislosti s EU české a zahraniční agendě.

VO2: Jaký prostor dala zkoumaná média zprávám s unijní tematikou zahraničnímu zpravodajství a jaký zpravodajství tuzemskému?

H2: Počet zpráv týkajících se ČR bude ve všech denících převyšovat počet zpráv ze zahraničí.

Mediální pokrytí evropských témat se zvedá pouze v určitých segmentech, jako např. v ekonomice (Müller 2010: 22). Budeme proto sledovat témata, kterých se články týkají.

VO3: Jaká témata (a jakou četnost) mají články týkající se EU v analyzovaném tisku?

H3: Vzhledem k období voleb do EP se bude většina článků ve všech denících týkat politiky. Druhým nejčastějším tématem celkově bude ekonomika.

Jedna z mála obecně platných věcí, platící pro většinu států a mediálních systémů, je podle Leconteové (2010: 73) vyšší četnost euroskeptických témat v bulvárním tisku oproti tisku serióznímu. Jelikož očekáváme značně menší celkový počet článků u

bulvárního tisku, budeme tuto teorii měřit v procentuálních bodech. Sledován však bude i celkový prostor euroskepticky vyznívajících článků a celkový prostor daný euroskeptickým aktérům.

VO4a: Kolik euroskepticky vyznívajících článků otiskla zkoumaná média?

H4a: V bulvárním tisku (deníky Aha! a Blesk) bude vyšší procento euroskepticky vyznívajících článků než u tisku seriózního.

VO4b: Který z deníků dal největší prostor euroskeptickým stranám?

H4b: Procentuálně nejvyšší zastoupení budou mít euroskeptické strany v bulvárním tisku (deníky Aha! a Blesk).

Politickou inklinaci jednotlivých periodik na pravolevé ose lze sice jen předpokládat, na základě výzkumu jejich publik však můžeme odhadovat příklon jednotlivých médií k určitému politickému směru (např. Lidové noviny k pravici a deník Právo naopak k levici) (JIRÁK, TRAMPOTA, 2008: 18). Vzhledem k jisté roztržitosti české politické scény, stírání rozdílů na pravolevé ose, a nástupu těžko zařaditelných stran, v souladu s tématem této práce tuto problematiku zúžíme na následující výzkumné otázky:

VO5a: Který z deníků poskytl nejvyšší prostor pravicově euroskeptické ODS?

H5a: Vzhledem k přepokládanému konzervativnímu pravicovému smýšlení čtenářů Lidových novin to budou právě LN.

VO5b: Který z deníků poskytl nejvyšší prostor levicově euroskeptické KSČM?

H5b: Vzhledem k přepokládanému levicovému smýšlení čtenářů deníku Právo to bude právě tento deník.

VO5c: Který z deníků poskytl nejvyšší prostor populisticky euroskeptické SPD?

H5c: Vzhledem k přepokládané inklinaci bulvárního tisku k populistické rétorice to bude jeden ze dvou bulvárních deníků.

Další výzkumné otázky se budou týkat konkrétních politiků, kteří jsou zmiňováni / se vyjadřují k evropské tematice.

VO6a: Jací zástupci politických stran jsou v souvislosti s EU nejčastěji jmenováni?

H6: U většiny stran to budou předsedové hnutí a nikoli lídři evropských kandidátek. Situace bude jiná jen u ODS, kde v teorii zmiňovaný europoslanec Jan Zahradil je i tváří evropské politiky ODS, a u KSČM, kde byla definována obdobná úloha

Kateřině Konečné. (U Spojenců je pak lídr kandidátky zároveň i předsedou hnutí).

VO6b: Který z dříve definovaných euroskeptických politiků je celkově ve všech zkoumaných médiích nejčastěji zmiňován?

H6b: V kombinaci teorií euroskepticismu, populismu a mediální komunikace nám vychází, že by nejviditelnější současnou tváří euroskepticismu v médiích měl být Tomio Okamura.

Další série výzkumných otázek není podložena teorií, proto je již necháme bez předem stanovených hypotéz:

VO7a: Byl nalezen námi nedefinovaný aktér, který se vyjadřoval euroskepticky?

VO7b: Byl nalezen námi definovaný euroskeptický aktér, který se nevyjadřoval euroskepticky?

VO7c: Kteří aktéři měli v médiích nejvíce euroskeptických výroků?

V8: Jak často média užívala termín „euroskepticismus“ ve všech jeho tvarech?

3.2. Dobový kontext

„Tyto volby se konaly v atmosféře mnohem většího vzrušení než ty předchozí. U nás to tak patrné nebylo, jelikož se hrál hokej“ (NEFF, 2019).

Důležitou součástí každé analýzy je i kontext doby, o které analýza pojednává. Květen 2019 se samozřejmě nesl v duchu celounijních voleb do EP. V České republice, jakožto i dalších postkomunistických zemích, však tyto volby většinou nepřitahují velkou pozornost občanů a politologové je nazývají jako „volby druhého řádu“ (ŠARADÍN, 2007: 9-24). Voleb se nakonec zúčastnilo v ČR přes 28 % oprávněných voličů, což je číslo sice relativně nízké, v porovnání s volbami v roce 2014 je však o deset procentních bodů vyšší (srov. Volby.cz, 2014, 2019).

Ač z celé Unie přicházely zprávy o sílících euroskeptických stranách (Francie, Itálie, Polsko, Skandinávie), předvolební kampaně se (nejen u nás) nesly paradoxně v klidnějším a pozitivnějším duchu, což dokládá i analýza evropských politických kampaní zpracovaná European Elections Monitoring Center (EEMC). Nejvíce skeptických hlasů do kampaně v ČR přineslo dle této analýzy SPD (SHAVIT, a další, 2019). Hlavním tématem kampaně v tuzemsku se stalo poněkud nekonfliktní

téma - dvojí kvalita potravin. „Z těchto voleb se v Evropě vynořily dva konsenzy: antievropské strany přestaly hovořit o vystoupení z Evropské unie a strany podporující migraci přestaly hovořit o otevřených hranicích. Tyhle dva nové trendy pravděpodobně vysvětlují jisté omezení extremistických stran,“ řekl k volbám politolog Ivan Krastev (EHL, 2019).

Z důležitých zahraničních událostí zmiňme květnové rozpačité (ne)odcházení Velké Británie z EU (Brexit), které se nakonec v původním termínu nezdařilo dokončit, a britská premiérka Mayová v květnu rezignovala. Politické problémy mělo i sousední Rakousko, kde se rozpadla vláda po odhalení korupčního skandálu vicekancléře a předsedy euroskeptické Svobodné strany Rakouska (FPÖ) Heinze-Christiana Stracheho, což vedlo i k poklesu preferencí jeho strany.⁶⁴ Euroskeptické strany naopak sílily v Itálii a ve Francii (kde volby i vyhrály), čehož si všímala i tuzemská média. Jejich předsedové, Matteo Salvini a Marine Le Penová se dokonce objevili v Praze na pozvání předsedy SPD, Tomia Okamury, což bylo též mediálně zajímavé téma.

V tuzemsku se kromě již zmíněné dvojí kvality potravin řešila například ve zvýšené míře i energetika, v souvislosti se stanoviskem EP, který jádro označil za špinavý zdroj energie. ČR je přitom na jaderné energetice závislá, a tak se toto téma stalo možnou novou konfliktní linií. Českou menšinovou vládu ve zkoumaném období tvořilo hnutí ANO a ČSSD, což je důležité zmínit, neboť vládním stranám se logicky dostává i vyšší mediální pozornost. A nakonec musíme zmínit i již naznačené květnové tradiční MS v ledním hokeji, které se v ČR obecně těší velkému zájmu. Deník Aha! například této události na svých stránkách dával dokonce více prostoru než volbám do EP.

Jak bylo popsáno v teorii veřejného euroskepticismu, i zahraniční událost může mít vliv na euroskeptické nálady v jiné zemi. Z výše popsaných krizí se nabízí ta Brexiová, problémy s odchodem a časté informování o negativních důsledcích pro britskou ekonomiku však euroskeptické nálady mohly spíše zmírnit, neboť vidina složitěho odchodu možná změnila názor některých „tvrdě“ euroskeptických aktérů na vystoupení z EU. Skandál euroskeptika Stracheho euroskeptickým náladám pak také spíše uškodil. Nenápadnou, ale důležitou událostí tak může být rozhodnutí EP o

⁶⁴ Paradoxně sám Strache byl díky preferenčním hlasům ve volbách do EP zvolen europoslancem, mandát ale odmítl.

omezování jaderné energetiky, které někteří politici i experti vnímali značně kriticky.

Dále je uveden seznam zkoumaných politických stran, přičemž v závorce je vždy uveden předseda strany a lídr evropské kandidátky:

ANO (Andrej Babiš, Dita Charanzová)

ODS (Petr Fiala, Jan Zahradil)

Piráti (Ivan Bartoš, Marcel Kolaja)

Spojenci (Jiří Pospíšil, Jiří Pospíšil)⁶⁵

SPD (Tomio Okamura, Ivan David)

KDU-ČSL (Marek Výborný, Pavel Svoboda)⁶⁶

KSČM (Vojtěch Filip, Kateřina Konečná)

ČSSD (Jan Hamáček, Pavel Poc)⁶⁷

3.3. Dílčí výsledky výzkumu

V následujících podkapitolách se budeme věnovat základním výsledkům jednotlivých deníků, nejprve v nekomparativní podobě. Každý deník má svá specifika, svá publika, své korespondenty a též zákonitě každý přinesl jiné výsledky výzkumu. Základní zpracovaná data jsou u každého deníku též znázorněna graficky. U každého z analyzovaných periodik se nachází 3 grafy – prostor věnovaný euroskeptickým stranám (v celkovém počtu zmínek), ve kterém jsou strany seřazeny vždy podle jejich zisku ve volbách, počínaje hnutím ANO a konče ČSSD. V dalším grafu se pak nachází celkový prostor euroskeptických stran (ODS + SPD + KSČM) v porovnání s prostorem stran ostatních (znázorněno v procentech, zaokrouhleno na celá čísla). A poslední, třetí graf u každého periodika znázorňuje procentuální vyznění článků, které je znázorněno na škále: euroskeptické, eurooptimistické (též europeanistické či proevropské) a neutrální (na základě dříve popsaného dělení Nicola Contiho a Luci Verzichelliho).

⁶⁵ Jedná se o jedinou stranu, jejíž předseda zároveň kandidoval na post europoslance.

⁶⁶ Jedná se o jedinou stranu, která se do EP dostala, ale lídr kandidátky nikoli.

⁶⁷ Jedná se o jedinou z analyzovaných stran, která nepřekročila 5% volební hranici.

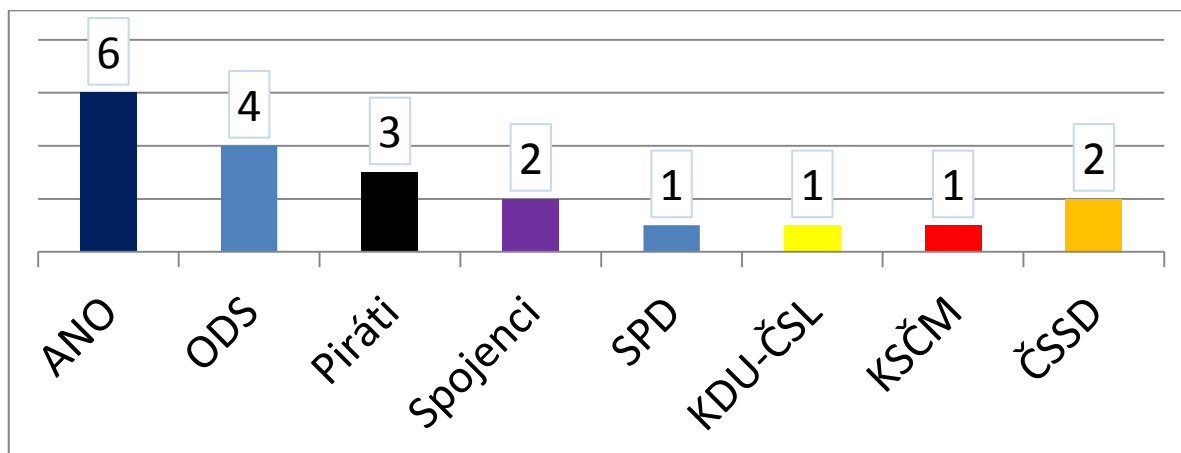
3.3.1. Aha!

Deník Aha! ze všech analyzovaných médií informoval o EU nejméně. Při analýze bylo nalezeno jen 15 článků týkajících se EU, přičemž 5 článků referovalo o EU přímo a ostatní na ni pouze odkazovaly. Žádná z celkového počtu zpráv nebyla umístěna na titulní straně. Četnost článků podle očekávání stoupala směrem k datu voleb, a i když má Aha! i politickou rubriku, její prostor je v deníku marginální ve srovnání například se sportovní rubrikou. Menší množství zjištěných dat u deníku Aha! tak v určitém směru komplikuje jejich interpretaci.

Všechny analyzované články měly charakter zprávy, některé s přidaným komentářem politiků, politologů či zástupců veřejnosti. Ve většině případů (12) se články tematicky vztahovaly k politice, a po jednom případě ke zdravotnictví, ekologii a dopravě.

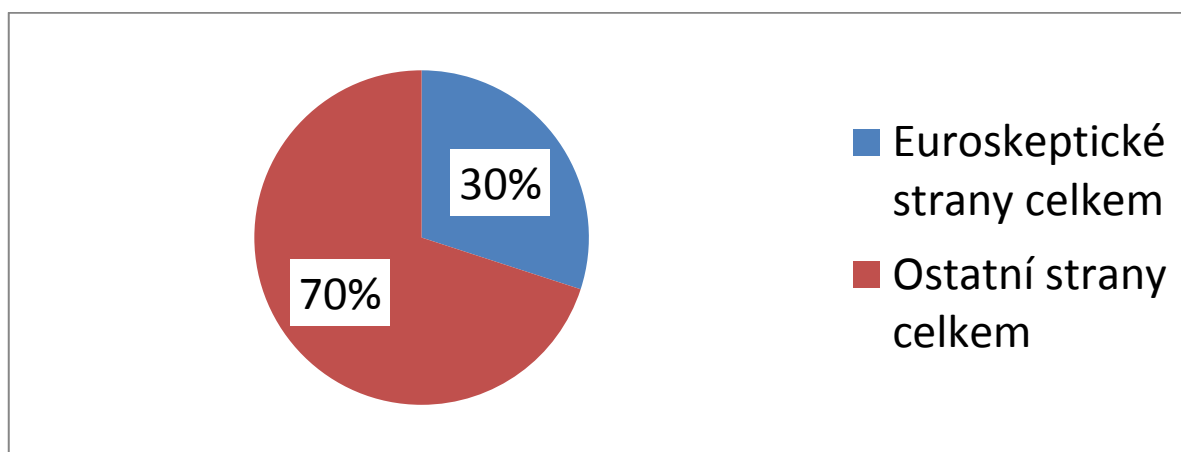
Z politických stran dostalo nejvíc prostoru hnutí ANO, které bylo zmíněno celkem v 6 z 15 analyzovaných článků. Čtyřikrát deník informoval o ODS, třikrát o Pirátech, dvakrát o ČSSD a Spojencích a po jedné zmínce o KDU-ČSL, SPD a KSČM. Z nestranických politiků dostal jednu příležitost k vyjádření k tématům týkajících se EU jen prezident Miloš Zeman. Ten v rozhovoru mj. přiznal, že volil ve volbách do EP ČSSD, preferenčním hlasem ovšem kroužkoval Olgu Sehnalovou, protože mu lídr kandidátky Pavel Poc přišel nevýrazný a zpočátku si jej dokonce spletl s jistým skokanem na lyžích (jko, 2019).

Graf č. 1: Prostor věnovaný jednotlivým českým politickým stranám v deníku Aha! (v celkovém počtu zmínek)

Zpracování: Autor

Graf č. 2: Prostor věnovaný českým euroskeptickým politickým stranám v deníku Aha! (v procentech)

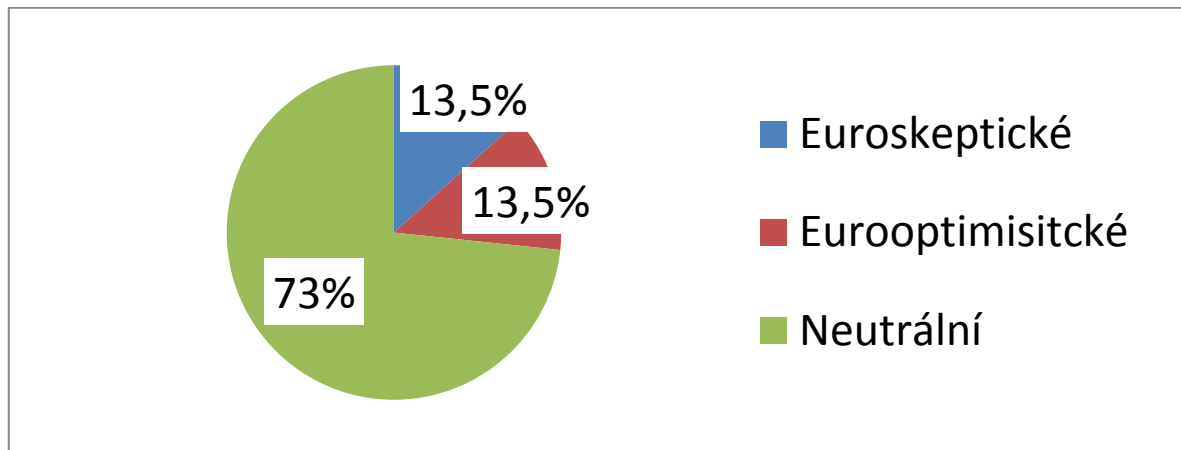
Zpracování: Autor

Co se vyznění článků týče, 2 články z 15 analyzovaných vyzněly euroskepticky, 2 eurooptimisticky a 11 neutrálně. Pouze v jednom článku otiskl deník názor politika, který hodnotí EU. V článku „EU? Rozhodně neopouštět!“ (jt, 2019) se jasně eurooptimisticky vyjadřuje Andrej Babiš ale také Petr Fiala z ODS, který sdělil, že „*díky EU se Česko vrátilo mezi západoevropské státy.*“ Jedná se tak o námi první zaznamenaný případ dříve definovaného euroskeptika, který hovoří proevropsky.⁶⁸

⁶⁸ Na tomto místě ale nutno připomenout, že v kapitole o ODS (1.3.2.2.) bylo uvedeno, že se strana

Opačný případ (dříve nedefinovaný euroskeptik, kterému byla přiřazena euroskeptická promluva) v deníku Aha! zaznamenán nebyl.

Graf č. 3: Vyznění článků v deníku Aha! (v procentech)

Zpracování: Autor

Na grafu č. 3 se nejvíce projevuje malý vzorek nalezených textů, proto je potřeba jeho interpretaci brát s určitou rezervou.

Posledním zkoumaným bodem bylo samotné slovo „euroskepticismus“ ve všech jeho tvarech. Žádný tvar zkoumaného slova ale nebyl v deníku Aha! nalezen, což může být zapříčiněno zejména malou měrou zahraničního zpravodajství o EU, kdy pouze 2 zprávy referovaly o dění v jiné zahraniční zemi (jedna z Itálie o zdravotním stavu Silvia Berlusconiho a druhá z Velké Británie o odchodu Theresy Mayové z postu premiérky).

Dílčí závěr

Deník Aha! referoval o EU ze všech zkoumaných periodik nejméně. V době, kdy vrcholily politické kampaně a konaly se volby do EP, bylo zaznamenáno jen 15 článků informujících či odkazujících na EU. Můžeme tak tvrdit, že míra vertikální i horizontální europeanizace je u deníku Aha! minimální. Prostor daný jednotlivým politickým stranám je zákonitě také menší, jejich poměrné zastoupení ale respektuje politický vliv daných stran, a nelze tak tvrdit, že by deník Aha! některou ze stran více protežoval. I celkový podíl euroskeptických aktérů (na aktérech celkem) nevykazuje

nachází v jistém vnitřním rozporu ohledně míry euroskepticismu.

žádný výkyv oproti ostatním periodikům. Co se vyznění týče, procentuální zastoupení ideově zabarvených článků je o něco vyšší, to však může být způsobeno malým vzorkem. V zásadě se tak nedá tvrdit, že by deník Aha! poskytoval zvýšený prostor euroskeptickým myšlenkám, avšak nízká míra vertikální i horizontální europeanizace může mít vliv na růst euroskepticismu, jak bylo dříve definováno v teoretické části této práce.

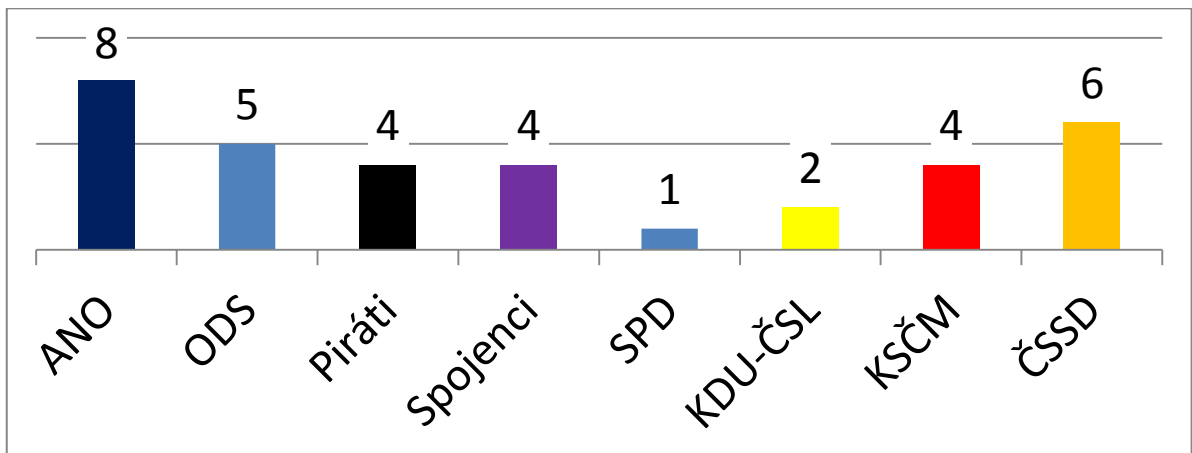
3.3.2. Blesk

Druhý zástupce bulvárního tisku v této analýze, deník Blesk, informoval o EU o něco více než deník Aha!, i tak ovšem ani zdaleka ne tolik, jako tzv. seriózní tisk. I deník Blesk se věnoval v květnu hodně sportu, konkrétně hlavně probíhajícímu MS v ledním hokeji. Článků týkajících se EU bylo nalezeno celkem 27, z toho v devíti případech byla EU hlavním protagonistou zprávy a v ostatních osmnácti případech na ní bylo relevantně odkazováno. Stejně jako u deníku Aha! žádný ze zkoumaných článků nezaujmul místo na titulní stránce.

Velká většina analyzovaných článků spadala do zpravodajství, v jednom případě se pak jednalo o rozhovor s prezidentem Zemanem. Z tematických okruhů se většina analyzovaného textu týkala politiky (24) s velkým odstupem pak následoval business (2) a energetika (1). Podobně jako deník Aha! se ani Blesk nevěnoval situaci v jednotlivých zahraničních státech, kdy do této kategorie spadal jen článek o končící britské premiérce Mayové. 8 článků by se pak dalo označit za zpravodajství z EU a 18 článků za domácí zprávy.

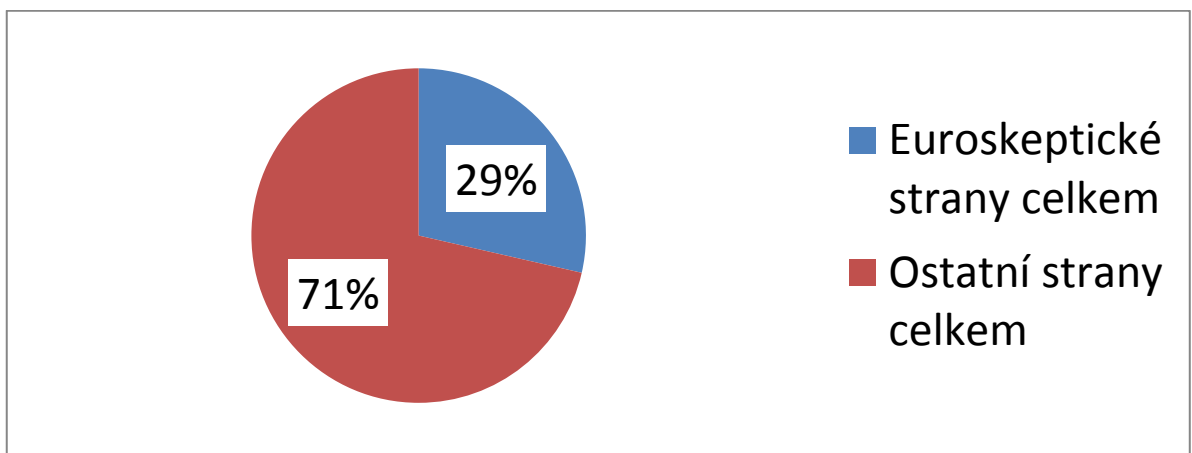
Ze zmíněných politických aktérů dostalo největší prostor hnutí ANO (8 článků), následováno vládním partnerem ČSSD (6 článků). Dále pak následovali ODS (5), Spojenci, Piráti a KSČM (po 4), KDU-ČSL (2), a pouze v jednom článku byla zmínka o SPD, která nebyla zastoupena ani ve velkém předvolebním článku „5+1 témat, která ROZHODNOU VOLBY!“. Z ostatních politických osobností dal Blesk relativně velký prostor prezidentu Zemanovi, jehož názory, či odkazy na něj otiskl deník hned v 5 článcích, dále následoval bývalý prezident a euroskeptik Václav Klaus (2 články).

Graf č. 4: Prostor věnovaný jednotlivým českým politickým stranám v deníku Blesk (v celkovém počtu zmínek)

Zpracování: Autor

Graf č. 5: Prostor daný českým euroskeptickým politickým stranám v deníku Blesk (v procentech)

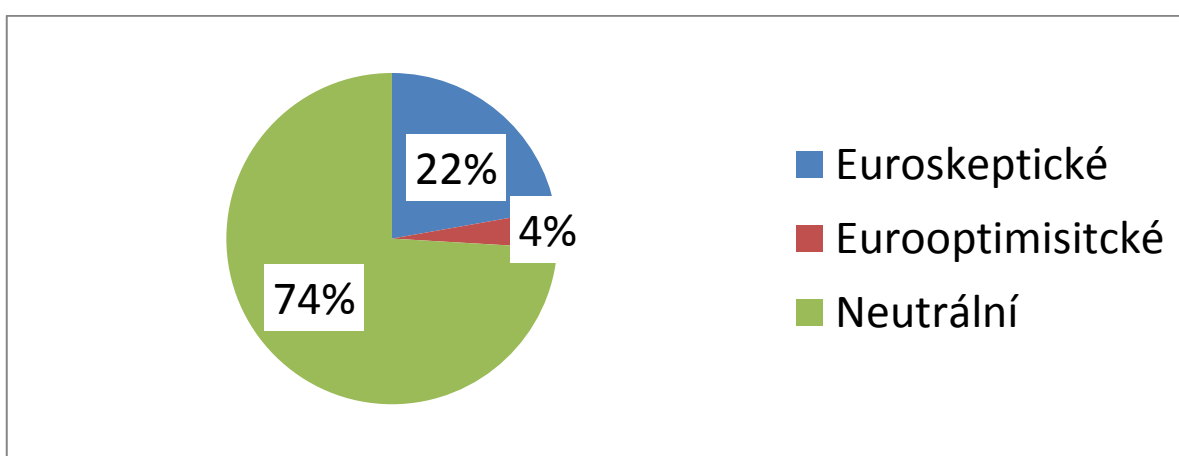

Zpracování: Autor

Vyznění článků v deníku Blesk bylo celkově více euroskeptické než v předešlém deníku Aha!. Z 27 článků jich mělo 7 euroskeptické vyznění a pouze 1 vyzníval proevropsky. Zbýlých 20 článků bylo zařazeno do kategorie „neutrální“. Pokud jde o konkrétní hodnocení stavu nebo fungování EU, deník Blesk otiskl 3 kriticky hodnotící komentáře (Václav Klaus, Jan Zahradil a Kateřina Konečná – všechno námi dříve definovaní euroskeptici) a jeden jasně proevropsky smýšlející komentář (prezident Miloš Zeman). Jeden komentář byl dále zařazen mezi neutrální – patřil možná trochu překvapivě komunistickému politikovi Miloši Jakešovi, který

prohlásil: „*Já myslím, že vstup do EU byl správný. Ovšem jde o to, aby Unie nechala větší práva jednotlivým státům a nezařizovala všechno za všechny.*“ (TOMEK, 2019). To jen demonstruje obtížnost při zařazování KSČM k typu euroskepticismu (viz kap. 1.3.1.2.). Žádný další případ dříve definovaného euroskeptika nevyjadřujícího se euroskepticky (ani naopak) nebyl nalezen. Samotné slovo „euroskepticismus“ pak deník ve zkoumaném vzorku užil pouze jednou – nálepku euroskeptika dostal britský politik Nigel Farage.

Graf č. 6: Vyznění článků v deníku Blesk (v procentech)

Zpracování: Autor

Dílčí závěr

Deník Blesk v praxi odpovídá teoretickým východiskům. Nízká míra vertikální a (zejména) horizontální europeanizace a vyšší poměr euroskepticky vyznívajících článků vedou k tomu, že deník můžeme označit jak za euroskeptický, tak i za šířitele euroskepticismu ve společnosti. Prostor daný jednotlivým politickým stranám je však relativně vyvážený, překvapující je zejména nízký prostor daný euroskeptické straně SPD, o které bylo v deníku referováno nejméně ze všech zkoumaných politických stran. I tento fakt způsobil o něco menší procentuální zastoupení euroskeptických aktérů (na aktérech celkem), než jaký byl původně očekáván.

3.3.3. Hospodářské noviny

První tzv. seriózní tisk v této analýze poskytl dle očekávání zcela jiné výsledky než tisk bulvární. Zkoumané články v Hospodářských novinách se vyznačovaly zejména značnou diverzifikací témat a vyšší délkou článků. Celkový počet analyzovaných článků byl 145, z čehož 42 mělo EU jako hlavní téma a 103 na ní pak relevantně odkazovalo. Celkem 9 článků bylo umístěno na titulní stranu, jednalo se zejména o články týkající se voleb do EP.

Hospodářské noviny referovaly o EU z celé řady pohledů a témat. Dominantním tématem byla politika (94 článků), na druhém místě se dle očekávání (vzhledem k zaměření deníku) usadila ekonomika (17 článků) následovaná celou škálou dalších témat (společnost, doprava, energetika, ...) zastoupených po několika člancích. Hospodářské noviny též daly prostor relativně velkému počtu názorových článků – 33 článků bylo zařazeno do rubriky „názory“,⁶⁹ 105 do rubriky „zprávy“ a 7 „rozhovory“ (z aktivních politiků zveřejnily HN ve zkoumaném období rozhovor se šéfy Pirátů, TOP09 a ODS, dále pak s lídrem evropské kandidátky ODS Janem Zahradilem. Respondentem rozhovoru tak nebyl žádný levicový politik⁷⁰).

Z geografického pohledu přinesly HN rovnoměrné zpravodajství napříč Evropou – 46 článků se týkalo konkrétních zahraničních zemí (řešil se zejména Brexit, vzestup italských nacionalistů či pád rakouské vlády po kauze vicekancléře Stracheho), obdobný počet (47 článků) se týkal ČR a zbylých 52 článků referovalo o EU, jako celku.

Z českých politických stran bylo i v HN nejčastěji zmiňováno hnutí ANO (22x), následovala opoziční ODS (12x), vládní ČSSD (11x) a Spojenci (7x). Po 6 zmíncech si připsaly euroskeptické strany SPD⁷¹ a KSČM, 5 článků se pak zmiňovalo o Pirátech a KDU-ČSL. Z ostatních stran byli ještě zmíněni např. Svobodní, Realisté, hnutí Hlas Pavla Teličky nebo recesistické hnutí ANO, vytrollíme europarlament.

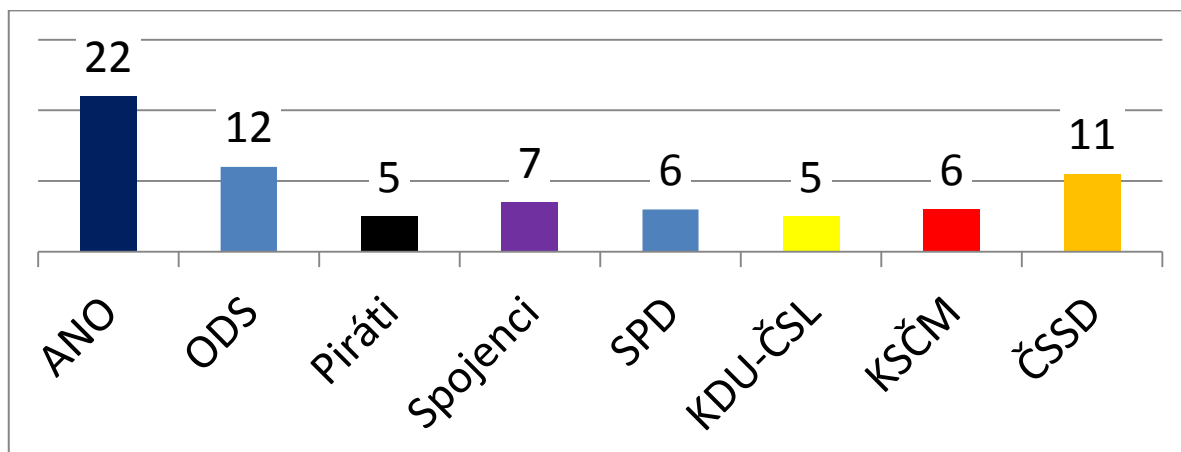
⁶⁹ Názorové články v HN měly často charakter kritiky a zlehčování euroskeptických názorů a aktérů, což je dáno zřejmě povahou proevropsky smýšlejících korespondentů HN. Články, které jasně odsuzovaly euroskeptické názory a strany bez věcného výkladu byly proto nadále řazeny mezi články proevropsky zabarvené.

⁷⁰ Otázka zařazení České pirátské strany na pravolevé ose je však sporná.

⁷¹ Zajímavostí je, že HN ani jednou nezminili nového europoslance SPD Hynka Blaška. To ovšem koresponduje s dříve vyslovenou domněnkou, že hlavní tváří SPD bude i před volbami předseda hnutí Tomio Okamura, ač na evropské kandidátce není.

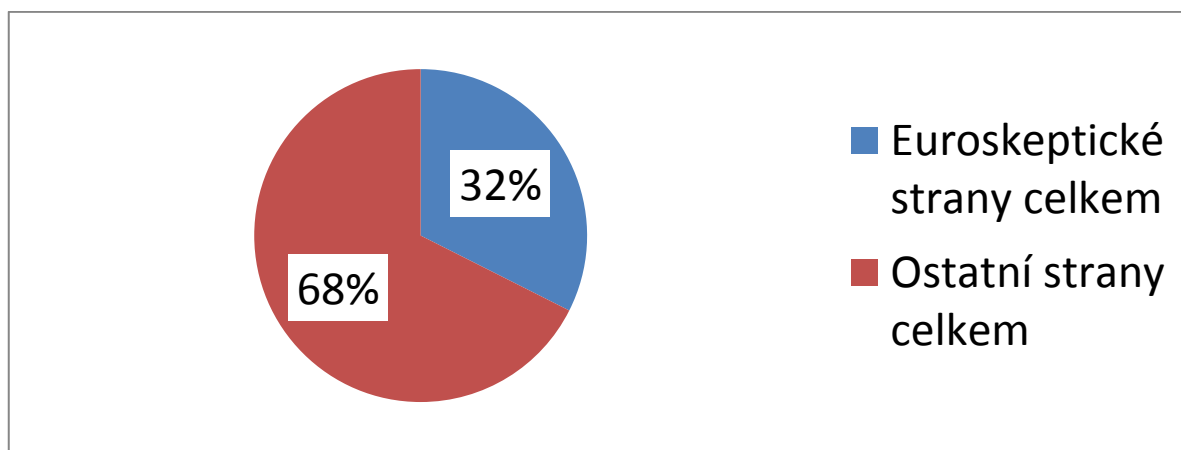
Z českých politiků, kteří nerepresentují žádnou zmíněnou stranu, byl dále zmíněn 5x euroskeptik Václav Klaus ml., 3x prezident Miloš Zeman, 2x další euroskeptik Miroslav Sládek, a jednou Věra Jourová s exprezidentem a euroskeptikem Václavem Klausem st.

Graf č. 7: Prostor věnovaný jednotlivým českým politickým stranám v deníku HN (v celkovém počtu zmínek)

Zpracování: Autor

Graf č. 8: Prostor daný českým euroskeptickým politickým stranám v deníku HN (v procentech)

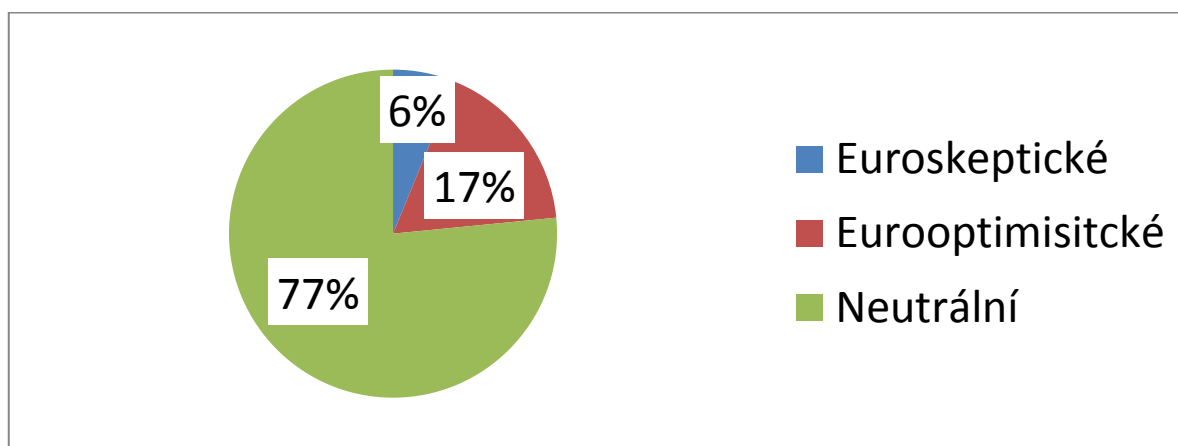

Zpracování: Autor

Vyznění článků v HN bylo více proevropské. Nutno však podotknout, že je to z určité části zapříčiněno větším prostorem názorových článků. Povaha korespondentů (jakožto i publika) tohoto periodika by se totiž dala zařadit spíše mezi

proevropské, liberální voliče.⁷² Celkem bylo zaznamenáno 25 článků, které vyznívaly proevropsky (9 z nich však byly právě názorové články), 9 euroskepticky (z toho 2 rozhovory, 6 zpráv a 1 názor) a 111 neutrálně. V analyzovaných textech též nebyl nalezen žádný dříve definovaný euroskeptik, který by nehovořil v souladu s tímto postojem. Naopak však bylo nalezeno 5 komentářů Andreje Babiše⁷³ a 1 výrok Miloše Zemana, které by se daly označit jako euroskeptické. Další euroskeptické výroky byly přisouzeny Janu Zahradilovi, Václavu Klausovi ml. a Petrovi Fialovi. Samotné slovo „euroskepticismus“ poté deník použil 8x, a to převážně ve spojitosti s konkrétními zahraničními politiky (Salvini, LePenová, Farage) anebo v souvislosti s obecným nárůstem euroskeptických stran v EU.

Graf č. 9: Vyznění článků v HN (v procentech)

Zpracování: Autor

Dílčí závěr

Hospodářské noviny by se daly charakterizovat vysokou mírou vertikální i horizontální europeanizace a vyšším prostorem daným proevropsky smýšlejícím názorům. Tyto skutečnosti nám umožňují zařadit deník mezi spíše proevropské. Ač eurooptimistické názory jasně převažovaly nad těmi euroskeptickými, z hlediska prostoru danému jednotlivým stranám tento trend nepozorujeme. Hospodářské noviny poskytly relativně vyrovnaný prostor názorům napříč politickým spektrem a mezi třemi stranami, které dostaly nejvyšší prostor, se tak nachází jedna strana

⁷² Do HN píše například ekonom Tomáš Sedláček, který se ve dvou svých článcích pro HN před volbami do EP vyjadřoval jasně proevropsky.

⁷³ Zároveň u něj však byl nalezen jeden výrok neutrální a jeden jasně proevropský.

pravicová, euroskeptická (ODS), jedna levicová (ČSSD) a hnutí ANO, které se dá hůře zařadit na pravolevé ose. Na závěr ještě zopakujme, že HN jsou jediné z analyzovaných periodik, které nevychází v sobotu.

3.3.4. Lidové noviny

Čtvrtý analyzovaný deník – Lidové noviny – přinesl do výzkumu celkově nejvyšší počet článků. Přes nastavené filtry bylo nalezeno 173 článků, které se buď přímo EU týkaly (49), nebo na ni relevantně odkazovaly (124). S nejvyšším počtem článků souvisí i jejich nejvyšší počet na titulní straně (19). Lidové noviny by se daly charakterizovat o trochu menší diverzitou témat,⁷⁴ než která byla vypořádaná například u Hospodářských novin. LN zato ale informovaly ještě více (v celkovém počtu) o zahraniční politice (61 článků týkající se konkrétní zahraniční země, 40 článků týkající se celkově EU a 72 s tuzemskou tematikou). Více konzervativnímu publiku LN odpovídá i o něco více euroskeptický obsah. LN často informovaly o zahraničních euroskeptících (Británie, Itálie, Francie, Polsko či Rakousko), které často spojovaly se stranou SPD Tomia Okamury. Názorové články (42) i rozhovory (10) v LN vykazovaly o poznání vyšší polaritu a více oscillovaly mezi euroskepticismem a eurooptimismem. Mezi jinými můžeme zmínit, že mezi korespondenty LN patří i bývalý prezident Václav Klaus.

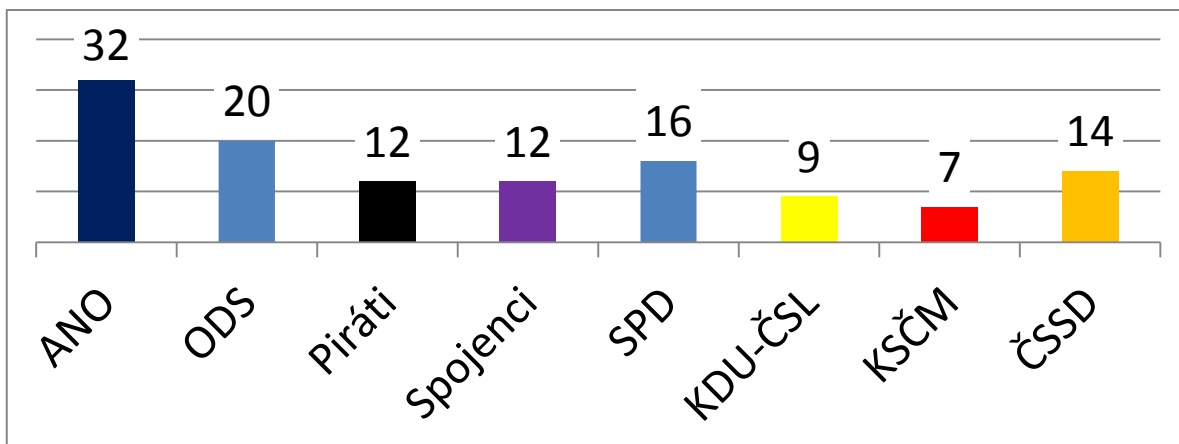
Z hlediska prostoru politických stran i na stránkách LN dostalo největší prostor hnutí ANO (32 zmínek), následované ODS (20), jejíž elektorát by se teoreticky mohl nejvíce protínat se čtenářskou základnou LN. Na třetím místě skončila již zmíněná SPD (16), a to i přes skutečnost, že vypadla z předvolebního článku, který představoval hlavní témata voleb, a společně s KSČM nedostala SPD prostor k vyjádření v článku na téma nového šéfa Evropské komise. Z dalších zkoumaných stran následovaly: ČSSD (14),⁷⁵ Spojenci a Piráti (po 12), KDU-ČSL (9) a na posledním místě KSČM (7). Z ostatních sledovaných politiků sám Václav Klaus napsal pro LN dva názorové články a v jednom byl respondentem rozhovoru, 2x

⁷⁴ Kromě jasně dominantní politiky (139) zde zmiňme články zařazené do kategorie „Společnost“ (11), nebo ekonomika (10).

⁷⁵ Ani jednou přitom nebyl zmíněn lídr kandidátky Pavel Poc.

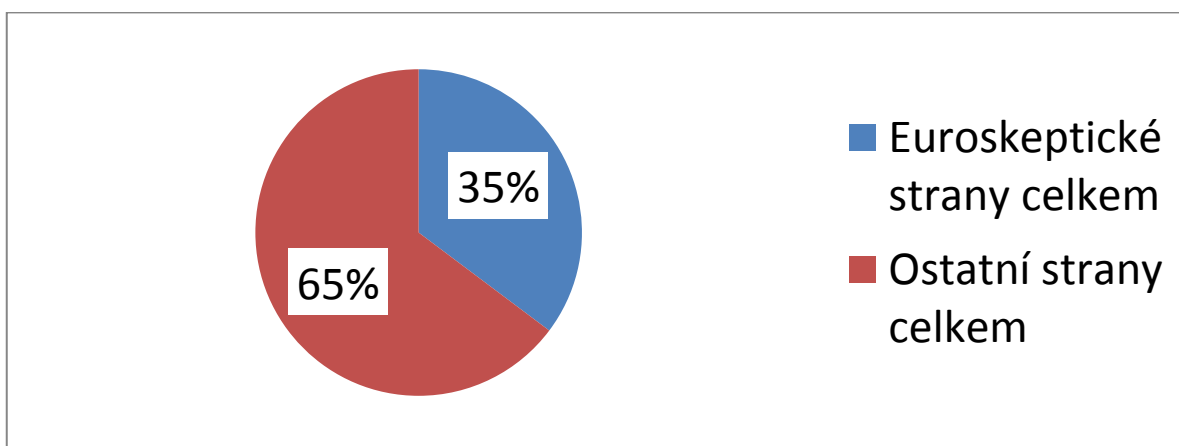
dostali prostor k vyjádření prezident Miloš Zeman a eurokomisařka Věra Jourová a jednou byl zmíněn bývalý europoslanec Petr Mach.

Graf č. 10: Prostor věnovaný jednotlivým českým politickým stranám v deníku LN (v celkovém počtu zmínek)

Zpracování: Autor

Graf č. 11: Prostor daný českým euroskeptickým politickým stranám v deníku LN (v procentech)

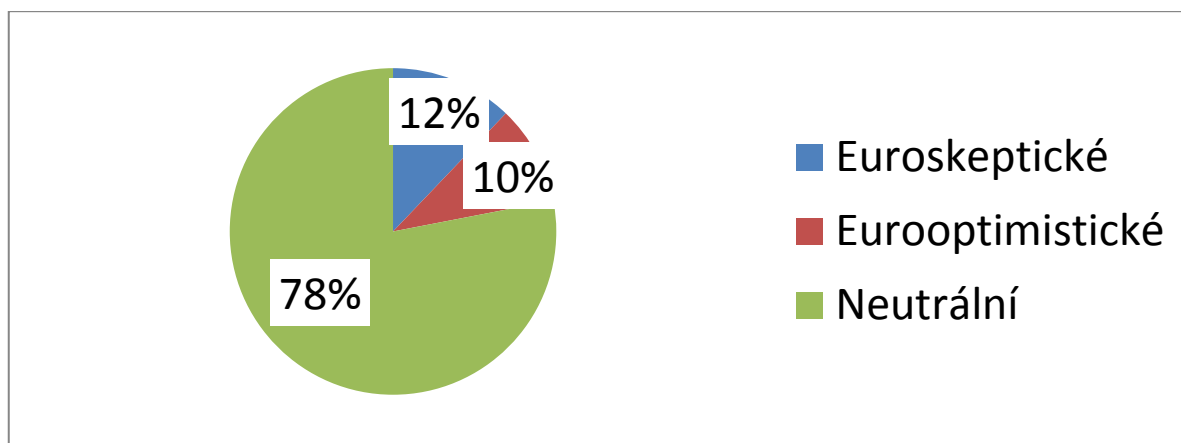
Zpracování: Autor

Z grafu č. 11 je patrné, že zvýšený prostor euroskeptickým stranám SPD a ODS je na druhou stranu lehce kompenzován sníženou mírou pozornosti KSČM, která celkový prostor euroskeptických stran oproti ostatním zase snižuje.

Již byla zmíněna jistá polarita článků v LN, na následujícím grafu číslo 12 je však patrné, že euroskepticky vyznívající články (21) a proevropsky vyznívající články

(17) jsou mezi neutrálně vyznívajícimi články (135) téměř v rovnováze, a ač se na začátku zkoumání mohlo zdát, že články v LN budou vykazovat o poznání vyšší míru euroskepticismu, tento závěr z celkového vyznění článků nelze konstatovat.

Graf č. 12: Vyznění článků v LN (v procentech)

Zpracování: Autor

Ani v LN pak nebyl nalezen žádný dříve definovaný euroskeptik, který by neprezentoval euroskeptický názor. Naopak jisté euroskeptické názory byly opět vyzorovány u Andreje Babiše (2),⁷⁶ dalšího člena hnutí ANO a nově zvoleného europoslance Ondřeje Knotka (1) a také prezidenta Miloše Zemana (1). Další euroskeptické výroky pak byly přiřazeny politikům ODS Vondrovi (1), Kožušníkovu (1) a Bendovi (1), již zmiňovanému Václavu Klausovi (3) nebo Tomiu Okamurovi (1).

Samotný pojem „euroskepticismus“ pak deník použil celkem třináctkrát, ve většině případů se jednalo o označení zahraničních politiků či unijní frakce. Euroskeptici také byli často dáváni do souvislosti s populismem tak, jak bylo definováno v kapitole o politické komunikaci (viz kap. č. 2).

Dílčí závěr

Lidové noviny ze všech zkoumaných periodik zařazených mezi tzv. seriózní tisk jako jediné mají více euroskepticky vyznívajících článků, než článků proevropských.

⁷⁶ U Andreje Babiše byl však také upozorován jeden jasně proevropský výrok a tři výroky neutrální.

Tento rozdíl však není diametrální, proto z hlediska vyznění můžeme konstatovat, že zpravodajství je z tohoto pohledu relativně vyvážené. Lidové noviny ovšem dále dávají ze všech zkoumaných periodik (včetně bulvárních) nejvyšší celkový prostor euroskeptickým stranám, a to i přes fakt, že o jedné z nich – KSČM – informovaly naopak nejméně. Zřetelné je tak zejména vysoké procento článků referujících o SPD, o které LN informují nejvíce ze všech zkoumaných periodik (nutno opět poznamenat, že LN měly nejvíce analyzovaných článků celkem, a strana SPD byla často jen zmiňována v souvislosti se zahraničními politickými euroskeptickými stranami). LN jsou pak také do celkového počtu velmi vertikálně i horizontálně europeanizované, v poměrném zastoupení však horizontální europeanizace o něco klesá, protože v periodiku zřetelně převažuje tuzemská agenda. LN tak stojí poněkud v kontrastu s ostatními periodiky, u kterých se dá hovořit více o vyrovnanosti prostoru politických aktérů a méně o vyrovnanosti celkového vyznění, u LN je to přesně naopak.

3.3.5. Mladá fronta DNES

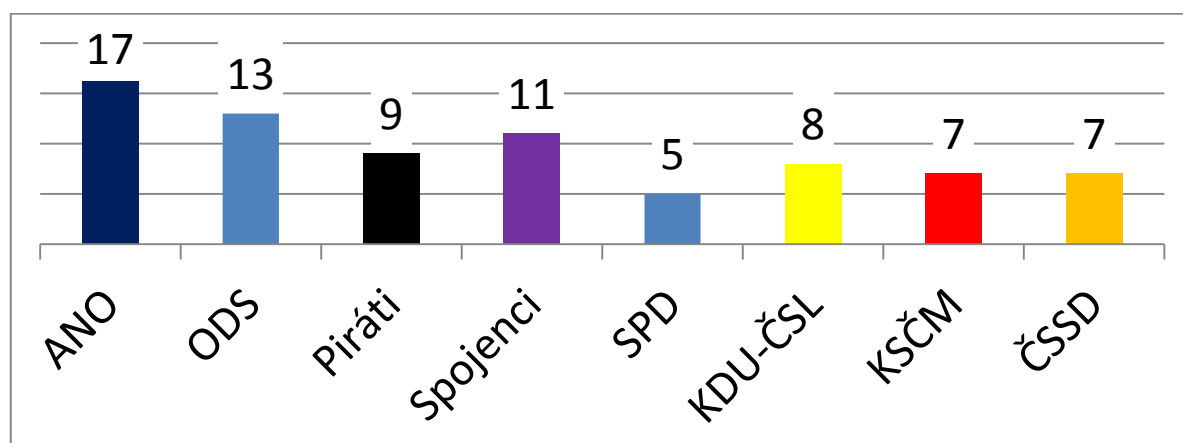
Odebrání regionálních příloh z MF Dnes mělo za příčinu snížení celkového počtu článků oproti deníkům, které regionální mutace nemají. I proto byla do zkoumání zařazena příloha, která se týkala jen Evropské unie. Celkový počet analyzovaných článků se tak nakonec zastavil na čísle 99 (z toho 39 článků mělo EU jako hlavní téma a 60 na ní relevantně odkazovalo). Celkem sedmkrát měl deník zprávu týkající se EU na titulní stránce a ve zbylých 92 případech na některé další. Co se širě tematických okruhů týče, MF by se dala srovnat nejlépe s LN, i když témata článků byla často velmi jiná oproti ostatním periodikům. V MF DNES se řešila více například doprava (4) či kriminalita (3) a méně naopak například společnost (2). Na druhém místě po politice (76) se umístila, podobně jako v HN, ekonomika (7). MF pak byla více orientovaná na tuzemská témata, která se řešila ve 46 člancích, oproti 25 článkům týkajících se jiných zahraničních zemí a 28 článků týkajících se EU jako celku.

I u MF Dnes stojí za povšimnutí její korespondenti. Na stránkách deníku byly otištěny názorové články politiků Jana Hamáčka (ČSSD), Tomáše Zdechovského

(KDU-ČSL) či politologa Petra Robejška (Realisté). Vyznění článků deníku je pak spíše proevropské, zarážející je zejména minimální prostor věnovaný SPD (ve srovnání s ostatními zkoumanými deníky) i jejímu předsedovi Okamurovi, který byl zmíněn v souvislosti s EU za celý měsíc pouze jednou.⁷⁷

Z celkového počtu stran bylo nejvíc prostoru i na stránkách MF DNES dáno vládnímu hnutí ANO, i když celkový počet 17 článků není tak vysoký, jako u jiných deníků.⁷⁸ Druhé místo opět patřilo ODS (13), a třetí Spojencům (11). Dále následovali: Piráti (9), KDU-ČSL (8), ČSSD a KSČM (po 7)⁷⁹ a seznam uzavírá SPD s 5 zmínkami. Ze sledovaných nestranických politiků pak jmenujme prezidenta Miloše Zemana (5), Václava Klause ml. či Petra Macha (po jedné zmínce).

Graf č. 13: Prostor věnovaný jednotlivým českým politickým stranám v deníku MF DNES (v celkovém počtu zmínek)

Zpracování: Autor

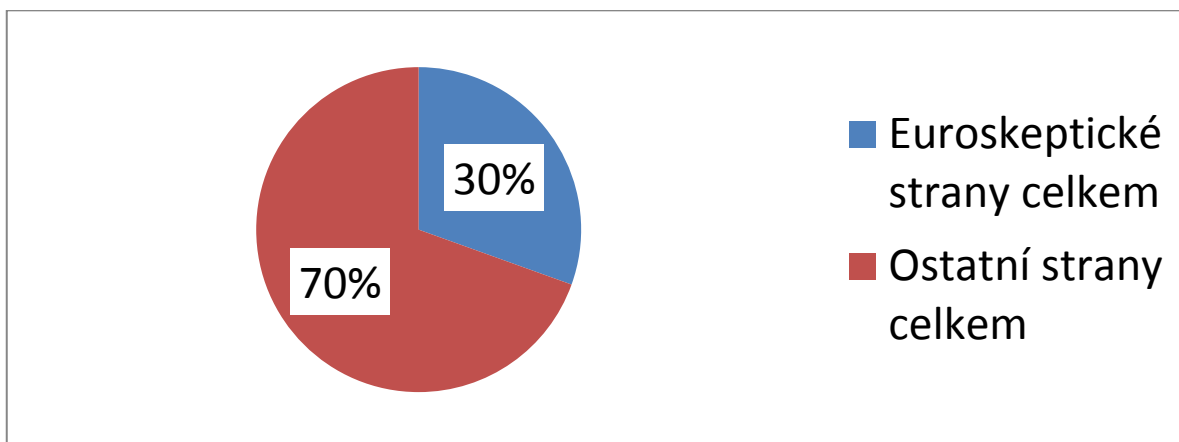
Menší prostor daný SPD, patrný z grafu č. 13, však nijak výrazně neoslabuje prostor daný euroskeptickým subjektům celkově, jak je patrné na grafu č. 14.

⁷⁷ Při přezkoumávání tohoto faktu však bylo zjištěno, že SPD (potažmo Okamura) byli v daném časovém úseku zmíněni hned několikrát, jen se nejednalo o zprávy týkající se EU.

⁷⁸ Což je ale opět do jisté míry zapříčiněno o něco menším zkoumaným vzorkem článků.

⁷⁹ Prostor ČSSD více odpovídá volebnímu výsledku strany než faktu, že se jedná o vládní stranu. Poměrné zastoupení levicových stran na stránkách MF Dnes v záležitostech týkajících se EU je však o poznání nižší, než u ostatních periodik.

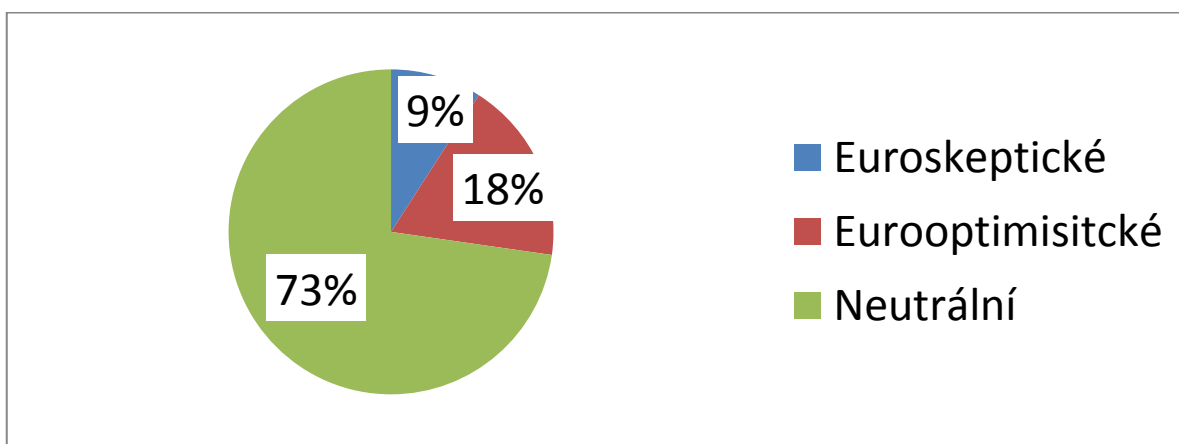
Graf č. 14: Prostor daný českým euroskeptickým politickým stranám v deníku MF DNES (v procentech)

Zpracování: Autor

Důležitým faktorem je tak celkové vyznění článků v Mladé frontě DNES. Jak již bylo zmíněno, opět zejména názorové články, ale i redakční tituly, strhávají trochu křivku vyváženosti směrem k proevropským názorům, tento trend ale není zase až tak výrazný, takže celkové vyznění je stále vyrovnanější, než tomu bylo například u HN, i přes fakt, že počet proevropských článků v MF DNES byl ve zkoumaném časovém úseku dvojnásobný, oproti článkům euroskeptickým. Celkem bylo u MF zaznamenáno 9 článků, které vyznívaly euroskepticky, 18 proevropsky a 72 neutrálně.

Graf č. 15: Vyznění článků v MF DNES (v procentech)

Zpracování: Autor

Opět ani ve zkoumaných textech Mladé fronty DNES nebyl nalezen dříve definovaný euroskeptik, který by nehovořil euroskepticky. Euroskeptické výroky byly naopak přiřazeny dříve nedefinovaným euroskeptikům Babišovi a Zemanovi (po jednom výroku), přičemž u prezidenta Zemana byly upozorovány i dva výroky jasně proevropské. Euroskepticky se dále pro MF Dnes vyjádřil Petr Robejšek či bývalá poslankyně ODS Zuzana Majerová Zahradníková. Samotné slovo „euroskepticismus,“ respektive slova z něj odvozená, zazněla na stránkách deníku celkem sedmkrát, ve většině případů opět v souvislosti se zahraničními politiky, jednou pak v souvislosti s českou SPD.

Dílčí závěr

Nejvyrovnanější výsledky v deníku MF DNES ve srovnání s ostatním tiskem nabízí celkový prostor daný euroskeptickým stranám, ten je však do jisté míry dán celkově menším prostorem daným všem politickým stranám. Jejich poměr na první pohled vypadá celkem vyrovnaně, ovšem při zařazení stran na pravolevé ose je patrné, že deník poskytl jen velmi malý prostor stranám levicovým (ČSSD a KSČM) a též straně SPD. V kombinaci s více proevropsky vyznívajícimi články tak můžeme konstatovat, že zpravodajství v MF DNES patří k těm méně vyrovnaným z analyzovaného tzv. seriózního tisku.

Z hlediska europeanizace deníku pak nebudeme hodnotit celková čísla, protože po vynechání regionálních mutací by byl výsledek poněkud zkreslený, z poměrného zastoupení je však patrná nižší míra horizontální europeanizace, která je v procentech nejnižší ze všech analyzovaných médií (ovšem jen o 1 % nižší než u deníku Právo).

3.3.6. Právo

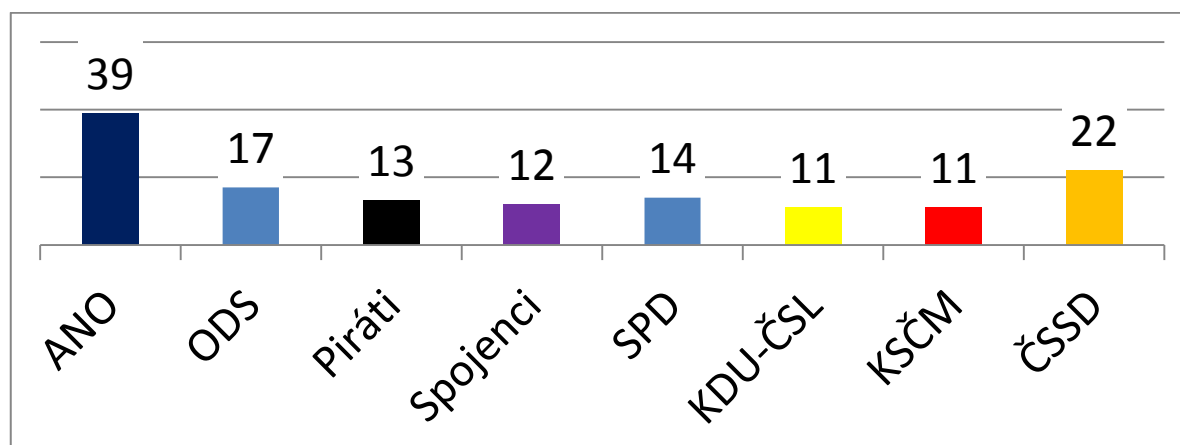
Posledním analyzovaným periodikem je deník Právo, který přináší o něco jiný úhel pohledu k dané problematice. Deník Právo by se dal charakterizovat jako médium pro více levicové voliče, čemuž odpovídá i zvýšený prostor levicových politických stran oproti dříve analyzovanému tisku. Stejně tak můžeme zmínit autora několika (11) názorových článků, Jana Kellera, který byl poslancem evropského parlamentu za ČSSD. Ve volbách roku 2019 ale již nekandidoval a členem strany není, proto

v analýze nebyl kódován jako zástupce této strany. Celkem bylo v deníku Právo nalezeno 152 článků referujících nebo odkazujících na EU, a to jen ve vydání bez regionálních mutací. Na druhou stranu pouhých 7 článků dostalo prostor na titulní straně.

Z tematického rozčlenění článků i zde zaujala nejvíce prostoru politika (118), deník Právo celkově často referoval o českých politických stranách a též o jejich zástupcích, jejichž celkový počet byl nejvyšší ze všech analyzovaných deníků. Z dalších témat můžeme jmenovat ekologii (6) či společnost (5). Nejvíce analyzovaných článků se pak týkalo tuzemských témat, či vztahu ČR k EU (68 článků), 48 článků se týkalo konkrétních zahraničních zemí (deník ve zvýšené míře informoval o sousedním Polsku) a 36 Unie jako celku.

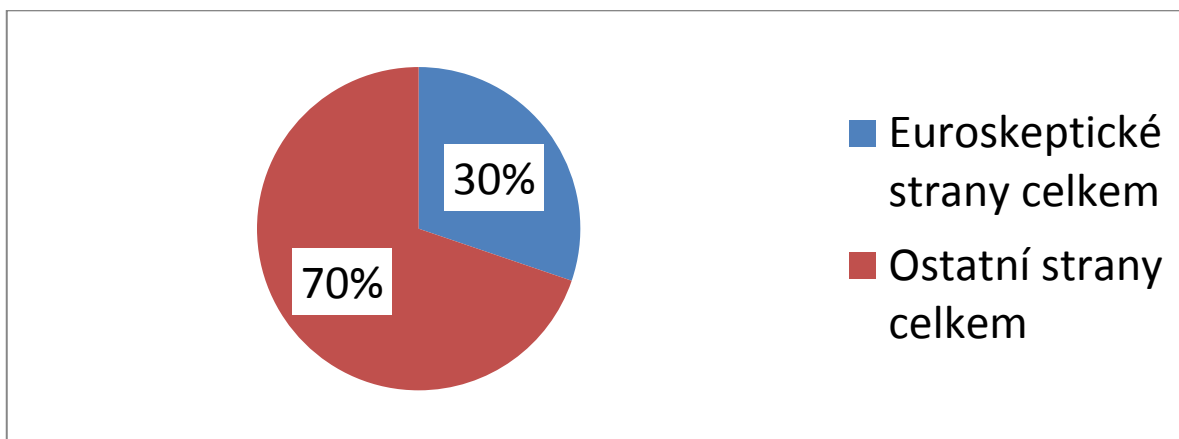
I v posledním analyzovaném deníku bylo jasně nejvíce zmínek o hnutí ANO (39), na druhém místě skončila levicová vládní strana ČSSD (22) a třetí místo obsadila pravicová opoziční ODS (17). Dále následovali: SPD (14), Piráti (13), Spojenci (12) a KDU-ČSL s KSČM (po 11).

Graf č. 16: Prostor věnovaný jednotlivým českým politickým stranám v deníku Právo (v celkovém počtu zmínek)

Zpracování: Autor

Graf č. 17: Prostor daný českým euroskeptickým politickým stranám v deníku Právo (v procentech)

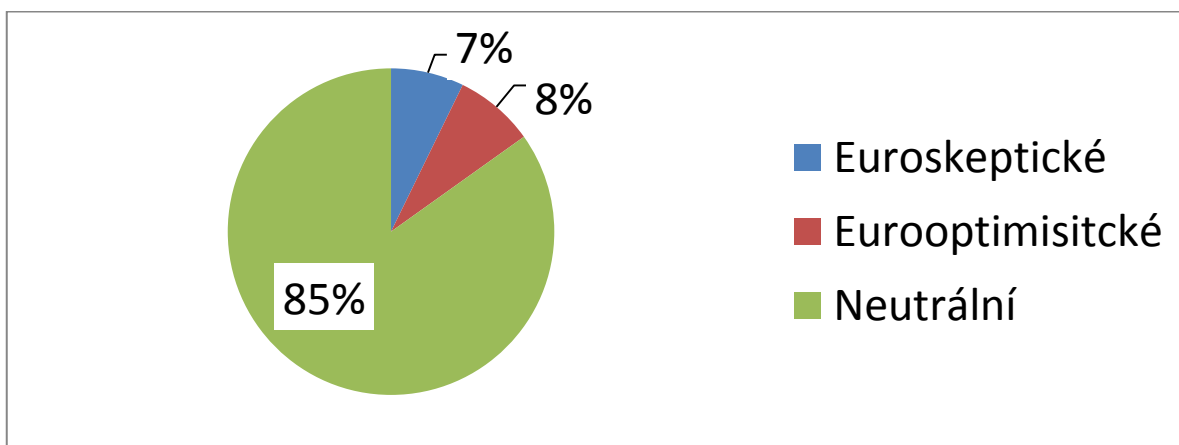

Zpracování: Autor

Z grafu č. 17 je patrné, že prostor euroskeptickým stranám v deníku Právo je procentuálně stejný, jako prostor, který jim poskytl deník MF DNES.

Co se týče celkového vyznění článků v deníku Právo, ani názorové články Jana Kellera, z nichž by se 5 dalo označit za euroskeptické, nezapříčinily nějak významné celkové euroskeptické vyznění. Články mimo názorové rubriky a rozhovory totiž vyznívaly spíše proevropsky, a tak z celkového počtu zpráv bylo nalezeno 11 euroskeptických, 12 eurooptimistických a zbylých 129 neutrálně vyznívajících článků, což je nejvíce ze všech analyzovaných médií.

Graf č. 18: Vyznění článků v deníku Právo (v procentech)

Zpracování: Autor

Opět dále nebyl nalezen žádný dříve definovaný euroskeptik, který by hovořil v rozporu s tímto přesvědčením (Janu Zahradilovi a Miloši Jakešovi byly přiřazeny 2 neutrální názory). Z dříve nedefinovaných euroskeptiků se jednou euroskepticky vyjádřil Andrej Babiš (a třikrát neutrálně), jednou Miloš Zeman (ale též jednou proevropsky) a pětkrát již zmíněný Jan Keller. Z námi dříve definovaných euroskeptiků toto označení potvrdili Tomio Okamura (1 výrok), členové ODS Jaroslav Kubera (1 výrok), Jan Zahradil (2 výroky) a kandidát na europoslance za KSČM Andrej Bóna (1 výrok). Samotné slovo „euroskepticismus“ pak zaznělo v deníku celkem dvanáctkrát.

Dílčí závěr

Svou afinitu k levicové politice deník potvrdil zejména četností informování o ČSSD, kterou deník zmiňoval (stejně jako deník Blesk) po hnutí ANO nejčastěji. Další levicová strana – KSČM – však skončila v četnosti zmínek (společně s KDU-ČSL) na posledním místě. Dále pak byla v Právu nalezena vyšší míra informování o konkrétních politicích, o kterých ostatní deníky informovaly jen velmi okrajově nebo vůbec (například o ministru zemědělství za ČSSD Miroslavu Tomanovi). Míra celkového prostoru euroskeptickým subjektům, stejně tak jako celková vyznění článků nikterak nevybočují a zadají se být vyrovnané. V deníku Právo bylo dokonce nalezeno nejvyšší procento neutrálně vyznívajících článků, proto bychom Právo mohli charakterizovat jako nejméně ideologicky zabarvené v tématech týkajících se EU. Již byla zmíněna i horizontální europeanizace, která je kvůli větší pozornosti tuzemským tématům druhá nejnižší mezi tzv. seriózním tiskem, díky vyššímu počtu celkových článků ale deník můžeme označit za velmi vertikálně europeanizovaný.

3.4. Souhrnné výsledky

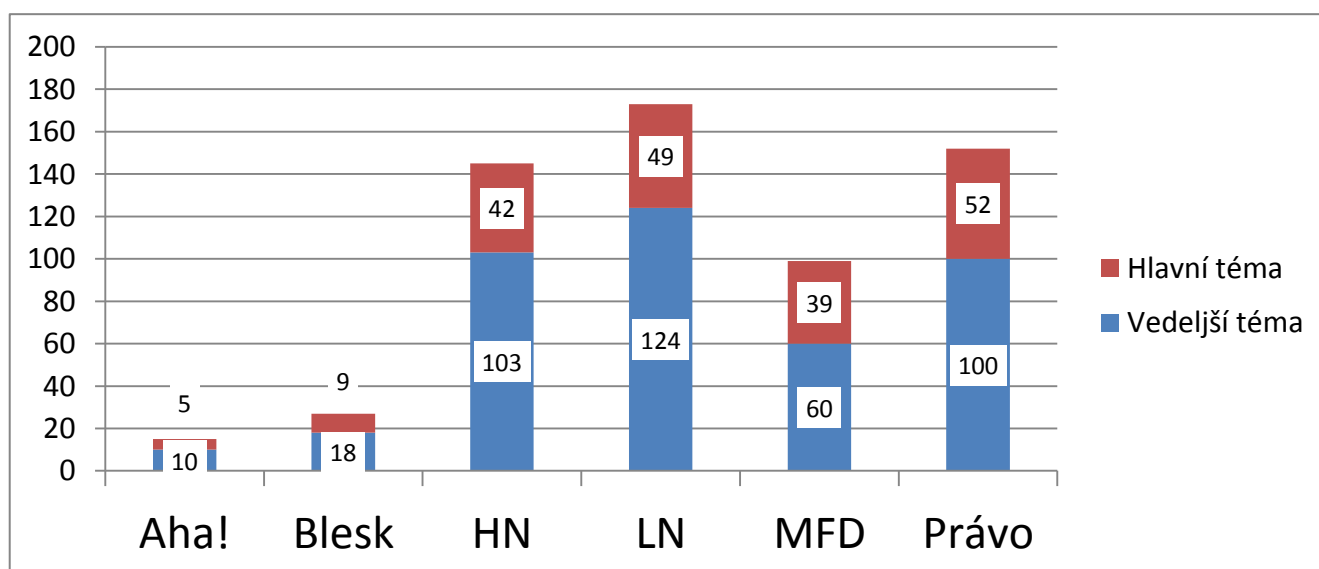
Pozorný čtenář by si již mohl odpovědět na některé z předem stanovených výzkumných otázek na základě prezentace dílčích výsledků po jednotlivých denících. Jejich interpretace ale bude nyní ještě přesnější v komparativní podobě a s rozšířenými výsledky a grafy. V první části se zaměříme na mediální část – tedy analýzu prostoru, který jednotlivá média poskytla evropské tematice a též politickým

stranám. Zodpovězeny zde budou výzkumné otázky a hypotézy 1-5. Další část se zaměří konkrétně na výzkum euroskepticismu a jeho konkrétní aktéry (otázky a hypotézy 6-8).

3.4.1. Mediální část

VO1: Jaký prostor daly zkoumané deníky zprávám týkajícím se EU?

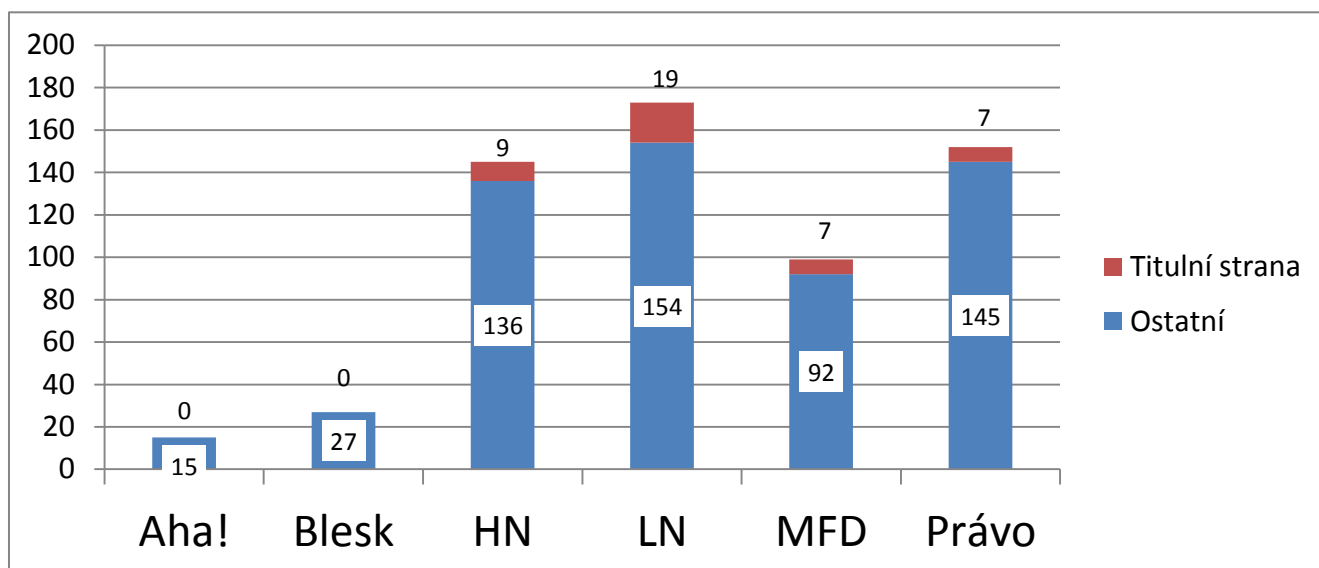
Graf č. 19: Celkový počet zpráv týkajících se EU (hlavní a vedlejší téma)

Zpracování: Autor

Z grafu č. 19 je patrné, že bulvární tisk referoval o EU oproti tzv. tisku serióznímu minimálně. Celkově nejvíce analyzovaných zpráv bylo z Lidových novin. EU byla ale hlavním tématem článků nejčastěji v deníku Právo. V procentuálním zastoupení (hlavní : vedlejší téma) ale zase u MF DNES (39 %). Vyšší procentuální číslo v poměru hlavních a vedlejších zpráv však může být zapříčiněno vyjmutím regionálních příloh právě u MF DNES a u Práva. V regionálních přílohách by se dalo očekávat vyšší zastoupení článků, které na EU jen odkazují.

Graf č. 20: Články na titulních stranách

Zpracování: Autor

Graf č. 20 znázorňuje, že nejvyšší počet článků týkajících se EU na titulních stranách otiskly Lidové noviny, v procentuálním zastoupení (titulní strana : ostatní) ale dosahují nejvyššího čísla Hospodářské noviny (13%).

H1a: Vzhledem k odebrání regionálních mutací u deníků MF DNES a Právo bude největší celkový počet analyzovaných článků u jednoho z dalších dvou zástupců tzv. seriózního tisku - deníku Hospodářské noviny nebo Lidové noviny.

ČÁSTEČNĚ POTVRZENO: Nejvyšší počet článků byl nalezen v Lidových novinách (173). Druhé místo však obsadil deník Právo (152), který měl i vyšší poměr článků kde byla EU hlavní tematikou, zatímco LN na ni častěji pouze odkazovaly, ale zase tyto zprávy častěji (celkově i poměrně) zaujmuly místo na titulní straně. Proto můžeme s opatrností konstatovat, že Lidové noviny vyšly z analýzy jako nejvíce europeizované médium.

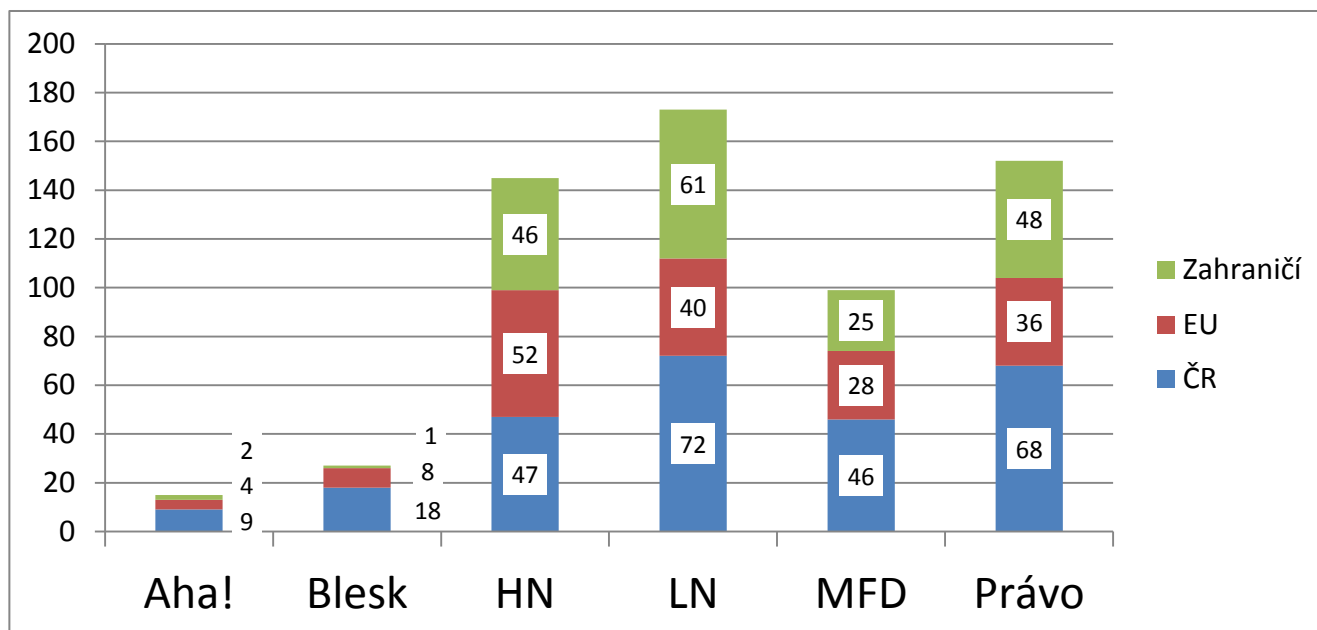
H1b: Nejmenší prostor evropské tematice poskytne bulvární tisk, tedy deníky Aha! (15) a Blesk (27).

POTVRZENO: Nejnižší počet článků byl nalezen v deníku Aha!, a následuje deník Blesk. Ani v jednom z periodik navíc žádná ze zpráv nedostala místo na titulní straně. Bulvární tisk tak vychází jako jasně méně europeizovaný, než tzv. tisk

seriózní, možná s ještě vyšším rozdílem, než jaký byl očekáván.

VO2: Jaký prostor dala zkoumaná média zprávám s unijní tematikou zahraničnímu zpravodajství a jaký zpravodajství tuzemskému?

Graf č. 21: Oblast hlavního tématu zprávy

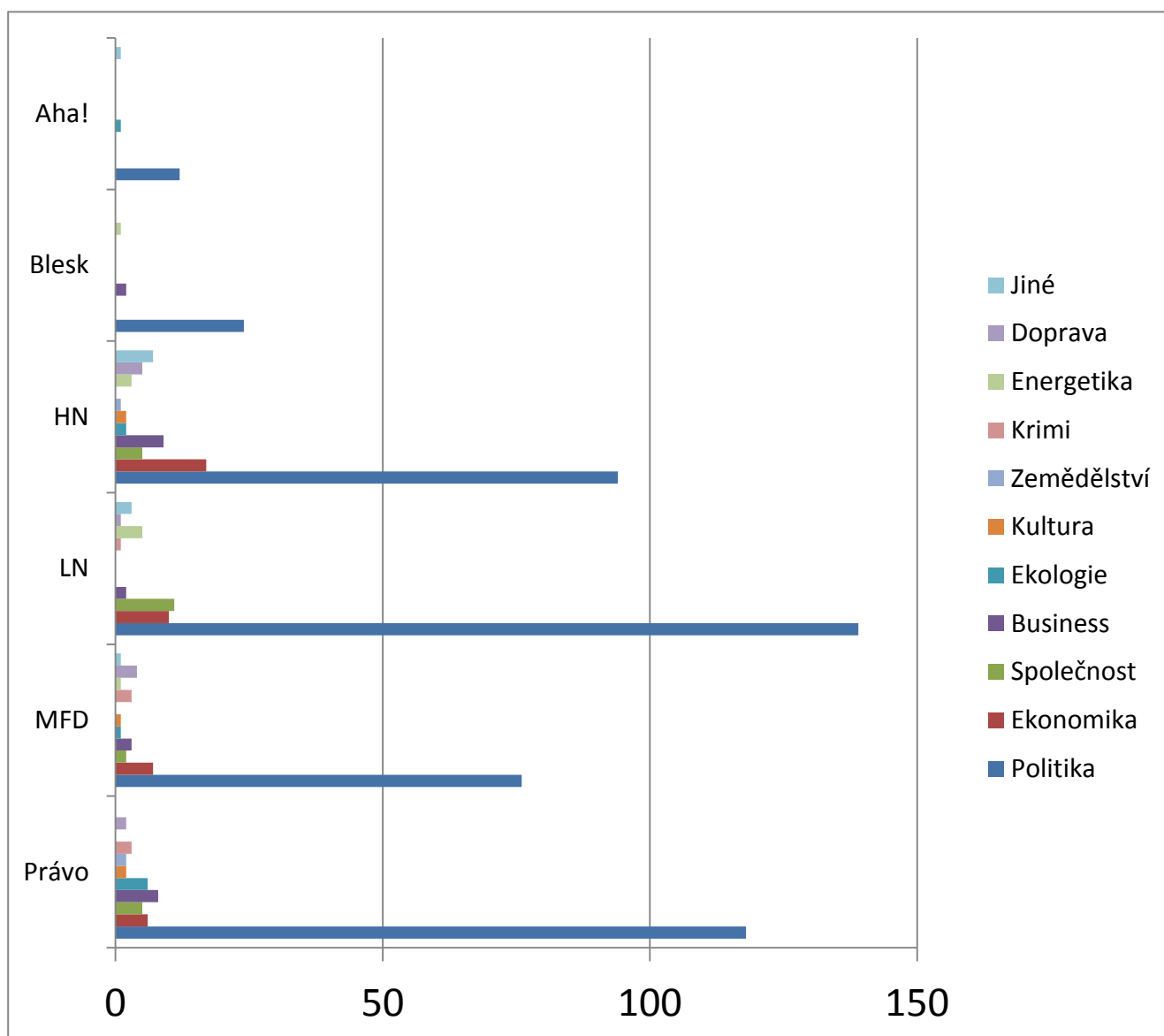
Zpracování: Autor

H2: Počet zpráv týkajících se ČR bude ve všech denících převyšovat počet zpráv ze zahraničí.

ČÁSTEČNĚ POTVRZENO: Z grafu č. 21 je patrné, že tuzemská agenda u všech deníků převažuje agendu zahraniční (u HN jen velmi těsně), pokud se do ní nezapočítává celková agenda EU. V případě, že bychom i ji brali jako zahraniční zpravodajství, převažuje tuzemská agenda pouze v obou bulvárních denících. Zahraniční agendě do celkového počtu se nejvíce věnovaly LN, v poměrném zastoupení zase HN, které tak vykazují vysokou míru horizontální europeizace.

VO3: Jaká témata mají články týkající se EU v analyzovaném tisku?

Graf č. 22: Témata článků

Zpracování: Autor

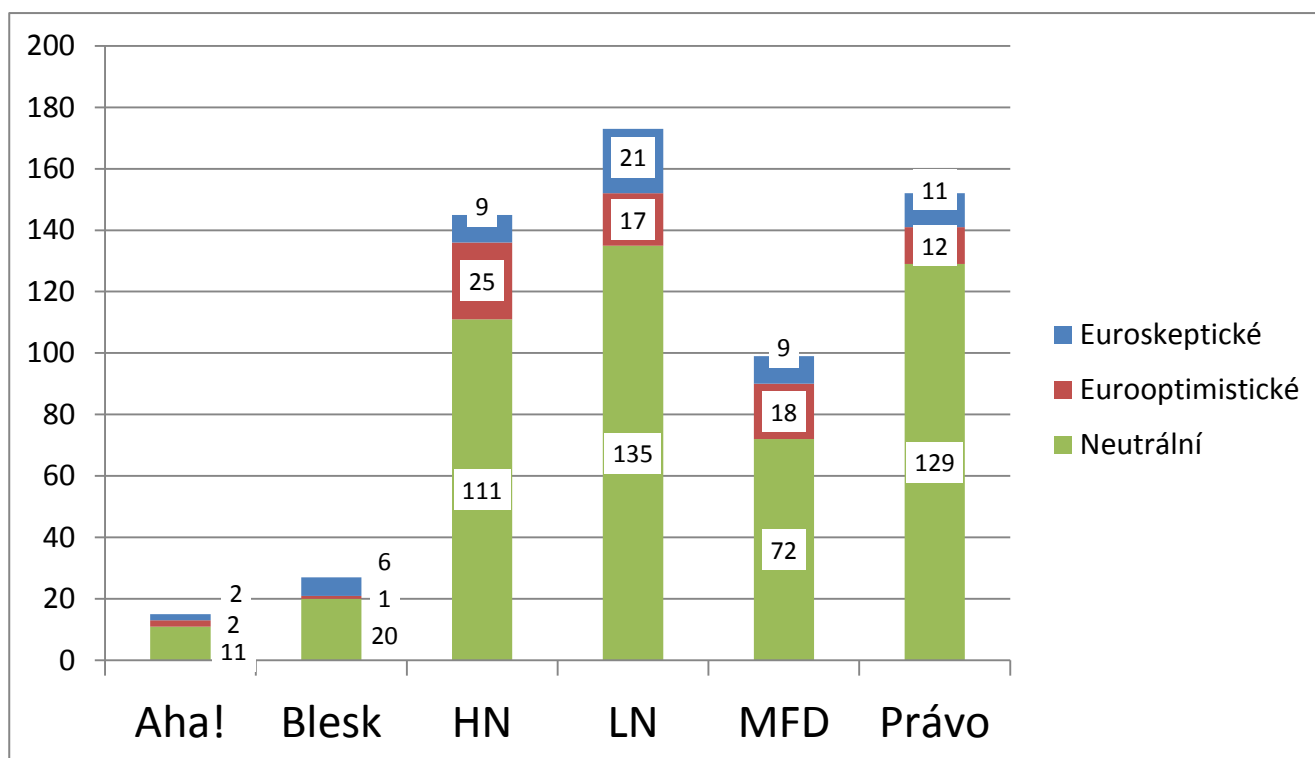
H3: Vzhledem k období voleb do EP se bude většina článků ve všech denících týkat politiky. Druhým nejčastějším tématem celkově bude ekonomika.

POTVRZENO: Z grafu č. 22 je patrná zejména jasná dominance politického tématu napříč všemi deníky. Politických článků celkem bylo nalezeno 463. Při prostém aritmetickém průměru, který je však zavádějící kvůli nízkému počtu článků v bulvárním tisku, získáme 77 článků o politice na médium. Nad tímto průměrem jsou deníky LN (139), Právo (118) a HN (94). Na druhém místě z témat celkem se pak

nachází opravdu ekonomika, a to zejména díky HN, které toto téma nejvíce rozšířily. Na druhém místě po politice se totiž umístila dále jen u MF DNES. Deníky Právo a Blesk pak řešily na druhém místě nejvíce Business, LN společnost a deník Aha! jiná témata.

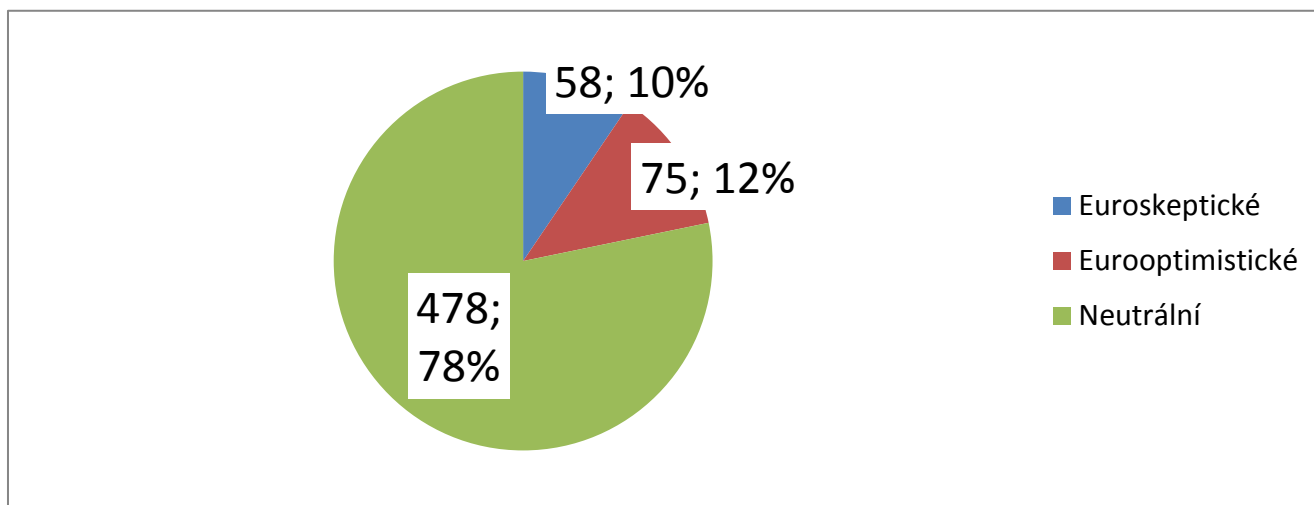
VO4a: Kolik euroskepticky vyznívajících článků otiskla zkoumaná média?

Graf č. 23: Vyznění článků

Zpracování: Autor

Graf č. 24: Vyznění článků ve všech médiích celkem

Zpracování: Autor

Z grafu č. 23 vyplývá, že nejvíce euroskepticky vyznívajících článků za analyzované období otiskly Lidové noviny (21), vzhledem k odlišným počtům celkových článků bude však možná zajímavější sledovat procentuální zastoupení těchto článků. Na grafu č. 24 vidíme, že celkový průměr euroskeptických článků na periodikum je 10 % a proevropských článků jen o něco více (12 %). Nad procentuálním průměrem euroskepticky vyznívajících článků jsou deníky Blesk (22 %), Aha! (13,5 %) a Lidové noviny (12 %). Kdybychom brali v potaz jen tzv. seriózní tisk, klesne průměr euroskeptických článků o jedno procento na 9 %, čímž se dostaneme na průměr MF DNES. Pod tímto průměrem jsou tak jen Hospodářské noviny se 6 % a deník Právo se 7 % euroskeptických článků ze všech celkových.

H4a: V bulvárním tisku (deníky Aha! a Blesk) bude vyšší procento euroskepticky vyznívajících článků než u tzv. tisku seriózního.

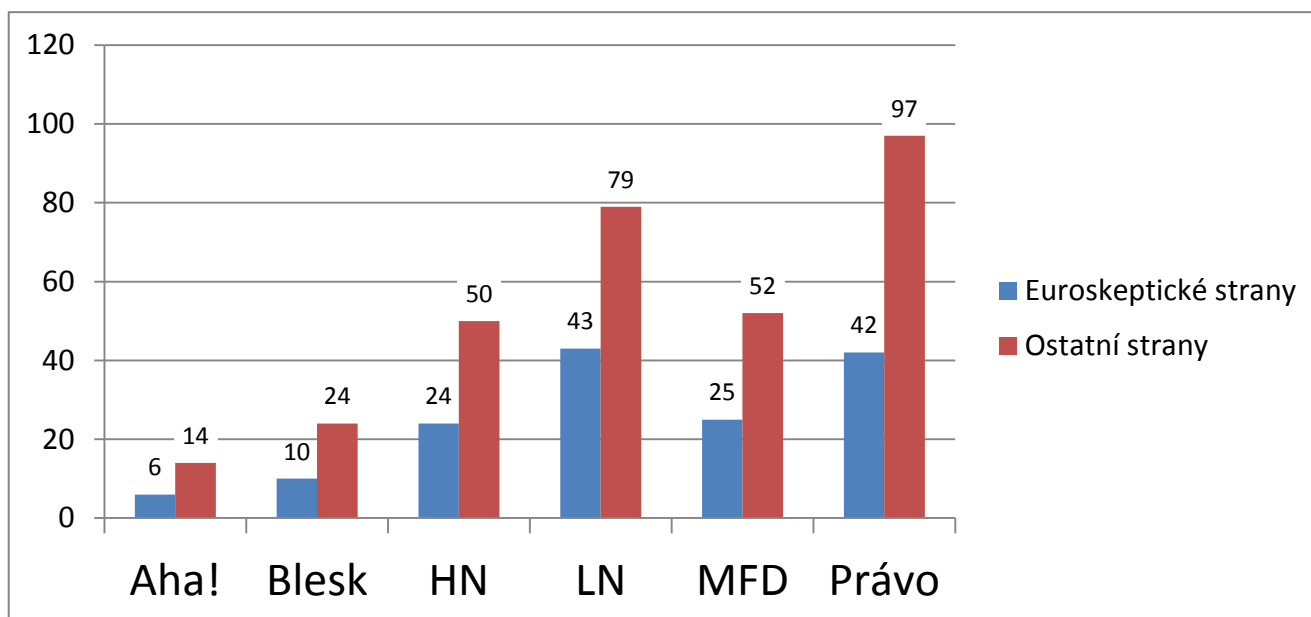
POTVRZENO: V obou bulvárních denících je procentuální zastoupení euroskepticky vyznívajících článků jasně vyšší, než u ostatních médií. To potvrzuje zejména deník Blesk, u kterého byl navíc nalezen pouze jeden proevropský článek.

O deníku Blesk tak můžeme začít hovořit jako o nejvíce euroskeptickém periodiku ze všech zkoumaných. Z tzv. seriózního tisku se jeví jako nejvíce euroskeptické LN, na rozdíl od deníku Blesk o něm však nemůžeme hovořit jako o euroskeptickém médiu, neboť jeho poměr euroskeptických (12 %) a eurooptimistických (10 %)

článků je relativně vyrovnaný. Jako euroskeptický však nemůžeme nazvat ani deník Aha!, jednak proto, že výsledná data jsou nízká a na tento závěr nestačí, a zadruhé proto, že počet proevropských článků (2) je stejný jako počet článků euroskeptických. Naopak nejméně vyrovnané články z tohoto pohledu mají (po deníku Blesk) Hospodářské noviny, kde proevropské články (17 %) jasně převažují nad euroskeptickými články (6 %). O HN tak zase můžeme začít hovořit jako o nejvíce proevropském médiu. Pro úplnost dodejme, že nepříliš vyváženě působí tento poměr i u MF DNES, kde je počet proevropských článků (18 = 18 %) dvojnásobný oproti článkům euroskeptickým (9 = 9 %). Naopak deník Právo má z tohoto pohledu zpravodajství takřka vyvážené (7 % euroskeptické, 8 % proevropské)

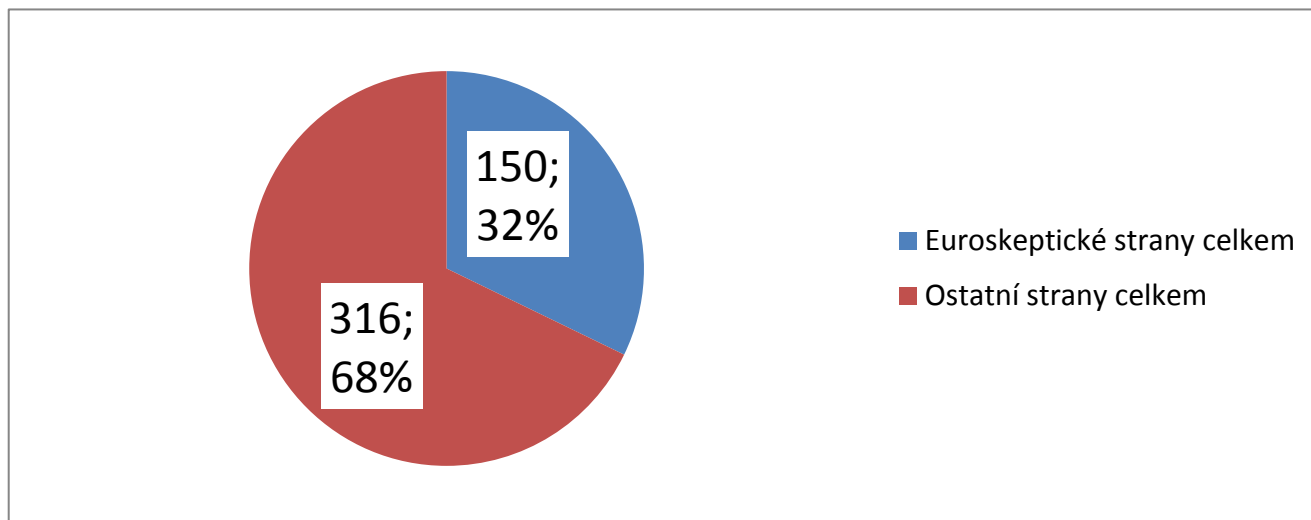
VO4b: Který z deníků dal procentuálně nejvyšší prostor euroskeptickým stranám?

Graf č. 25: Prostor euroskeptickým stranám

Zpracování: Autor

Graf č. 26: Prostor euroskeptickým stranám ve všech médiích celkem

Zpracování: Autor

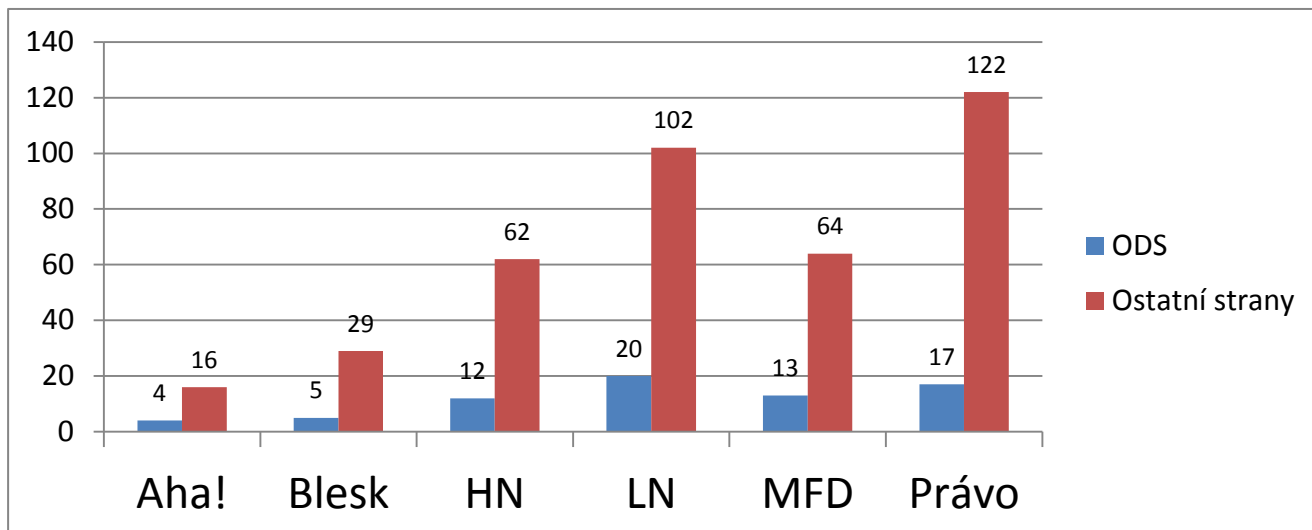
Z grafu č. 25 vyplývá, že nejvyšší celkový prostor euroskeptickým stranám (ODS + SPD + KSČM) věnovaly Lidové noviny a Právo. V procentuálním zastoupení jsou však výsledky napříč všemi deníky značně vyrovnané okolo 30 %.

H4b: Procentuálně nejvyšší zastoupení budou mít euroskeptické strany v bulvárním tisku (deníky Aha! a Blesk).

VYVRÁCENO: Nejvyšší poměrné zastoupení euroskeptických stran mají Lidové noviny (35 %). Deník Blesk má naopak dokonce nejnižší poměr jejich zastoupení, 29 %. Deník Aha! pak 30 %, stejně jako Mladá fronta DNES a deník Právo. 32 % pak mají Hospodářské noviny. Tato zjištění tak trochu komplikují jednoznačné přiřazení některých médií k euroskepticismu. Bulvární tisk dal o něco menší prostor euroskeptickým stranám, než se očekávalo, a HN zase naopak o trochu vyšší. Z tzv. seriózního tisku naopak LN potvrdily nejvyšší inklinaci k euroskepticismu. Nutno ale zopakovat, že v této kategorii byly výsledky opravdu vyrovnané. Mohli bychom tak jen poněkud vágně usuzovat, že žádné médium nijak výrazně neinklinuje k „euroskeptickým stranám,“ nicméně jelikož tyto se od sebe velmi liší v mnoha jiných věcech, nabízí se i mnoho jiných odůvodnění. Trochu jasno do této situace by mohly vnést následující výzkumné otázky.

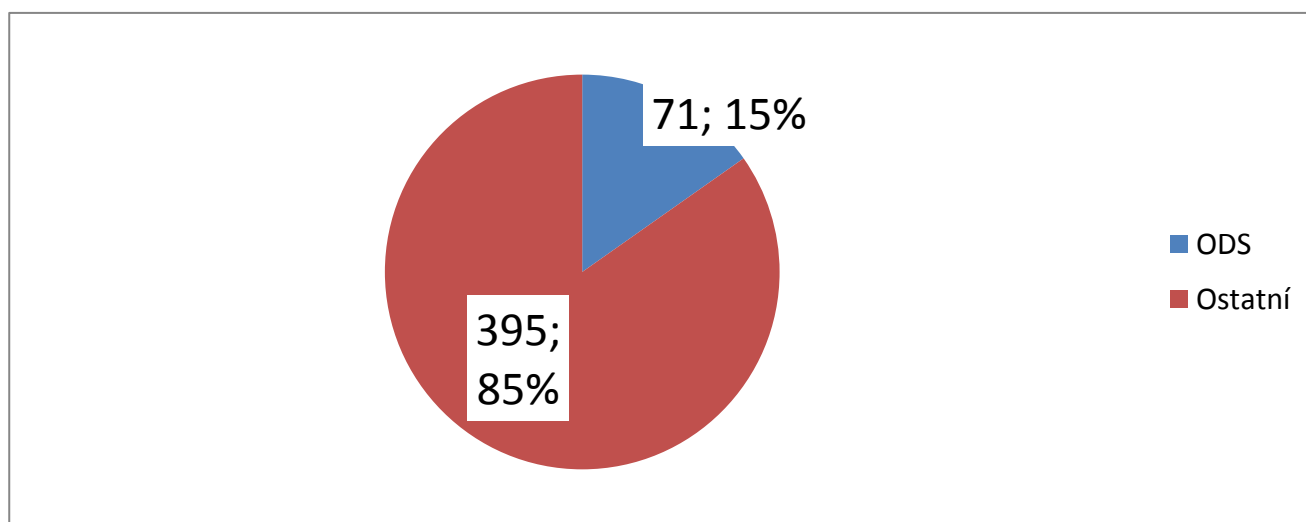
VO5a: Který z deníků poskytl nejvyšší prostor pravicově euroskeptické ODS?

Graf č. 27: Prostor věnovaný ODS

Zpracování: Autor

Graf č. 28: Prostor věnovaný ODS ve všech médiích celkem

Zpracování: Autor

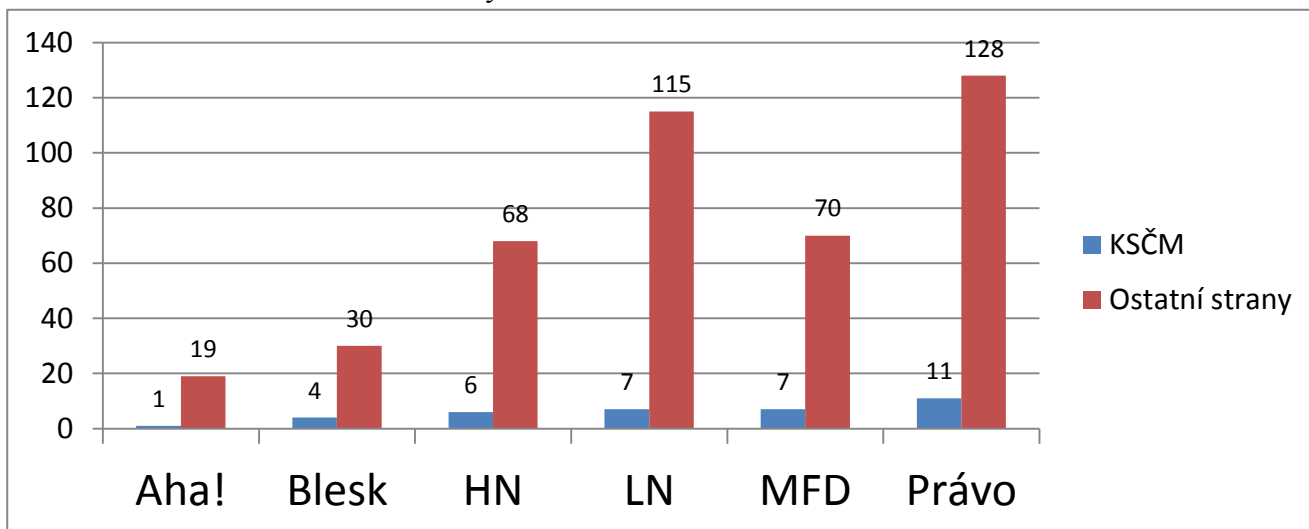
H5a: Vzhledem k předpokládanému konzervativnímu pravicovému smýšlení čtenářů Lidových novin to budou právě LN.

ČÁSTEČNĚ POTVRZENO: V Lidových novinách byla ODS opravdu zmíněna nejvícekrát co do celkového počtu. V poměrném zastoupení ale ještě více prostoru ODS dal deník Aha! (20 %), následovala MF DNES (17 %). V LN a HN bylo ODS

věnováno 16 % z celkového počtu zmínek, v deníku Blesk 15 % a dle očekávání nejméně v deníku Právo (12 %).

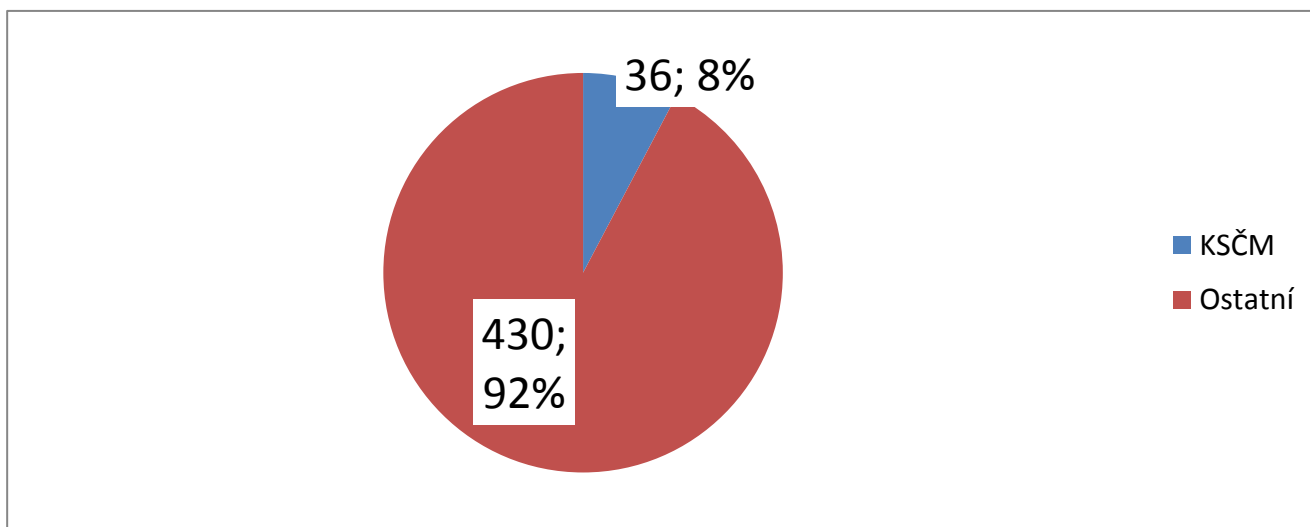
VO5b: Který z deníků poskytl nejvyšší prostor levicově euroskeptické KSČM?

Graf č. 29: Prostor věnovaný KSČM

Zpracování: Autor

Graf č. 30: Prostor věnovaný KSČM ve všech médiích celkem

Zpracování: Autor

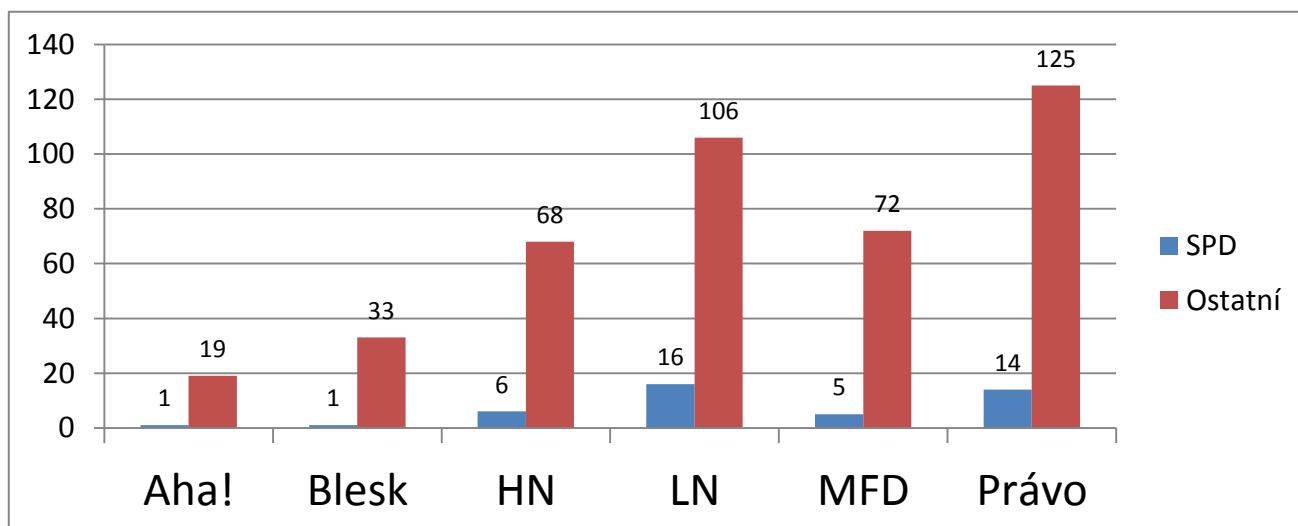
H5b: Vzhledem k přepokládanému levicovému smýšlení čtenářů deníku Právo to bude právě tento deník.

POTVRZENO: V celkovém počtu zmínek (11) i v poměrném zastoupení (14 %) věnoval nejvíce prostoru KSČM deník Právo. V poměrném zastoupení o KSČM referoval nadprůměrně ještě deník Blesk (12 %) a lehce nadprůměrně MF DNES (9

%). Přesně v průměru byly HN (8 %), méně pak o komunistech referovaly LN (6 %) a deník Aha! (5 %).

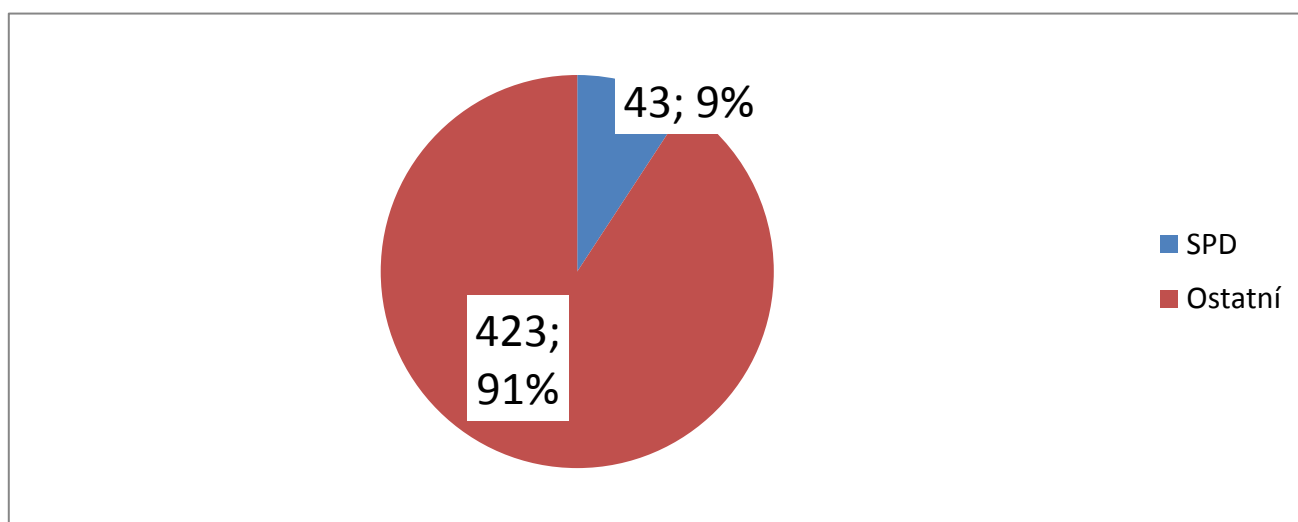
VO5c: Který z deníků poskytl nejvyšší prostor populisticky euroskeptické SPD?

Graf č. 31: Prostor věnovaný SPD

Zpracování: Autor

Graf č. 32: Prostor věnovaný SPD ve všech médiích celkem

Zpracování: Autor

H5c: Vzhledem k předpokládané inklinaci bulvárního tisku k populistické rétorice to bude jeden ze dvou bulvárních deníků.

VYVRÁCENO: Nejvíce zmínek o SPD padlo v LN, a to jak celkem (16), tak v poměrném zastoupení (13 %). Deník, který dal SPD nejvíce prostoru na druhém místě je pak Právo (14; 10 %) následované HN (6; 8 %) a MF Dnes (5; 6 %). Bulvární tisk naopak věnoval SPD na svých stránkách prostoru nejméně, když se o této straně zmínil v obou případech jen jednou, což u Aha! představuje 5 % a u Blesku dokonce jen 3 % z celkového prostoru daného politickým stranám.

Při porovnání grafů č. 28, 30 a 32 je patrné, že nejvíce prostoru z euroskeptických stran dostala v analyzovaných médiích ODS, což odpovídá velikosti této strany a jejím volebním výsledkům. Strana SPD pak dostala jen o trochu vyšší prostor než KSČM.

3.4.1.1. Závěr - deníky

Celkově nejvyšší prostor euroskeptickým stranám daly LN, a to i přes fakt, že o KSČM referovaly minimálně. Z tohoto faktu vyplývá, že LN sice mohou více inklinovat k euroskepticismu, tato samotná ideologie však pro ně není zásadní, a zařazení stran na pravolevé ose se zdá být pro toto periodikum důležitější (o levicové euroskeptické straně referují minimálně, zatímco o pravicové a populistické euroskeptické straně ve zvýšené míře). Dále je též pravdou, že LN daly euroskeptickým tématům v komparaci s ostatním tzv. seriózním tiskem nejvíce prostoru, nicméně tento prostor byl vyvážen i proevropskou agendou, čili nelze LN jednoznačně nazvat jako médium euroskeptické (pouze jako nejvíce euroskeptické v komparaci s ostatními deníky tzv. seriózního tisku).

Opačný jev pak můžeme sledovat u bulvárního tisku, zejména u deníku Blesk. Euroskeptická agenda a vyznění článků v tomto periodiku jasně převažují (euroskepticismus ve společnosti pak může šířit s deníkem Aha! i v kombinaci s částečným nezájmem o evropskou problematiku – zvláště, pokud je pro někoho bulvární tisk hlavním, nebo dokonce jediným zdrojem informací). Prostor daný euroskeptickým stranám je v Blesku však paradoxně minimální. Dalo by se tak konstatovat, že deník Blesk přebírá nejvíce euroskeptickou agendu, ale neupřednostňuje euroskeptické aktéry a LN zase dávají nejvyšší prostor

euroskeptickým aktérům, i když obsahy článků nejsou vyloženě euroskeptické.

Jako nejvyrovnanější na základě všech výše zmíněných aspektů pak vychází deník Právo. HN zase nejvíce inklinují k proevropským myšlenkám a ty euroskeptické jsou zde ve viditelné menšině. Nedá se však přitom tvrdit, že by HN upozadovaly informování o euroskeptických aktérech. Více proevropsky vyznívající články má i MF DNES, informování o euroskeptických aktérech však ani u ní nevybočuje z průměru (narážíme zde však spíš na problém inklinace k pravicovým stranám bez ohledu na euroskepticismus).

Na základě všech dostupných informací tak nyní můžeme seřadit deníky od nejméně euroskeptického po ten nejvíce euroskeptický na základě autorovi interpretace dat. Na tuto osu nebyl zařazen deník Aha! vzhledem k velmi nízkému vzorku sesbíraných dat.

Schéma č. 33: Zařazení deníků na ose eurooptimismus – euroskepticismus

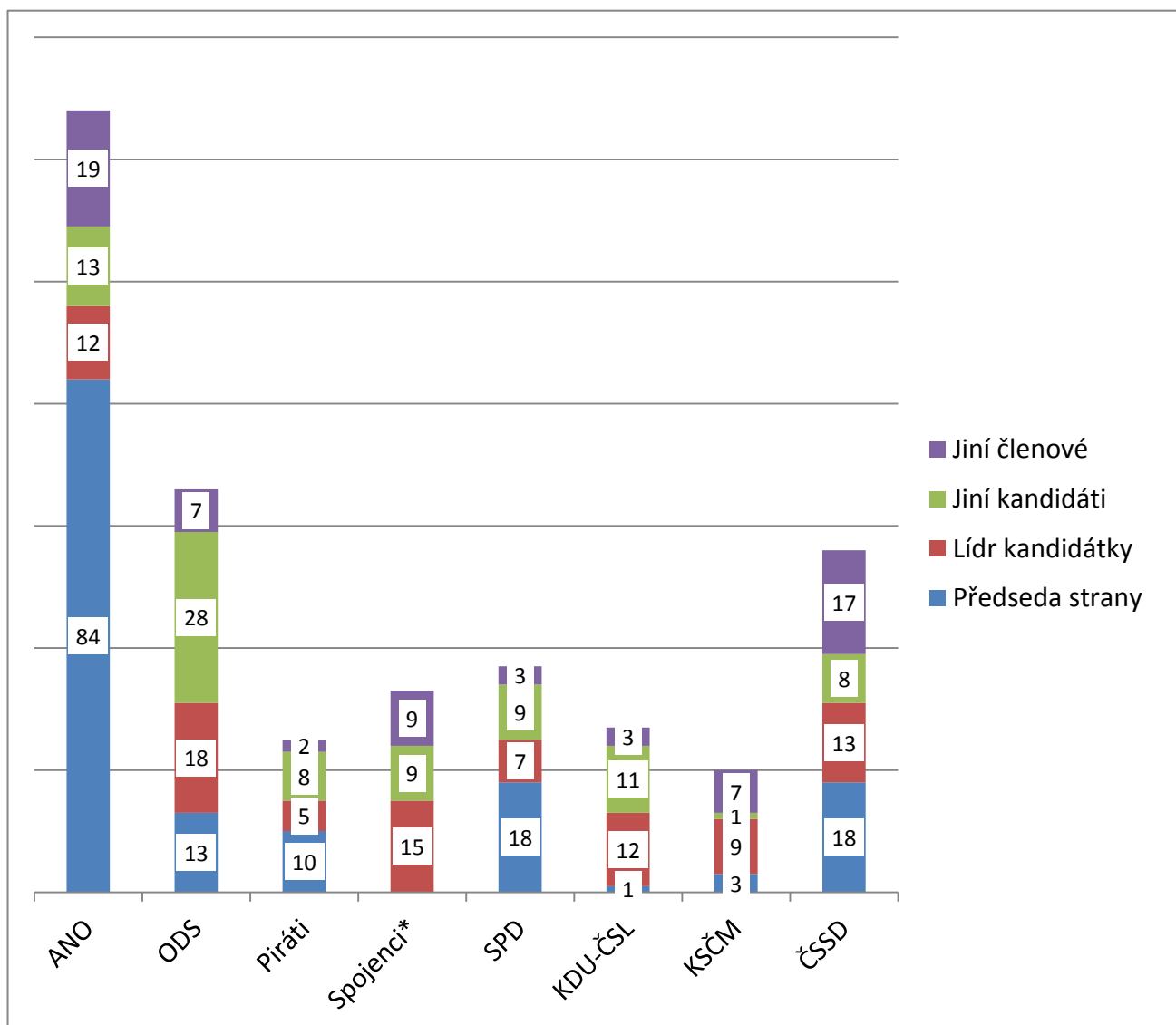

Zpracování: Autor

3.4.2. Euroskeptická část

VO6a: Jací zástupci politických stran jsou v souvislosti s EU nejčastěji jmenováni?

Graf č. 34: Prostor věnovaný konkrétním politikům jednotlivých stran

* U strany chybí sloupec „předseda,“ protože se jedná o koalici více stran.

Zpracování: Autor

Z grafu č. 34 je na první pohled patrná jasná dominance aktéru hnutí ANO, zejména pak Andreje Babiše, což se dalo očekávat, jelikož se jedná o vládní stranu a premiéra, který se navíc účastní zasedání EK. Druhý největší prostor dostali zástupci ODS a třetí zástupci druhé vládní strany, ČSSD. Prostor daný členům ODS je možná

poněkud překvapující, neboť se jedná o opoziční stranu, která je v preferencích srovnatelná např. s Piráty, jejichž zástupci byli zmiňováni / dostali prostor ztatečně méněkrát. Vysvětlit se to dá například snahou o vyšší vyrovnanost euroskeptických aktérů, nebo inklinací mainstreamových médií k pravicovým stranám, o které hovoří např. Křeček (2013: 71). Celkový prostor konkrétním stranám v jednotlivých denících však už byl zpracován v kapitole 3.3., a prostor měřený na pravolevé ose není hlavním předmětem této práce, proto se jím nyní nebudeme dále zabývat.

Vyšší četnost aktérů nekandidujících do EP je logická u vládních stran ANO a ČSSD, dále pak také u Spojenců, neboť se jedná o poslance dvou parlamentních stran (TOP09, STAN). Vyšší míru ostatních kandidátů zase pozorujeme u ODS, což je způsobeno zejména Alexandrem Vodnrou, kterému pomohly preferenční hlasy ke zvolení a stal se tak jedním ze „skokanů“ voleb (z dalších jmenujme Hynka Blaška⁸⁰ z SPD a Ludřka Niedermayera ze Spojenců, který dostal dokonce úplně nejvyšší počet preferenčních hlasů). Zajímavostí pak je, že bulvární tisk (který ovšem celkově jednotlivé aktéry příliš nezmiňoval) nezmínil ani jednu předsedu SPD Tomia Okamuru. Nejvíce diverzifikovaná média v tomto ohledu byly deníky Právo a MF DNES.

H6: U většiny stran budou mít vyšší prostor předsedové hnutí a nikoli lídři evropských kandidátek. Situace bude jiná jen u ODS, kde již zmiňovaný europoslanec Jan Zahradil je i tváří evropské politiky ODS, a u KSČM, kde byla definována obdobná úloha Kateřině Konečné.

ČÁSTEČNĚ POTVRZENO: U většiny stran (ANO, Piráti, SPD, ČSSD) byl opravdu nejčastěji v souvislosti se zkoumaným tématem zmiňován předseda strany. U ODS a KSČM to zase byli, podle předpokladu vycházející z dříve definované teorie, lídři kandidátek (Zahradil a Konečná).⁸¹ Bylo tomu tak ovšem i u KDU-ČSL, u které byl předseda Výborný zmíněn pouze jednou (bylo to v LN) a lídr kandidátky Svoboda celkem dvanáctkrát. Měření u Spojenců je poté z výše uvedených důvodů irelevantní.

⁸⁰ Blaško byl tak v médiích dokonce jmenován častěji než lídr kandidátky SPD, Ivan David. Z velké části hlavně díky povolebním článkům.

⁸¹ U ODS předsedu Fialu o jednu zmínku dokonce „předběhl“ i Alexandr Vondra.

VO6b: Který z námi dříve definovaných euroskeptických politiků je celkově ve všech zkoumaných médiích nejčastěji zmiňován?

H6b: V kombinaci teorií euroskepticismu, populismu a mediální komunikace nám vychází, že by nejviditelnější současnou tváří euroskepticismu v médiích měl být Tomio Okamura.

ČÁSTEČNĚ POTVRZENO: Tomio Okamura se o první místo dělí s Janem Zahradilem z ODS (18 zmínek). Dále bychom teoreticky mohli zařadit členy euroskeptických stran – A. Vondra (14), P. Fiala (13), K. Konečná (9), H. Blaško (9) či I. David (7). Z nestranických kandidátů dále zmiňme Václava Klause st. (7), Václava Klause ml. (7), Petra Macha (2) či Miroslava Sládka (2).

Janu Zahradilovi v tomto napomáhá fakt, že o ODS se obecně informuje více než o SPD, na druhou stranu se ale Zahradil musí více „dělit o čas“ s ostatními členy strany, zatímco Okamura je jasná tvář SPD takřka ve všech tématech, což dokazuje i jeho prostor před volbami do EP, který byl ze všech předsedů stran po premiéru Babišovi nejvyšší (společně s Janem Hamáčkem). „*Samotné hnutí Davida příliš neukazuje. Ve volebním spotu je vidět pouze předseda Okamura a zástupci evropských nacionalistických stran, i na plakátech k volbám SPD propaguje spíše svého šéfa než kandidáta do Evropského parlamentu.*“ (LEDERER, FROUZOVÁ, 2019).

Pro zodpovězení výzkumných otázek 7a-c byly vyřazeny všechny duplicitní výroky aktérů.⁸²

VO7a: Byl nalezen námi nedefinovaný aktér, který se vyjadřoval euroskepticky?

ANO: Celkem bylo zaregistrováno 34 výroků, názorů či promluv politických aktérů, které by se daly označit za euroskeptické. Nejvíce z nich ale překvapivě neměl žádný z námi dříve definovaných euroskeptiků, ale premiér Andrej Babiš (6), následovaný opět teorií nezmiňným Janem Kellerem (5). 2 euroskeptické výroky pak jsou přisouzeny Miloši Zemanovi a po jednom výroku pak Petru Robejškovi a dalšímu

⁸² V 5 případech se stalo, že tentýž výrok otisklo více médií.

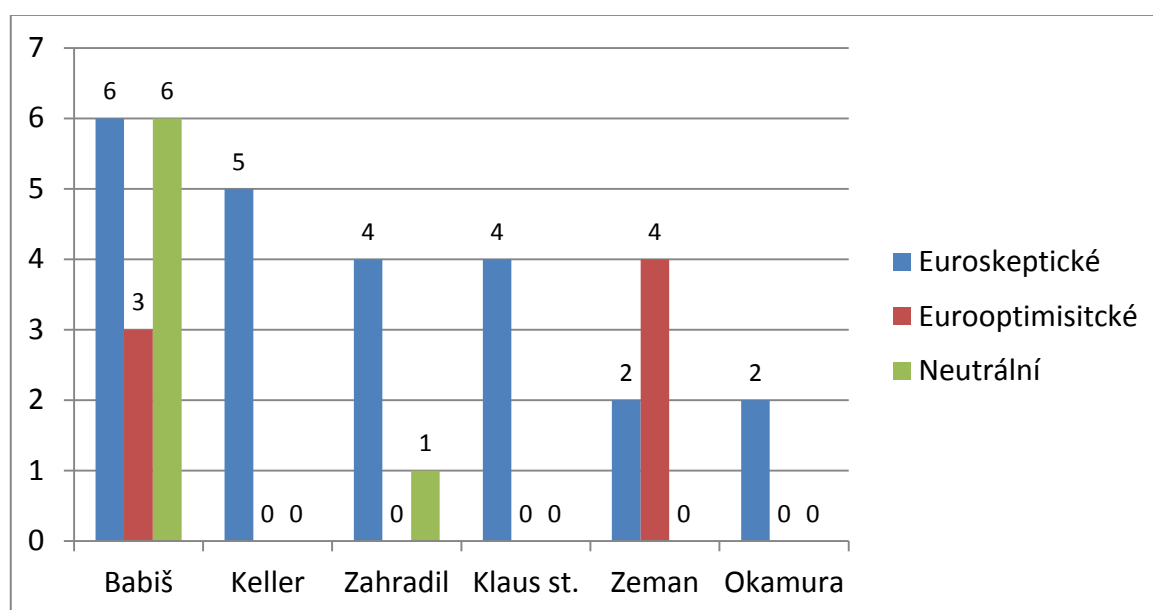
politikovi hnutí ANO, novému europoslanci Ondřeji Knotkovi.

VO7b: Byl nalezen námi definovaný euroskeptický aktér, který se nevyjadřoval euroskepticky?

SPORNÉ: Byl nalezen jeden výrok předsedy ODS, Petra Fialy, který by se dal charakterizovat jako jasně proevropský. A dále pak jeden výrok Miloše Jakeše, který EU v něčem chválil a v něčem kritizoval, proto byl zařazen mezi neutrální. Nedá se ovšem rozhodně tvrdit, že by byl nějaký námi dříve definovaný euroskeptik nepotvrzen či vyvrácen.

VO7c: Kteří aktéři měli v médiích nejvíce euroskeptických výroků?

Graf č. 35: Euroskeptické promluvy aktérů.

Zpracování: Autor

Jak již bylo řečeno u výzkumné otázky 7a, nejvíce euroskeptických promluv bylo zaznamenáno u Andreje Babiše, z grafu č. 35 je však patrné, že u něj byly zaznamenány též 3 výroky proevropské a 6 neutrálních, což ztěžuje situaci jeho zařazení mezi euroskeptiky. Jeho hnutí ANO navíc spadá v EP do jasně proevropské

frakce Obnova Evropy (Renew Europe - liberální proevropská frakce),⁸³ tudíž některé jeho výroky jsou v evidentním rozporu s politickým zařazením jeho strany.⁸⁴

U Andreje Babiše se tak velmi nabízí vysvětlení, že jeho euroskepticismus vychází více z populismu než z ideologie, jak bylo definováno v kapitole 2.1.1.1. resp. 2.1.2.1. Zajímavostí ještě je, že nejvíce euroskeptických výroků premiéra Babiše bylo otištěno v HN (5).⁸⁵

Obdobná situace je i u prezidenta Miloše Zemana, u kterého byly zaznamenány 2 unikátní výroky euroskeptické, ale také 4 jasně proevropské. Prezident Zeman se dlouhodobě řadí k zastáncům EU, i když jeho elektorát by teoreticky mohl být více euroskeptický. Mezi euroskeptiky tak prezidenta Zemana na základě této analýzy též nemůžeme zařadit.

Situace je však odlišná u Jana Kellera, bývalého europoslance za ČSSD,⁸⁶ u kterého bylo nalezeno celkem 5 euroskeptických myšlenek v rámci jeho pravidelné rubriky v deníku Právo (jiný tisk se o Kellerovi ani nezmiňoval). Sociální demokracie je sice proevropská strana, Keller ale není ani nebyl jejím členem a v EP často hlasoval společně s euroskeptiky, což se ne vždy setkala s pochopením vedení ČSSD (DOLEJŠÍ, 2015). Jana Kellera tak můžeme zařadit mezi euroskeptiky, o nichž se teorie nezmiňovala.

U námi dříve definovaných euroskeptiků je pak situace jasná. Kromě již dříve zmiňovaného Fialy nebyl nalezen žádný další výrok, který by nekorespondoval s jejich zařazením. Václav Klaus st. např. v jednom rozhovoru přirovnal EU k Titanicu – parníku, který je krásný a nablýskaný, a na jehož palubě se všichni veselí, netuší však, že brzy narazí do ledovce (ZÍTKO, RENOVICA, 2019).

Z aktérů, které nezachycuje graf č. 35, přidejme ještě po jednom euroskeptickém výroku konkrétním politikům ODS (Kubera, Vondra, Kožušník, Benda, Fiala) a KSČM (Konečná, Bóna). Z ostatních politiků ještě jeden euroskeptický výrok přidali Václav Klaus ml. a Zuzana Majerová Zahradníková, která odešla z ODS spolu s Klausem ml.

⁸³ Dříve bylo hnutí ANO členem frakce ALDE, která by se dala označit jako předchůdce Renew Europe

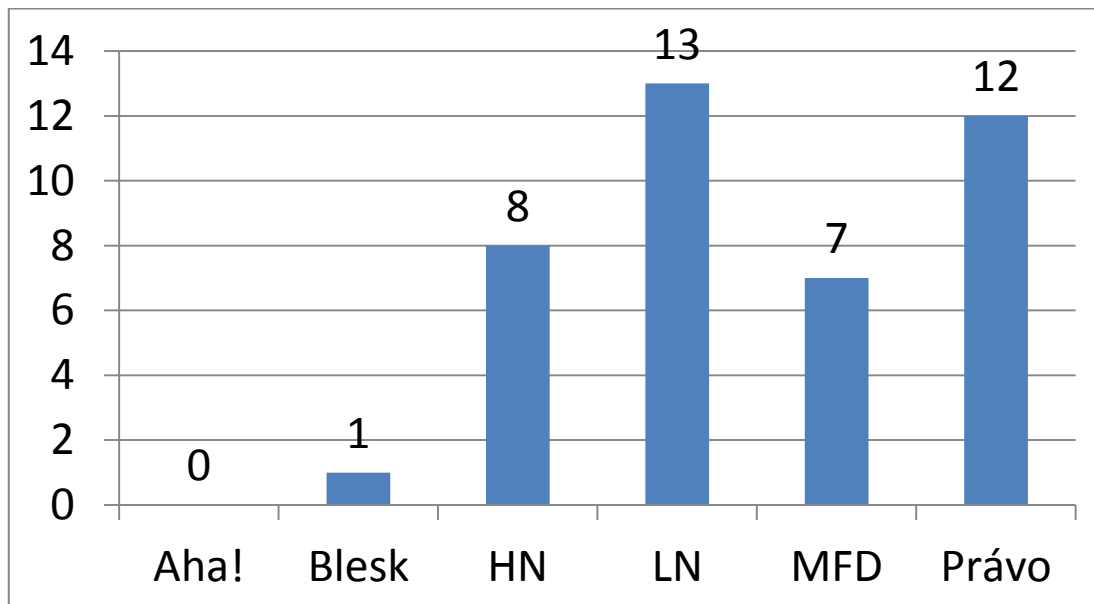
⁸⁴ Obecně mají politologové často problém se zařazením hnutí ANO i na pravolevé ose.

⁸⁵ Ač ve dvou případech se jednalo o duplicitní výrok, který otiskla i jiná média, a započítáván je tak pouze jednou.

⁸⁶ Jelikož není členem, ani nebyl kandidátem v těchto volbách, nebyl již kódován jako zástupce ČSSD.

V8: Jak často média užívala termín „euroskepticismus“ ve všech jeho tvarech?

Graf č. 36: Výskyt slova euroskepticismus

Zpracování: Autor

Slovo euroskepticismus a všechny tvary z něj odvozené byly zmíněny celkem jedenačtyřicetkrát, nejčastěji v LN (třináctkrát). Euroskeptici byli dále často označováni též jako nacionalisté či populisté, což ovšem rozhodně nejsou synonyma.⁸⁷ Častěji pak tímto slovem byli označováni zahraniční politici.

3.4.2.1. Závěr - euroskeptici

Závěry euroskeptické části do velké míry potvrzují teorii, k evropské problematice se častěji vyjadřují tuzemští politici než europoslanci (až na výjimky). ODS se stala stranou, která dostala jasně největší prostor v médiích z euroskeptických stran, častěji bylo referováno i o jejich konkrétních aktérech. Z euroskeptiků byl nejvíce zmiňován

⁸⁷ Z tohoto důvodu též nespolupracují všechny euroskeptické strany v EP, a jsou rozděleni do (monetárně 3) frakcí podle toho, z čeho jejich euroskepticismus pramení (tato teorie byla již zpracovaná v teoretické části. Zjednodušené dělení: euroskepticismus s cílem změnit fungování EU / euroskepticismus založený na nacionalismu / euroskepticismus podporující myšlenku evropské spolupráci, nikoli však ve formě EU).

Tomio Okamura a Jan Zahradil. Nejvíce euroskeptických výroků měl však Andrej Babiš, jehož zařazení mezi euroskeptiky (zejména ty ideové) je však značně problematické a potřebovalo by další výzkum. Nově nalezený euroskeptik touto prací oproti teorii je pak Jan Keller. Žádný z dříve definovaných euroskeptiků nebyl vyvrácen, většina z nich tuto roli potvrdila. Drtivá většina zaznamenaných případů euroskepticismu by se dala zařadit mezi „měkký euroskepticismus,“ což potvrzuje závěry dříve zmíněné analýzy předvolebních kampaní (SHAVIT, a další, 2019), které hovořily o většinové názorové neutrálnosti až pozitivnosti na EU. O vystoupení z EU mluvil pouze Tomio Okamura, možnost referenda připustila i Kateřina Konečná (což též koresponduje s výsledky zmíněného výzkumu volebních kampaní). Teorie pak přisuzovala možná o něco vyšší roli Václavu Klausovi st., jehož vliv na českou společnost přeci jen velmi oslabil. Václav Klaus ml. ve zkoumaném období zase nebyl členem žádné strany, jeho nově vznikuvší strana Trikolóra byla ustanovena až po volbách, její preference tak bude zajímavé sledovat v příštích volbách do EP, protože se pravděpodobně bude jednat o ještě více euroskeptickou stranu, než je ODS. Otázkou je, jestli nenapodobí osud Svobodných, kteří neúspěšně obhajovali v EP jedno křeslo a v kampani svůj euroskepticismus „přitvrdili“ cílem opustit EU.

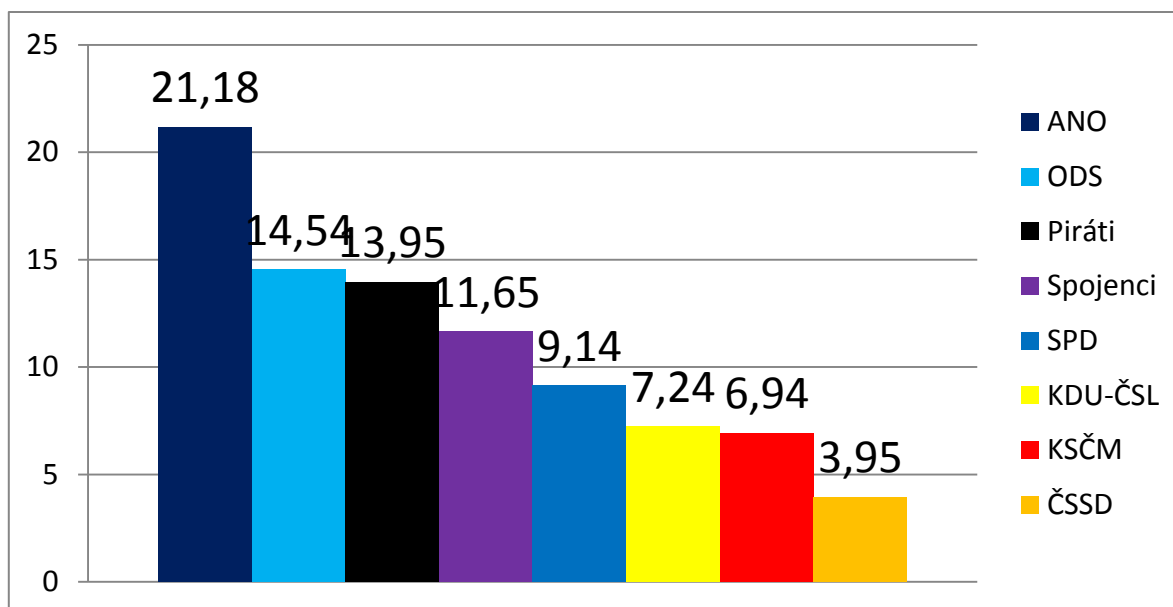
Co se týče rámcování, typologie euroskeptických promluv by se nejčastěji dala zařadit do „euroskepticismu založeným na vnímání suverenity“ tak, jak jej definovala Sørensenová (viz kap. 1.2.2.1.). Zastoupený byl ale též euroskepticismus založený na ekonomických faktorech (zejména promluvy A. Babiše) i euroskepticismus založený na sociálním deficitu (zejména promluvy K. Konečné a J. Kellera).

3.5. Výsledky voleb do EP 2019 z pohledu výsledků výzkumu

Jako závěrečný bod výzkumu bude zajímavé sledovat, jaký prostor dostaly jednotlivé politické strany ve zkoumaných médiích v porovnání s jejich skutečným volebním výsledkem. Vztah mediální viditelnosti na volební výsledky však přesahuje ambice této práce, proto následující grafy jsou uvedené spíše jako námět pro další výzkum a zůstanou bez rozboru. U stran ANO a ČSSD je při čtení grafů nutné brát v patrnosti,

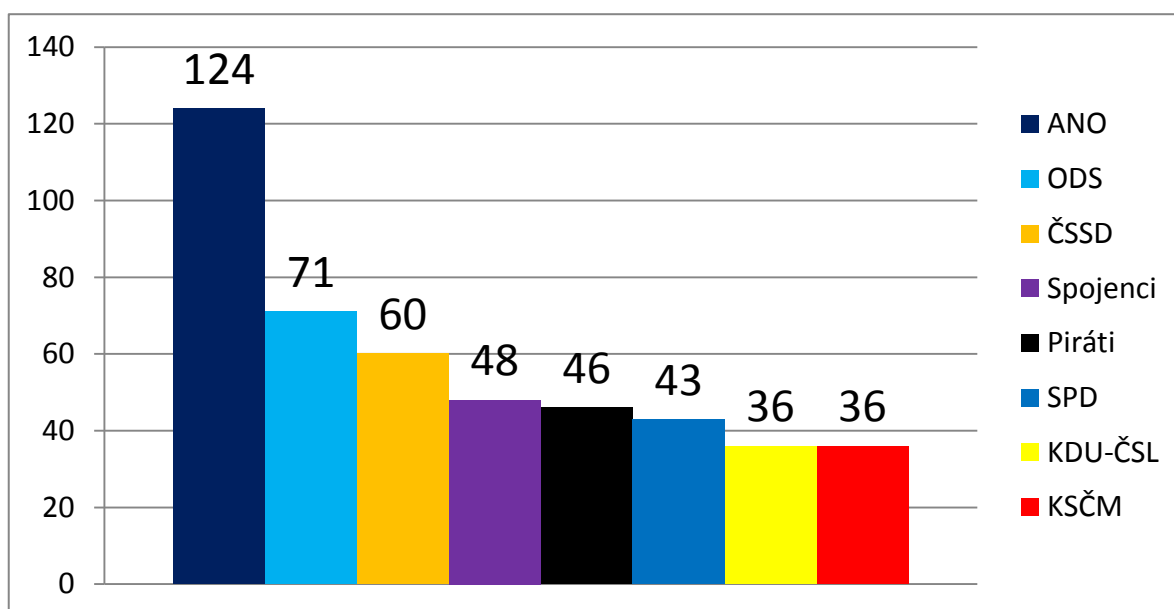
že se jedná o vládní strany.

Graf č. 37: Volební výsledky ve volbách do EP 2019 (v procentech)

Zpracování: Autor

Graf č. 38: Prostor věnovaný jednotlivým stranám celkem (v celkovém počtu zmínek)

Zpracování: Autor

Závěr

Dílní závěry výzkumu byly prezentovány v průběhu jeho zpracování, nyní však bude shrnuta práce jako celek, včetně zhodnocení úspěšnosti dosažení předem stanovených cílů.

V první části práce (kapitola 1) byla velmi důkladně rozpracována problematika euroskepticismu a všech jeho možných podob, a to jak z čistě teoretického hlediska, tak i při její aplikaci na specifické prostředí zemí střední a východní Evropy, respektive ČR. Jelikož se jedná o dynamicky se rozvíjející oblast, a EU se stejně jako politické strany a aktéři v jednotlivých zemích stále mění, musely být zejména v části přiřazování konkrétních stran a aktérů k euroskepticismu (kap. 1.3. a její podkapitoly) použity nejen odborné tituly, ale i vlastní analýza a studium politických programů a prohlášení, výsledkem jejichž kombinace je snad co nejaktuálnější a též nejrealnější podoba českých euroskeptických aktérů, která se v jiných odborných publikacích k datu vydání této práce nevyskytuje, což může být charakterizováno jako první přínos této práce. Celkově se první část práce může zdát dosti obsáhlá, neboť je na euroskepticismus nahlíženo z více perspektiv. Opodstatnění to však má v důležitosti, kterou je co nejlepší pochopení a vymezení euroskepticismu a jeho hranic, což byl elementární předpoklad pro následující výzkum a jeho interpretace.

Druhé teoretické východisko pro výzkum, politická komunikace v médiích (kap. 2), je co do šíře zpracování poněkud skromnější. V porovnání s teorií euroskepticismu (která se dala pojmout takřka celá), je tento multidisciplinární obor o poznání širší, a nebylo v možnostech této práce (ani v jejím cíli) popisovat např. historický stav nebo vývoj. Tato kapitola je tak opravdu zpracována jen v prostoru nezbytně nutném pro následující výzkum – tedy v poskytnutí relevantního obrazu současné situace politické a mediální komunikace. U každého z teoretických východisek je navíc zařazena podkapitola týkající se přímé souvislosti s hlavním tématem této práce.

A konečně posledním bodem práce je vlastní analytická část, vycházející z výše zmíněných teorií. Práce si dala za cíl prozkoumat šest největších celorepublikových tištěných médií a zjistiti, jaký prostor dávají tato média euroskeptické agendě a jejich aktérům, popřípadě jestli mohou být (spolu)širitelům euroskepticismu v české společnosti. Vedlejším produktem pak bylo ověření správnosti teorie a též potvrzení /

vyvrácení dříve definovaných euroskeptických aktérů a také pokus o nalezení euroskeptiků nových. Na základě provedeného výzkumu pak lze konstatovat, že vytyčené cíle (v rámci možností výzkumu) byly splněny a většina teorie (a hypotéz z ní vycházejících) byla potvrzena. Je při tom však nutno mít na paměti všechny přednosti i nedostatky, které nabízí metoda kvantitativní obsahové analýzy, a též určitou míru lidského faktoru, neboť například rámcování euroskepticismu, byť po důkladném studiu jeho problematiky, je stále poněkud subjektivní záležitost.

Pro přehlednost si shrňme nejdůležitější výsledky: Bulvární tisk (deníky Blesk a Aha!) se vyznačoval zejména velmi malou mírou europeanizace – o EU a jejich aktérech téměř nereferoval, a když, tak články v deníku Blesk vyznívaly spíše euroskepticky. Proto deník Blesk můžeme označit za nejvíce euroskeptické analyzované médium. Jelikož se navíc jedná o nejčtenější české noviny, shledáváme zajímavou paralelu s českou společností – ta je totiž také více euroskeptická a o evropskou politiku se moc nezajímá, o čemž svědčí například nízká volební účast při volbách do EP. Dalo by se tak říci, že deník Blesk nastavuje v tomto případě zrcadlo české společnosti a veřejnému euroskepticismu.

Z tzv. seriózního tisku vyšly jako nejvíce euroskeptické Lidové noviny, obsahově o nich však nemůžeme tvrdit, že jsou vyloženě euroskeptické, neboť jejich zpravodajství bylo názorově vyvážené. Avšak s přihlédnutím k tomu, že LN daly též nejvyšší prostor euroskeptickým aktérům (zejména ODS a SPD), se tento názor nabízí. Nejvíce proevropské obsahy naopak měly v provedené analýze Hospodářské noviny, o kterých tak můžeme hovořit jako o nejméně euroskeptickém médiu, u kterého se dá v této souvislosti též hovořit o nevyváženosti tematiky (podobně jako u deníku Blesk, jen na opačnou stranu). Prostor euroskeptických aktérů v HN však nijak významně menší než u ostatních periodik zaznamenán nebyl, ač byli tito (zejména v názorových člancích) častěji negativně rámcováni. Více proevropských článků pak bylo zaznamenáno i u MF DNES, u které byla též (podobně jako u LN) zpozorována jistá nerovnováha v prostoru poskytnutém konkrétním politikům a stranám. Nejvíce vyváženě z analýzy tak vyšel deník Právo – jak z hlediska obsahů, tak z hlediska času poskytnutého jednotlivým aktérům.

Samotný euroskepticismus pak byl potvrzen u všech aktérů, kteří byli za euroskeptiky označeni teorií. Za mediálně nejvýraznější euroskeptiky současnosti můžeme jmenovat Tomia Okamuru a Jana Zahradila, ze stran pak hlavně ODS. Dále

pak z analýzy vyšly tři další osobnosti – prezident Miloš Zeman, který se občas vyjádří euroskepticky, jeho proevropské názory ovšem převažují, Jan Keller, kterého zkoumaná teorie za euroskeptika sice nepovažuje, jeho nalezené názory ale korespondují s teorií (měkkého) euroskepticismu, a proto jej tato práce nově definovala jako euroskeptika, a také Andrej Babiš, jehož zařazení mezi euroskeptiky je však značně problematické, protože bylo nalezeno několik jeho názorů euroskeptických, tak ale i proevropských či neutrálních. Jelikož je navíc evropská politika jeho strany spíše proevropská, seděl by na Andreje Babiše popis politika, který euroskepticismus využívá v rámci populistické rétoriky, která byla v práci též definována.

Na úplný závěr se pak nedá souhrnně tvrdit, že by to byla česká tištěná média (nebo alespoň ne ta nebulvární), která zvyšují euroskepticismus ve společnosti. Dva deníky vyšly jako euroskeptické, dva jako proevropské a jeden neutrální (pro deník Aha! nebylo dosaženo dostatečného množství dat pro tento závěr). Euroskepticismus v české společnosti tak mohou vyvolávat více samotní euroskeptičtí aktéři než média, ať už z důvodů ideologických, nebo populistických. Pro toto tvrzení by však bylo zapotřebí dalšího výzkumu.

Summary

The aim of this work was to examine the six largest print media in the Czech Republic and to find out what space these media give to the Eurosceptic agenda and their actors, or whether they can be a (co) disseminator of Euroscepticism in Czech society. The set goals (within the research possibilities) were met and most of the theory (and the hypotheses based on that theory) were confirmed.

The tabloids (daily newspapers Blesk and Aha!) were characterized by a very low degree of Europeanization - it hardly reported on the EU and its actors, and when it did, the articles in the daily newspaper Blesk sounded rather Eurosceptic. Therefore, Blesk can be described as the most (and clearly) Eurosceptic medium analyzed.

Lidové noviny turned out to be the most Eurosceptic out of all the serious press, however, we cannot say that its content is purely Eurosceptic, as their coverage was balanced in terms of opinion.

On the contrary, Hospodářské noviny had the most pro-European content in the analysis, therefore can call them the least Eurosceptic medium and its context can also be described as in imbalance.

More pro-European articles were found in MF DNES, which also (similarly to LN) showed a certain imbalance in the space provided to specific politicians and parties. The daily newspaper Právo came out of the analysis as the most balanced - both in terms of content and in terms of the space given to individual actors.

Euroscepticism itself was then confirmed with all actors labeled as Eurosceptics by the theory. Jan Keller was redefined as another Eurosceptic, even though the theory did not recognize him as one. Same applies to Andrej Babiš, however, calling him a Eurosceptic is highly problematic as some of his views are Eurosceptic, some pro-European and other neutral. Moreover, since his party's European policy is rather pro-European, Andrej Babiš is more of a politician using Euroscepticism as a part of his populist rhetoric defined in this work.

To conclude, it cannot be generally said that it is the Czech print media (or at least not the serious ones) that provoke Euroscepticism in the society. Two daily newspapers were classified as Eurosceptic, two as pro-European and one as neutral. Euroscepticism in Czech society is thus probably created by Eurosceptic actors themselves rather than by the media,

whether for ideological or populist reasons. However, in order to make this claim, further research is needed.

Prameny

BÂRGĂOANU, Alina, Loredana RADU a Elena NEGREA-BUSUIOC. The Rise of Euroscepticism in Times of Crisis. Evidence from the 2008–2013 Eurobarometers. *Romanian Journal of Communication and Public Relations* [online]. 2016, 16(1), 9-23 [Citace: 15. Březen 2020]. DOI: 10.21018/rjcpr.2014.1.185. ISSN 2344-5440.

Dostupné z:

<http://www.journalofcommunication.ro/index.php/journalofcommunication/article/view/185>

BENEŠ, Vít. 2010. *Inclusion completed, adaptation successful? What divides new and old members in the European Union, 6 years on?* Budapest : Paper for the conference of the FES/CEU, 2010.

BETZ, Hans-Georg a IMMERSALL, Stefan. 1998. *The new politics of the Right: neo-Populist parties and movements in established democracies.* New York : St. Martin's Press, 1998. ISBN: 978-0312213381.

BRADOVÁ, Eva. 2005. *Od lokálních mítinků k politickému marketingu.* Brno : Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3800-4.

BRETTSCHNEIDER, Frank. 2008. Personalization of Campaigning. *The International Encyclopedia of Communication.* 2008.

CANOVAN, Margaret. Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy. *Political Studies* [online]. 2016, 47(1), 2-16 [Citace: 17. Duben 2020]. DOI: 10.1111/1467-9248.00184. ISSN 0032-3217. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1111/1467-9248.00184>

Ceskatelevize.cz. 2014. Volby do EP jsou nepotřebné - tento názor sdílí na 50 procent voličů. *ceskatelevize.cz.* [Online] 24. Květen 2014. [Citace: 20. Březen 2020.] <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1032649-volby-do-ep-jsou-nepotrebne-tento-nazor-sdili-na-50-procent-volicu>.

CONTI, Nicolo a VERZICHELLI, Luca. 2003. *Party Contestation of the Political Space and the European Issue. Position of Italian Parties (1994-2002).* Siena : University of Siena, 2003. Dostupné z: <https://www.essex.ac.uk/ecpr/events/generalconference/marburg/papersP15/3/Conti.pdf>.

CVVM. 2019. Názory veřejnosti na členství České republiky v Evropské unii. *cvvm.soc.cas.cz.* [Online] Duben 2019. [Citace: 19. Březen 2020.] https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4920/f9/pm190502.pdf.

DANČÁK, Břetislav a MAREŠ, Miroslav. 2000. *Zahraniční politika politických stran v České republice, Maďarsku, Polsku a na Slovensku.* Brno : Masarykova univerzita, 2000. ISBN: 80-210-2354-6.

DE VRESSE, Claes. 2007. A Spiral of Euroscepticism: The Media's Fault? *Acta Politica*. 42, 2007, stránky 271-286.

DE VREESE, Claes H., Susan A. BANDUCCI, Holli A. SEMETKO a Hajo G. BOOMGAARDEN. The News Coverage of the 2004 European Parliamentary Election Campaign in 25 Countries. *European Union Politics* [online]. 2016, 7(4), 477-504 [Citace: 22. Duben 2020]. DOI: 10.1177/1465116506069440. ISSN 1465-1165. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1465116506069440>

DE WILDE, Pieter a Hans-Jörg TRENZ. Denouncing European integration. *European Journal of Social Theory* [online]. 2012, 15(4), 537-554 [Citace: 17. Březen 2020]. DOI: 10.1177/1368431011432968. ISSN 1368-4310. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1368431011432968>

DEEGAN-KRAUSE, Kevin, HAUGHTON, Tim. 2010. A Fragile Stability: The Institutional Roots of Low Party System Volatility in the Czech Republic, 1990-2009. *Politický časopis 10*. 2010, 3.

DOLEJŠÍ, Václav. 2015. Kellerovy názory dráždí v ČSSD "hospodu i kavárnu". Nechce euro ani konvoj. *iHned.cz*. [Online] 25. Březen 2015. [Citace: 2. Květen 2020.] <https://archiv.ihned.cz/c1-63738480-kellerovy-nazory-drazdi-v-cssd-hospodu-i-kavarnu-nechce-euro-ani-konvoj>.

EHL, Martin. 2019. Evropa teď bude hodně křehká. *Hospodářské noviny*. 28. Květen 2019, str. 18.

Eurobarometr. *europarl.europa.eu*. [Online] [Citace: 17. Březen 2020.] <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/cs/be-heard/eurobarometer>.

FIALA, Petr a HLOUŠEK, Vít. 2003. Stranický systém České republiky. [autor knihy] Petr FIALA a kol. *Středoevropské systémy politických stran. Česká republika, Maďarsko, Polsko a Slovensko*. Brno : MPÚ, 2003.

FLOOD, Christopher. 2002. *Euroscepticism: A Problematic Concept*. Queen's University Belfast : Paper Prepared for the Panel "France's Relations with the European Union", 2002. <http://uaces.org/documents/papers/0201/flood.pdf>.

HAVLÍK, Vlastimil, KANIOK, Petr. 2006. *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*. Brno : IIPS, 2006. ISBN 80-210-4016-5.

HEGEDUS, István. 2011. Media representations of EU matters in national media systems: The Hungarian case. [autor knihy] Karol JAKUBOWICZ a Miklós SUKOSD. *Media, Nationalism and European Identities*. Budapešť : Central European University Press, 2011.

HLOUŠEK, Vít a Lubomír KOPEČEK. Cleavages in the Contemporary Czech and Slovak Politics Between Persistence and Change. *East European Politics and Societies: and Cultures* [online]. 2008, 22(3), 518-552 [Citace: 20. Března 2020]. DOI: 10.1177/0888325408315833. ISSN 0888-3254. Dostupné z:

<http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0888325408315833>

HOOGHE, Liesbet a MARKS, Gary. 2007. Source of Euroscepticism. *Acta Politica*. 2007, Sv. 42, No. 2/3, stránky 119-127. ISSN: 0001-6810

HOOGHE, Liesbet, Gary MARKS a Carole J. WILSON. Does Left/Right Structure Party Positions on European Integration? *Comparative Political Studies* [online]. 2016, 35(8), 965-989 [Citace 21. Březen 2020]. DOI: 10.1177/001041402236310. ISSN 0010-4140. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/001041402236310>

HRONEŠOVÁ, Jessie a MANSFELDOVÁ, Zdenka. 2012. Participativní žurnalistika v České republice během volební kampaně do Evropského parlamentu na jaře roku 2009. [autor knihy] Zdenka MANSFELDOVÁ, Petra GUASTI a kol. *Euroskepticismus a percepce evropského integračního procesu v České republice v letech 2004–2010*. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2012, stránky 117-148.

HYNČICA, Pavel, MAŠKARINEC, Pavel, NOVOTNÝ, Lukáš. 2016. *Euroskepticismus ve střední Evropě*. Praha : Academia, 2016. ISBN 978-80-200-2619-4.

JIRÁK, Jan a ŘÍCHOVÁ, Blanka. 2000. *Politická komunikace a média*. Praha : Karolinum, 2000. ISBN: 80-246-0182-6.

JIRÁK, Jan a TRAMPOTA, Tomáš. 2008. O vztahu médií a politiky v komparativní perspektivě. [autor knihy] Daniel HALLIN a Paolo MANCINI. *ystémy médií v postmoderním světě: tři modely médií a politiky*. Praha : Portál, 2008, stránky 9-23.

jko. 2019. Lídra ČSSD si spletl se skokanem na lyžích. *Aha!* 29. Květen 2019, str. 2.

jt. 2019. EU? Rozhodně neopouštět! *Aha!* 2. Květen 2019, str. 2.

KAASE, Max. Is There Personalization in Politics? Candidates and Voting Behavior in Germany. *International Political Science Review* [online]. 2016, 15(3), 211-230 [Citace: 21. Březen 2020]. DOI: 10.1177/019251219401500301. ISSN 0192-5121. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/019251219401500301>

KANIOK, Petr. 2005. Měkký a tvrdý euroskepticismus: Dva projevy téhož? *Politologický časopis*. 2005, Sv. 2, stránky 152-164.

KANIOK, Petr. 2014. Strana svobodných občanů – čeští monotematictí euroskeptici? *Středoevropské politické studie*. [Online] 2014. [Citace: 29. Duben 2017.] <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=636>.

KANIOK, Petr. 2006. Stranický euroskepticismus: Teoretické modely klasifikace politických stran podle opozičních postojů k evropské intagraci. [autor knihy] Vlastimil HAVLÍK. *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*. Brno : IIPS, 2006.

KLAUS, Václav. 2004. *Evropa Václava Klause*. Praha : Knižní klub, 2004. ISBN: 80-242-1239-0.

KOOPMANS, RUUD. Who inhabits the European public sphere? Winners and losers, supporters and opponents in Europeanised political debates. *European Journal of Political Research* [online]. 2007, 46(2), 183-210 [Citace: 18. Květen 2020]. DOI: 10.1111/j.1475-6765.2006.00691.x. ISSN 0304-4130. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1475-6765.2006.00691.x>

KOPECKÝ, Petr a VAN HOLSTEYN, Joop. 2006. The Grass is Always Greener ...: Mass Attitudes toward the European Union in the Czech and Slovak Republics. [autor knihy] Robert Rohrschneider a Stephen Whitefield. *Public Opinion, Party Competition, and the European Union in Post-Communist Europe*. New York : Palgrave Macmillan US, 2006, stránky 105-120.

KOPECKÝ, Petr a Cas MUDDE. The Two Sides of Euroscepticism. *European Union Politics* [online]. 2016, 3(3), 297-326 [Citace: 12. Březen 2020]. DOI: 10.1177/1465116502003003002. ISSN 1465-1165. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1465116502003003002>

KRÁLÍKOVÁ, Marcela. 2012. Vybrané nástroje politického marketingu. [autor knihy] Roman et al CHYTILEK. *Teorie a metody politického marketingu*. Blansko : CDK, 2012.

KŘEČEK, Jan. 2013. *Politická komunikace Od res publica po public relations*. Praha : Grada, 2013. ISBN: 978-80-247-3536-8.

KSCM.CZ. 2009. *Otevřený volební program KSČM pro volby do Evropského parlamentu 2009*. [Online] Praha : Komunistická strana Čech a Moravy, 2009. <https://www.kscm.cz/cs/volby-a-akce/volby-do-ep-2009/volebni-program>.

KSCM.CZ. 2019. *Volební program KSČM k volbám do EP v roce 2019*. [Online] místo neznámé : Komunistická strana Čech a Moravy, 2019. <https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/program>.

KSCM.CZ. 2014. *Volební program KSČM k volbám do Evropského parlamentu v roce 2014*. [Online] Praha : Komunistická strana Čech a Moravy, 2014. <https://www.kscm.cz/cs/volby-a-akce/evropsky-parlament2/program>.

LECONTE, Cécilie. 2010. *Understanding euroscepticism*. New York : Palgrave Macmillan, 2010. ISBN: 978-0-230-22807-8.

LEDERER, Benedikt a FROUZOVÁ, Kateřina. 2019. SPD sází na vůdčí post mezi odmítači Bruselu. *Hospodářské noviny*. 15. Květen 2019, str. 5.

LEES-MARSHMENT, Jennifer. The Marriage of Politics and Marketing. *Political Studies* [online]. 2016, 49(4), 692-713 [Citace: 17. Březen 2020]. DOI: 10.1111/1467-9248.00337. ISSN 0032-3217. Dostupné z:

<http://journals.sagepub.com/doi/10.1111/1467-9248.00337>

LILLEKER, Darren. 2006. *Key Concepts in Political Communication*. London : Sage, 2006. ISBN: 1-4129-1830-5.

LOUW, Eric. 2010. *The media and political process. 2nd ed.* London : Sage, 2010. ISBN: 978-1848604476.

MAIR, Peter. Political Opposition and the European Union. Government and Opposition [online]. 2007, 42(1), 1-17 [Citace: 17. Březen 2020]. DOI: 10.1111/j.1477-7053.2007.00209.x. ISSN 0017-257X. Dostupné z: https://www.cambridge.org/core/product/identifier/S0017257X00001032/type/journal_article

MANCINI, Paolo. 1988. *Come vincere le elezioni. Le campagne elettorali negli Stati Uniti*. Bologna : Il Mulino, 1988. ISBN: 978-8815018045.

MAREK, Dan a BAUN, Michael. 2011. *The Czech Republic and the European Union (Europe and the Nation State)*. New York : Routledge, 2011. ISBN: 0415460972.

MAREŠ, Miroslav. 2002. Pokusy o reformu Komunistické strany a postkomunistické subjekty v České republice. [autor knihy] Lubomír KOPEČEK, Vít HLOUŠEK a kol. *Rudí a růžoví: Transformace komunistických stran*. Brno : Masarykova univerzita, 2002, stránky 83-99.

MAŠKARINEC, Pavel, BLÁHA, Petr. 2014. For whom the Bell Tolls: Grievance Theory and the Rise of New Political Parties in the 2010 and 2013 Czech Parliamentary Elections. *Sociológia*. 2014, 6.

MATUŠKOVÁ, Anna. 2012. Politický marketing: Kořeny disciplíny. [autor knihy] Roman et al CHYTILEK. *Teorie a metody politického marketingu*. Blansko : CDK, 2012.

MAZZOLENI, Gianpietro, STEWART, Julianne a HORSFIELD, Bruce. 2003. *The media and neo-populism: a contemporary comparative analysis*. Westport, Conn. : Praeger, 2003. ISBN: 978-0275974923.

MCNAIR, Brian. 2003. *An introduction to political communication*. London : Routledge, 2003. ISBN: 0-415-30707-4.

MediaGuru. 2020. *Nejčtenější zůstává Blesk, žádný placený deník čtenost nezvýšil*. [Online] místo neznámé : MediaGuru.cz, 11. Únor 2020. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2020/02/nejctenejsi-zustava-blesk-zadny-placeny-denik-ctenost-nezvysil/>.

MediaGuru. 2019. *Nová data čtenosti: Na čele Blesk, rostou deníky zdarma*. [Online] místo neznámé : MediaGuru.cz, 14. Květen 2019. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2019/05/nova-data-ctenosti-na-cele-blesk-rostou-deniky-zdarma/>.

MEYER, Christoph. Political Legitimacy and the Invisibility of Politics: Exploring the European Union's Communication Deficit. *JCMS: Journal of Common Market Studies* [online]. 1999, 37(4), 617-639 [Citace: 5. Březen 2020]. DOI: 10.1111/1468-5965.00199. ISSN 0021-9886. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/1468-5965.00199>

MUDDE, Cas. 2000. *EU Accession and a New Populist Center-Periphery Cleavage in Central and Eastern Europe*. [Online] Antwerp : Department of Political Science University of Antwerp , Center for European Studies Central and Eastern Europe , 2000. Dostupné z: <http://aei.pitt.edu/9271/1/Mudde.pdf>.

MUDDE, Cas. 2007. *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge : Cambridge University Press, 2007. ISBN: 9780511492037.

MULLER, Karel. 2010. Teoretické vymezení veřejné sféry a úvahy nad její europeizací. [autor knihy] Vladimíra DVOŘÁKOVÁ a kol. *Evropeizace veřejné sféry*. Praha : C.H.Beck, 2010, stránky 1-26.

NEFF, Ondřej. 2019. Jaké budou příští eurovolby. *Lidové noviny*. 27. Květen 2019, str. 20.

NEGRINE, Ralph. 1996. *The communication of politics*. Thousand Oaks : Sage, 1996. ISBN: 9780803977396.

Oddělení institucionální komunikace ÚV ČR. Politické skupiny v EP. Euroskop.cz [online]. [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9254/sekce/politicke-skupiny-v-ep/>

ODS. 2014. *Otáčíme EU správným směrem. Volby do Evropského parlamentu 2014*. [Online] Praha : Občanská demokratická strana, 2014. <http://www.ods.cz/docs/programy/program-volbyEP2014-velky.pdf>.

ODS. 2019. *Program ODS pro volby do Evropského parlamentu 2019*. [Online] místo neznámé : Občanská demokratická strana, 2019. <https://www.ods.cz/volby2019>.

PAVEC, Jan. 2015. *Česká média a veřejný euroskepticismus*. Praha : Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, 2015. str. 78, Diplomová práce. Vedoucí práce: PhDr. Petr Šafařík.

PAVLOVÁ, Eva, MATUŠKOVÁ, Anna. 2012. Volební strategie a kampaně. [autor knihy] Roman at al CHYTILEK. *Teorie a metody politického marketingu*. Blansko : CDK, 2012.

PROCHÁZKOVÁ, Andrea. 2019. Zahradil a ti druzi jak vypadala bruselska debata spitzenkandidatu. *Respekt.cz*. [Online] 17. Květen 2019. [Citace: 4. Duben 2020.] <https://www.respekt.cz/politika/zahradil-a-ti-druzi-jak-vypadala-bruselska-debata-spitzenkandidatu>.

RIISHØJ, Søren. 2004. Europeanisation and Euro-scepticism. Experiences from Poland and the Czech Republic. *Středoevropské politické studie*, 6(4). [Online] 2004. [Citace: 16. Březen 2020.] Dostupné z:

<https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4051/5269>. ISSN: 1212-7817.

ROSENFELDOVÁ, Jana. 2014. *Euroskepticismus a jeho rámcování v českém denním tisku*. Praha : Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií, 2014. str. 168, Diplomová práce. Vedoucí práce: PhDr. Jan Křeček, PhD..

SHAVIT, Anna, ROSENFELDOVÁ, Jana a PEČENKOVÁ, Markéta. 2019. Czech Republic. [autor knihy] Edoardo NOVELLI a Bengt JOHANSSON. *2019 European Elections Campaign*. Roma : University Roma Tre, 2019, stránky 77-83.

SITTER, Nick. The politics of opposition and European integration in Scandinavia: Is Euro-scepticism a government-opposition dynamic? *West European Politics* [online]. 2001, 24(4), 22-39 [Citace: 21. Březen 2020]. DOI:

10.1080/01402380108425463. ISSN 0140-2382. Dostupné z:

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402380108425463>

SEMETKO, Holli A. a Patti M. Valkenburg VALKENBURG. Framing European politics: A Content Analysis of Press and Television News. *Journal of Communication* [online]. 2000, 50(2), 93-109 [Citace: 21. Březen 2020]. DOI:

10.1111/j.1460-2466.2000.tb02843.x. ISSN 0021-9916. Dostupné z:

<https://academic.oup.com/joc/article/50/2/93-109/4110003>

Sørensen, Catharina. 2008. Love me, love me not... A typology of public euroscepticism. *SEI Working Paper*. 2008, Sv. 101.

SPD.CZ. 2019. *POLITICKÝ PROGRAM SPD*. [Online] místo neznámé : Svoboda a přímá demokracie, 2019. <https://www.spd.cz/program>.

SZCZERBIAK, Aleks a TAGGART, Paul. 2000. *Opposing Europe: Party Systems and Opposition to the Union, the Euro and Europeanisation*. Brighton : Opposing Europe Research Network Working Paper No. 1, 2000.

<https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=epern-working-paper-1.pdf&site=266>.

ŠARADÍN, Pavel. 2007. *Evropské volby v postkomunistických zemích*. Olomouc : Periplus, 2007. ISBN: 978-80-86624-32-7.

ŠARADÍN, Pavel. 2003. Referendum o přistoupení k EU a volební podpora politických stran v České republice. *Středoevropské politické studie*. 2003, Sv. 4, 5. ISSN: 1212-7817

TAGGART, Paul a Aleks SZCZERBIAK. Contemporary Euroscepticism in the party systems of the European Union candidate states of Central and Eastern Europe. *European Journal of Political Research* [online]. 2004, 43(1), 1-27 [Citace: 21. Březen 2020]. DOI: 10.1111/j.1475-6765.2004.00143.x. ISSN 0304-4130. Dostupné

z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1475-6765.2004.00143.x>

TAGGART, PAUL a ALEKS SZCZERBIAK. Coming in from the Cold? Euroscepticism, Government Participation and Party Positions on Europe*. *JCMS: Journal of Common Market Studies* [online]. 2013, 51(1), 17-37 [Citace: 21. Březen 2020]. DOI: 10.1111/j.1468-5965.2012.02298.x. ISSN 00219886. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1468-5965.2012.02298.x>

TAGGART, PAUL a ALEKS SZCZERBIAK. 2008. *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism, Volume I: Case Studies and Country Surveys*. Oxford : Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-925830-7.

TAGGART, PAUL a ALEKS SZCZERBIAK. 2002. The Party Politics of Euroscepticism in EU Member and Candidate States. *SEI Working Paper No.51*. 2002.

TAGGART, PAUL a ALEKS SZCZERBIAK. 2003. Theorising Party-Based Euroscepticism: Problems of Definition, Measurement and Causality. *SEI Working Paper*. No. 69, 2003.

TAGGART, Paul. *European Journal of Political Research* [online]. 33(3), 363-388 [citace: 2020-03-21]. DOI: 10.1023/A:1006853204101. ISSN 03044130. Dostupné z: <http://link.springer.com/10.1023/A:1006853204101>.

TOMEK, Jakub. 2019. Jakeš byl za CELEBRITU! ...a Štrougala »pohřbili«. *Blesk*. 2. Květen 2019, str. 2.

Volby.cz. 2003. Referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii. *Volby.cz*. [Online] 2003. [Citace: 19. Březen 2020.] <https://volby.cz/pls/ref2003/re13?xjazyk=CZ>.

Volby.cz. 2009. Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 05.06. – 06.06.2009. *Volby.cz*. [Online] 2009. [Citace: 20. Březen 2020.] <https://volby.cz/pls/ep2009/ep11?xjazyk=CZ>.

Volby.cz. 2004. Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11.06. – 12.06.2004. *Volby.cz*. [Online] 2004. [Citace: 20. Březen 2020.] <https://volby.cz/pls/ep2004/ep11?xjazyk=CZ>.

Volby.cz. 2014. Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 23.05. – 24.05.2014. *Volby.cz*. [Online] 2014. [Citace: 20. Březen 2020.] <http://volby.cz/pls/ep2014/ep11?xjazyk=CZ>.

Volby.cz. 2019. Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 24.05. – 25.05.2019. *Volby.cz*. [Online] 2019. [Citace: 20. Březen 2020.] <https://volby.cz/pls/ep2019/ep11?xjazyk=CZ>.

Volby.cz. 2017. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017 (promítnuto usnesení NSS). *Volby.cz*. [Online] 2017. [Citace: 20. Březen 2020.] <https://volby.cz/pls/ps2017nss/ps2?xjazyk=CZ>.

Volby.cz. 2013. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25.10. – 26.10.2013. *Volby.cz.* [Online] 2013. [Citace: 20. Březen 2020.] <https://volby.cz/pls/ps2013/ps2?xjazyk=CZ>.

Volby.cz. 2010. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 28.05. – 29.05.2010. *Volby.cz.* [Online] 2010. [Citace: 20. Březen 2020.] <https://volby.cz/pls/ps2010/ps2?xjazyk=CZ>.

WESSELS, Bernhard. Discontent and European Identity: Three Types of Euroscepticism. *Acta Politica* [online]. 2007, 42(2-3), 287-306 [Citace: 20. Duben 2020]. DOI: 10.1057/palgrave.ap.5500188. ISSN 0001-6810. Dostupné z: <http://link.springer.com/10.1057/palgrave.ap.5500188>

WISZNIOWSKI, Robert. 2000. *Marketing wyborczy: studium kampanii wyborczych w systemach prezydenckich i semiprezydenckich (Finlandia, Francja, Polska, Stany Zjednoczone)*. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000. ISBN 8301133260.

ZAHRADIL, Jan a kol. 2001. *Manifest českého eurorealismu.* [Online] 2001. http://zahradil.cz/wordpress/wp-content/uploads/2014/11/Manifest_ceskeho_eurorealismu2011.pdf.

ZÁTORSKÝ, Jan. 2019. Skokani voleb. Vondra překonal třináct přiček, voliči lidovců nečekaně vykroužkovali lídra. *Lidovky.cz.* [Online] 27. Květen 2019. [Citace: 6. Duben 2020.] https://www.lidovky.cz/domov/skokani-voleb-vondra-prekonal-ctnact-pricek-lidovci-si-vykrouzkovali-lidra.A190527_014748_ln_domov_mber.

ZÍTKO, D. a RENOVICA, V. 2019. Radost z EU nemá ani polovina! *Blesk.* 2. Květen 2019, str. 3.

ZNOJEMSKÝ, Vojtěch. 2017. *Analýza volební kampaně Strany svobodných občanů pro volby do Evropského parlamentu 2014.* Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra marketingové komunikace a PR. 2017. str. 51, Bakalářská práce. Vedoucí práce: Mgr. Anna Shavit, Ph.D..

Teze Diplomové práce

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Vojtěch Znojemský	<table border="1" style="margin: auto;"> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd</td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td style="text-align: center;">30-05-2019 -1-</td> </tr> <tr> <td>Čj:</td> <td style="text-align: center;">288 Příloh:</td> </tr> <tr> <td>Přidělena:</td> <td></td> </tr> </table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	30-05-2019 -1-	Čj:	288 Příloh:	Přidělena:	
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd									
Došlo dne:		30-05-2019 -1-							
Čj:		288 Příloh:							
Přidělena:									
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2017									
E-mail diplomantky/diplomanta: 56037610@fsv.cuni.cz									
Studijní obor/forma studia: Mediální studia / kombinovaná									
Název práce v češtině: Euroskepticismus v českých médiích									
Název práce v angličtině: Eurosepticism in the Czech media									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013) LS 2019/2020									
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): O České republice se obecně tvrdí, že je to země euroskeptická, podobně jako jiné země střední a východní Evropy s komunistickou minulostí. Průzkumy veřejného mínění ovšem ukazují, že například samotná možnost výstupu České republiky z EU nemá velkou podporu veřejnosti (okolo 30%). Koneckonců, samotný vstup do EU si Češi odhlasovali v referendu (77% pro). Český euroskepticismus se neprojevuje moc viditelně ani při jiných politických volbách, kdy strany s jasnou, „tvrdou,“ euroskeptickou agendou nezaznamenávají výrazně dobré výsledky v žádném typu voleb. Český euroskepticismus se tak projevuje spíše v teoretické rovině, popřípadě v nezájmu Čechů o dění v EU, což se ukazuje například na volební účasti českých voličů při volbách do EP (ta se pohybovala zatím mezi 18 až 29%). Z průzkumů též vyplývá, že většina Čechů je o fungování EU špatně informována (až 70%), což by mohlo ukazovat na důležitou roli médií v českém euroskepticismu. Jak tedy média o evropských tématech informují a nakolik ony samotné přispívají k euroskeptické náladě občanů ČR? Na tyto otázky se pokusí odpovědět předkládaná diplomová práce. Téma euroskepticismu jako takového bylo již v minulosti zejména z politologického hlediska několikrát zpracováno, jaký podíl na něm nesou média, však důkladněji zpracováno není. Poslední nalezené zpracování podobného tématu je přes 5 let staré a tudíž již neaktuální. Tato předkládaná práce navíc již může reflektovat volby do Evropského parlamentu v roce 2019.									
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Práce si klade za cíl v teoretické části definovat pojem euroskepticismus a zachytit jeho kořeny v České republice. Dále pak v nezbytně nutném rozsahu charakterizovat politickou komunikaci v médiích, jakožto teoretický základ následného výzkumu. Praktická část bude zaměřena na výzkum obsahů vybraných médií v konkrétním časovém úseku s cílem zaměřit se na prostor daný pro a protievropským postojům a pokusit se zjistit, jaký vliv mají tato média na euroskeptické nálady v české společnosti. Zda tyto nálady podporují, potlačují či zda nejsou dokonce jejich původcem. Vzhledem k datu plánovaného předkládání této práce a k datu konání evropských voleb do EP bude tato práce reflektovat i tuto skutečnost a pokusí se vyvodit souvislosti.									
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): Úvod 1. Euroskepticismus (vymezení pojmu, specifika euroskepticismu v ČR) 2. Politická komunikace v médiích (teoretická charakteristika tématu s důrazem na relevantní údaje pro téma práce)									

<p>3. Praktická část (charakteristika vybraných médií a zdůvodnění jejich výběru, kvantitativní obsahová analýza, interpretace výsledků, souvislost tématu euroskepticismu v médiích a voleb do EP 2019)</p> <p>Závěr</p> <p>Přílohy</p> <p>Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období): V diplomové práci budou analyzována konkrétní česká tištěná a on-line média, která budou i v závislosti na teoretickou část práce vybrána tak, aby co možná nejvíce rovnoměrně charakterizovala různé politické segmenty české společnosti na pravo-levé ose. Vzhledem k šíři tématu se autor pokusí vybrat nejrelevantnější vzorek těchto médií. Charakterizované období je vybráno v rámci relevance k současnému stavu, tj. k předpokládanému roku předkládání diplomové práce a nemá za cíl popisovat historický vývoj vybraných médií. V závislosti na analyzovaných materiálech bude stanoven konkrétní časový úsek, který by měl zahrnovat období dostatečně před, po a v průběhu voleb do Evropského parlamentu roku 2019, což umožní zahrnovat i hypotézy o dopadu euroskepticismu v médiích na výsledky těchto voleb. Bude též zajímavé porovnat četnost tématu v období během voleb a v období před zahájením politických kampaní.</p> <p>Metody (techniky) zpracování materiálu: První část práce bude vedena deskriptivní metodou, především při popisu základní teorie a jejích aspektů a bude obsahovat také deskripce konkrétních případů a jejich aplikace na Českou republiku. Ve druhé části práce bude využita metoda kvantitativní obsahové analýzy při výzkumu mediálních obsahů.</p> <p>Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):</p> <p>Taggart, Paul, Szcerbiak, Aleks. 2008. <i>Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism, Volume I: Case Studies and Country Surveys.</i> Oxford : Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-925830-7. Základní text k tématu euroskepticismu. Politologové Taggart a Szcerbiak jsou autoři jednoho z prvního výkladu euroskepticismu vůbec. Jejich definice je dosud platná a všeobecně uznávaná. Svůj původní model z konce 90. let na základě vývoje navíc ještě upravili v roce 2008 tak, aby více reflektoval vývoj posledních let.</p> <p>Kopecký, Petr, Mudde, Cas. 2002. The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration in East Central Europe. <i>European Union Politics</i> 3. 2002, 3. Autoři dalšího všeobecně uznávaného výkladu euroskepticismu, který v některých pasážích doplňuje i rozporuje původní Taggartův a Szcerbiakův výklad. Autoři navíc více reflektují národní realie postkomunistických zemí.</p> <p>Havlík, Vlastimil, Kaniok, Petr. Euroskepticismus a země střední a východní Evropy. Brno : Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2006. ISBN: 80-210-4016-5. Odborná kniha obsahující mnoho případových studií se zabývá různými podobami euroskepticismu a opozice vůči Evropské unii mimo jiné v České republice. V práci bude vhodná k uchopení tématu euroskepticismu, jeho mediálního obrazu, i k pochopení postoje české veřejnosti k EU.</p> <p>Hynčica, Pavel, Maškarinec, Pavel, Novotný, Lukáš. 2016. <i>Euroskepticismus ve střední Evropě.</i> Praha : Academia, 2016. ISBN 978-80-200-2619-4. Odborná kniha českých autorů poměrně nedávného data vydání čerpá z vícera poznatků předešlých badatelů a bude tak z teoretických textů nejlépe reflektovat současnou situaci euroskepticismu v České republice.</p> <p>Cabada, Ladislav. Volby do Evropského parlamentu jako volby druhého řádu: reflexe voleb v nových členských zemích EU ze středovýchodní Evropy. Praha: Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-245-1718-6. Studie charakterizuje volby do Evropského parlamentu a jejich specifika, zejména ve vztahu k území střední a východní Evropy, tedy i České republiky. V práci bude vhodná pro charakteristiku oblastí</p>
--

voleb do Evropského parlamentu, během kterých se média nadstandardně věnují tématům spojených s politikou EU a tedy i euroskepticismu. Doba během voleb do EP (2019) se bude navíc prolínat se zkoumaným obdobím.

Křeček, Jan. Politická komunikace: od res publica po public relations. Praha : Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3536-8.

Základní literatura syntetizující politiku a média. V práci ubude využita v teoretické části a k pochopení pronikání politických témat do médií. Poskytuje též charakteristiku současné politické komunikace, jejíž vlastnosti budou aplikovány na konkrétních příkladech.

Schulz, Winfried, Reifová, Irena et al. Analýza obsahu mediálních sdělení. 2., přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0827-8.

Odborná kniha se zabývá problematikou analýzy obsahu mediálních textů a klade důraz i na sféru politické komunikace v médiích. V práci proto bude použita v metodologické části, při sestavování výzkumu a při vyhodnocování výsledků.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

PAVEC, Jan. Česká média a veřejný euroskepticismus. Praha, 2015. 78 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra západoevropských studií. Vedoucí práce PhDr. Petr Šafařík.

ROSENFELDOVÁ, Jana. Euroskepticismus a jeho rámcování v českém denním tisku. Praha, 2014. 168 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí práce PhDr. Jan Křeček, PhD.

Datum / Podpis studenta/ky

24. 5. 2019

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Mgr. Markéta Pečenková

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

24. 5. 2019

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO OBORU.

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Schéma euroskepticismu Conti – Verzichelli (tabulka)
- Příloha č. 2: Schéma euroskepticismu Kopecký - Mudde (tabulka)
- Příloha č. 3: Průzkum veřejného mínění: Hlasování v případném referendu o vstupu do EU mezi lety 1997 – 2002 (tabulka)
- Příloha č. 4: Spokojenost s členstvím ČR v Evropské unii (graf)
- Příloha č. 5: Volební výsledky euroskeptických stran ve všech volbách do EP v ČR (graf)
- Příloha č. 6: Rozdělení českých politických stran do frakcí v EP (graf)
- Příloha č. 7: Schéma politické komunikace podle McNaira (schéma)
- Příloha č. 8: Schéma politické komunikace podle Lillekera (schéma)
- Příloha č. 9: Tvorba obsahů politické komunikace podle Louwa (schéma)
- Příloha č. 10: Kódovací kniha

Příloha č. 1: Schéma euroskepticismu Conti – Verzichelli (tabulka)

Postoj	Charakteristika postoje
Tvrký euroskepticismus	Principiální opozice vůči EU
Měkký euroskepticismus	Konkrétní opozice v jedné či více politických oblastí politiky EU
Neutrální postoj	Nevyhraněný pohled
Funkční europeanismus	Podpora EU s ohledem na domácí zájmy nebo stranické cíle
Ztotožňující europeanismus	Principiální podpora EU

Zdroj: CONTI, Nicolo a VERZICHELLI, Luca. 2003. Party Contestation of the Political Space and the European Issue. Position of Italian Parties (1994-2002). Siena : University of Siena, 2003. Dostupné z: <https://www.essex.ac.uk/ecpr/events/generalconference/marburg/papersP15/3/Conti.pdf>.

Zpracování: Autor

Příloha č. 2: Schéma euroskepticismu Kopecký - Mudde (tabulka)

		Podpora myšlenky evropské integrace	
		Eurofilové	Eurofobové
Podpora EU	Optimisté	Euroentuziasté - Podporují evropskou integraci - Podporují současnou trajektorii EU	Europragmatici - Odmítají evropskou integraci - Podporují současnou trajektorii EU
	Pesimisté	Euroskeptici - Podporují evropskou integraci - Odmítají současnou trajektorii EU	Euroodmítači - Odmítají evropskou integraci - Odmítají současnou trajektorii EU

Zdroj: KOPECKÝ, Petr, MUDDE, Cas. 2002. The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration in East Central Europe. European Union Politics. No. 3, 2002.

Zpracování: Autor

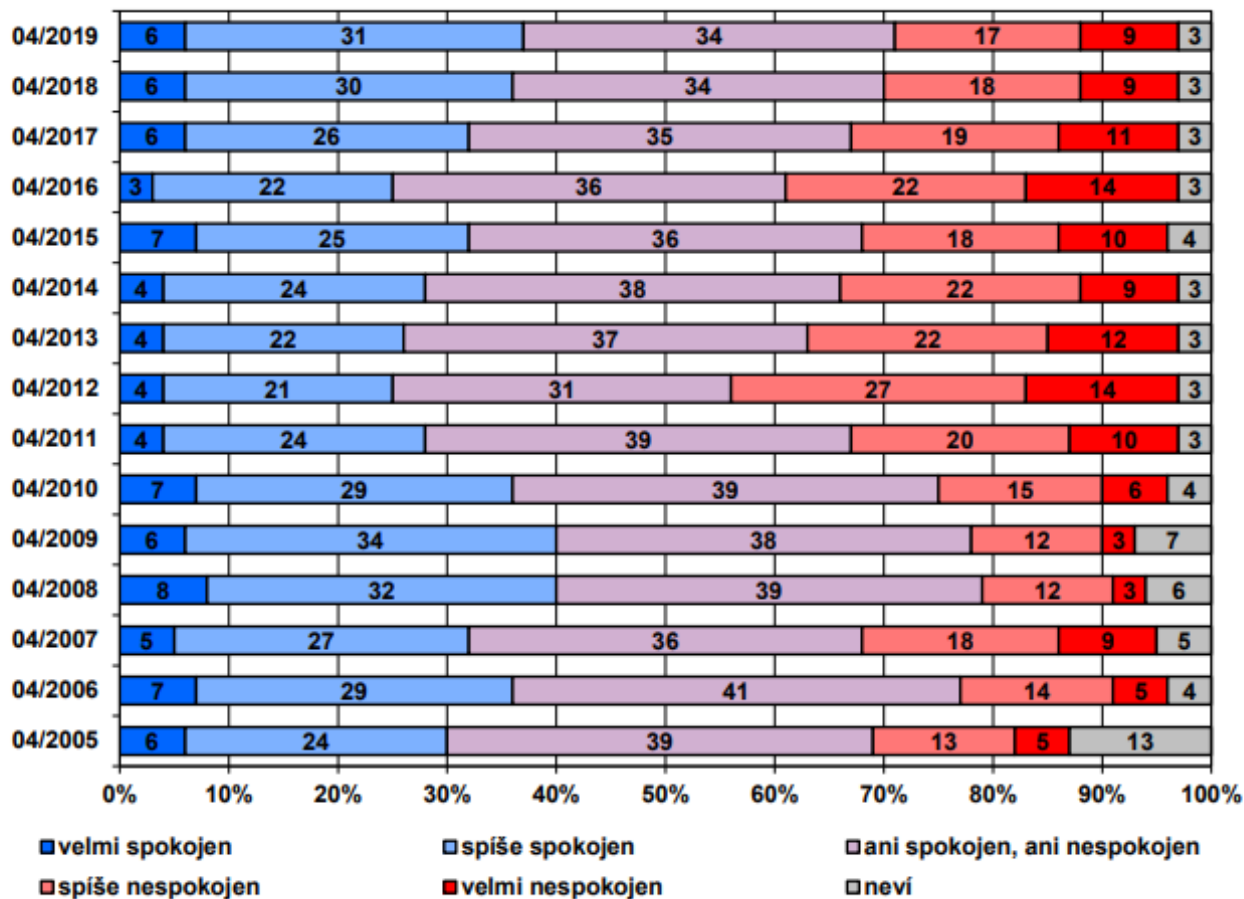
Příloha č. 3: Průzkum veřejného mínění: Hlasování v případném referendu o vstupu do EU mezi lety 1997 – 2002 (tabulka)

	1997	1999	2000	4/2001	6/2001	10/2001	11/2001	2/2002
Hlasoval by pro členství	46	35	44	39	38	45	44	45
Hlasoval by proti členství	15	16	16	19	17	18	14	18
Neví, jak by hlasoval	19	22	18	21	24	20	27	18
Nehlasoval by	12	8	9	7	8	7	6	5
Neví, zda by hlasoval	8	19	13	14	13	10	9	11
Podíl pro / proti	46/15	35/16	44/16	39/19	38/17	45/18	44/14	48/18

Zdroj: HAVLÍK, Vlastimil, KANIOK, Petr. 2006. Euroskepticismus a země střední a východní Evropy. Brno : IIPS, 2006. ISBN 80-210-4016-5.

Zpracování: Autor

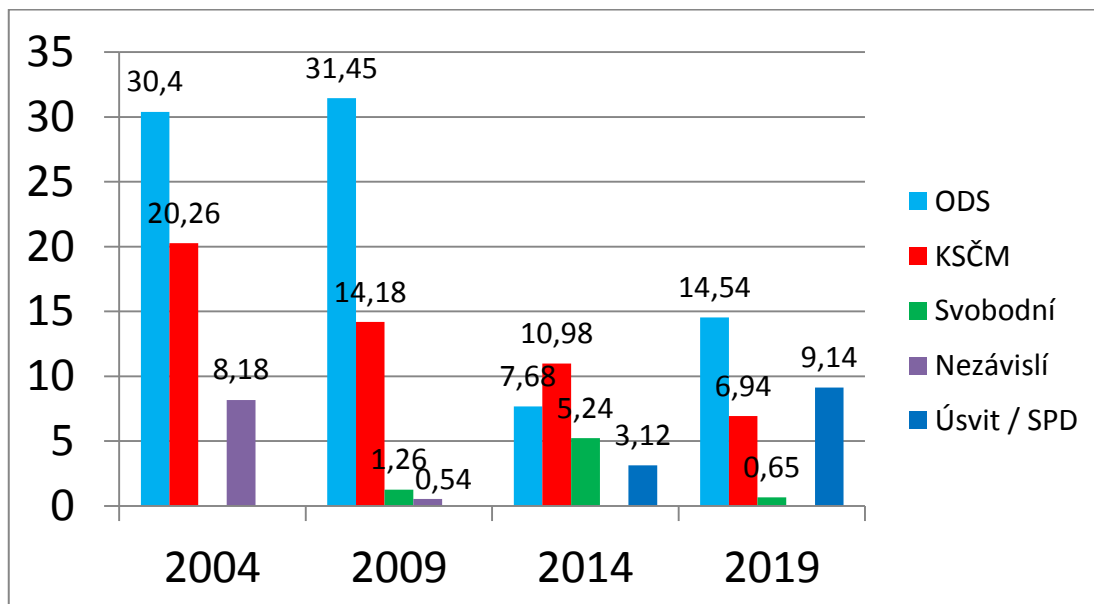
Příloha č. 4: Spokojenost s členstvím ČR v Evropské unii (graf)

Zdroj: CVVM. 2019. Názory veřejnosti na členství České republiky v Evropské unii. cvvm.soc.cas.cz. [Online] Duben 2019. [Citace: 19. Březen 2020.] https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4920/f9/pm190502.pdf.

Zpracování: Tamtéž

Příloha č. 5: Volební výsledky euroskeptických stran ve všech volbách do EP v ČR (tabulka)

* Uvedeny jsou pouze ty euroskeptické strany, které někdy získali alespoň jednoho europoslance.

Zdroj: Volby.cz. 2004. Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. 06. – 12.06.2004. Volby.cz. [Online] 2004. [Citace: 20. Březen 2020.] <https://volby.cz/pls/ep2004/ep11?xjazyk=CZ>.2009.

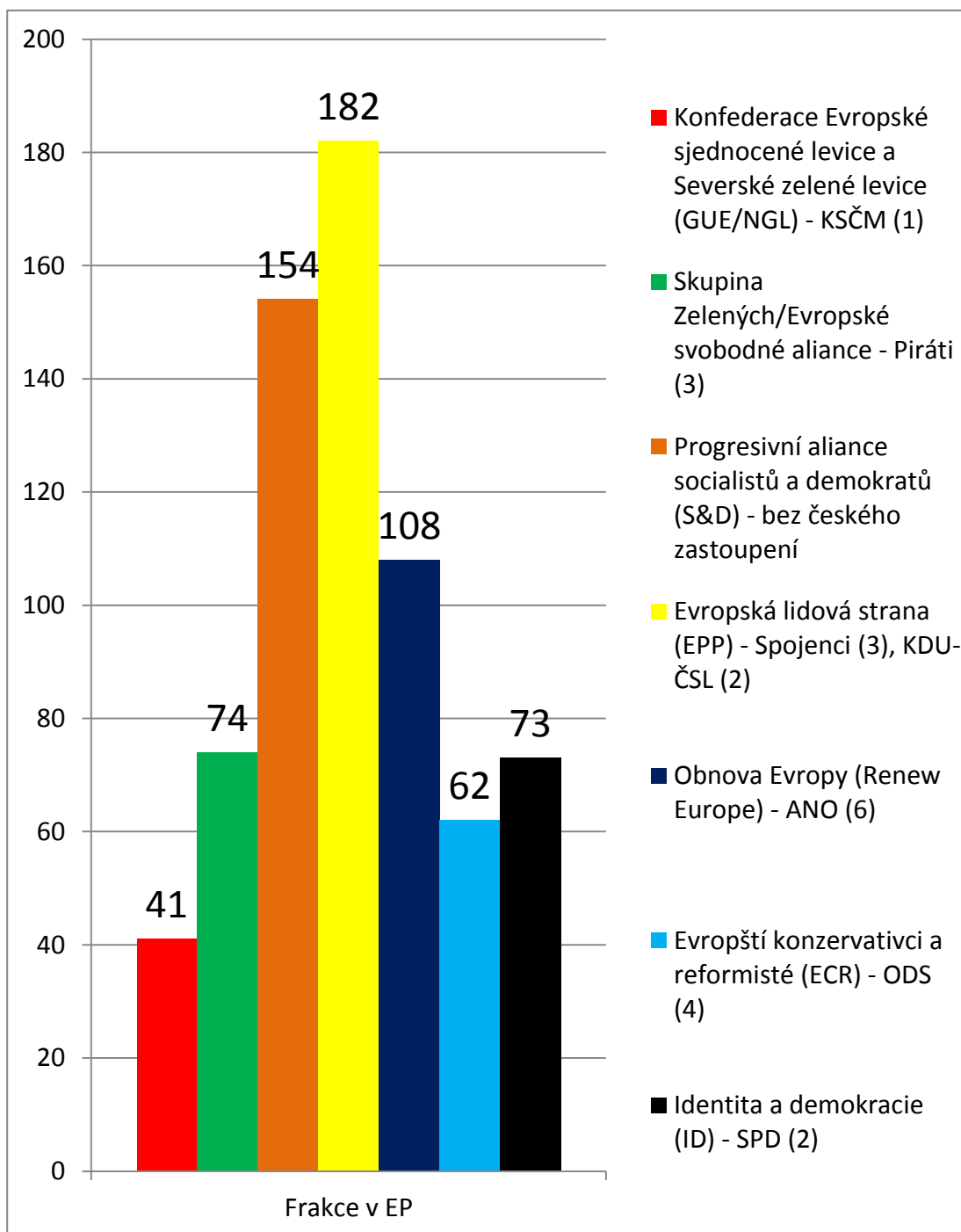
—. 2009. Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 05. 06. – 06. 06. 2009. Volby.cz. [Online] 2009. [Citace: 20. Březen 2020.] <https://volby.cz/pls/ep2009/ep11?xjazyk=CZ>.

—. 2014. Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 23. 05. – 24. 05. 2014. Volby.cz. [Online] 2014. [Citace: 20. Březen 2020.] <http://volby.cz/pls/ep2014/ep11?xjazyk=CZ>.

—. 2019. Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 24. 05. – 25. 05. 2019. Volby.cz. [Online] 2019. [Citace: 20. Březen 2020.] <https://volby.cz/pls/ep2019/ep11?xjazyk=CZ>.

Zpracování: Autor

Příloha č. 6: Rozdělení českých politických stran do frakcí v EP (graf)

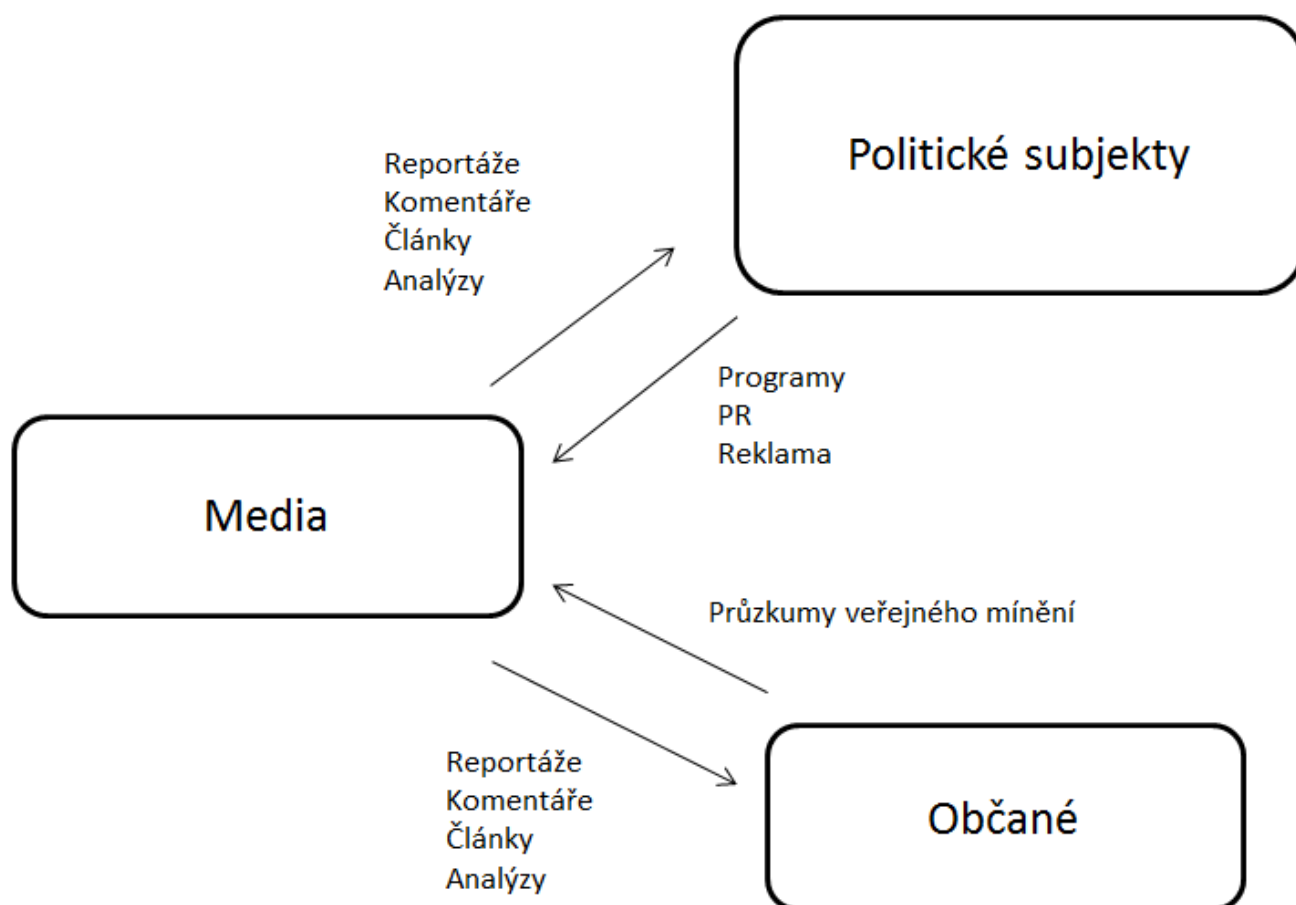

Evropská frakce – česká politická strana (počet jejích europoslanců)

Zdroj: Oddělení institucionální komunikace ÚV ČR. Politické skupiny v EP. Euroskop.cz [online]. [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9254/sekce/politicke-skupiny-v-ep/>

Zpracování: Autor

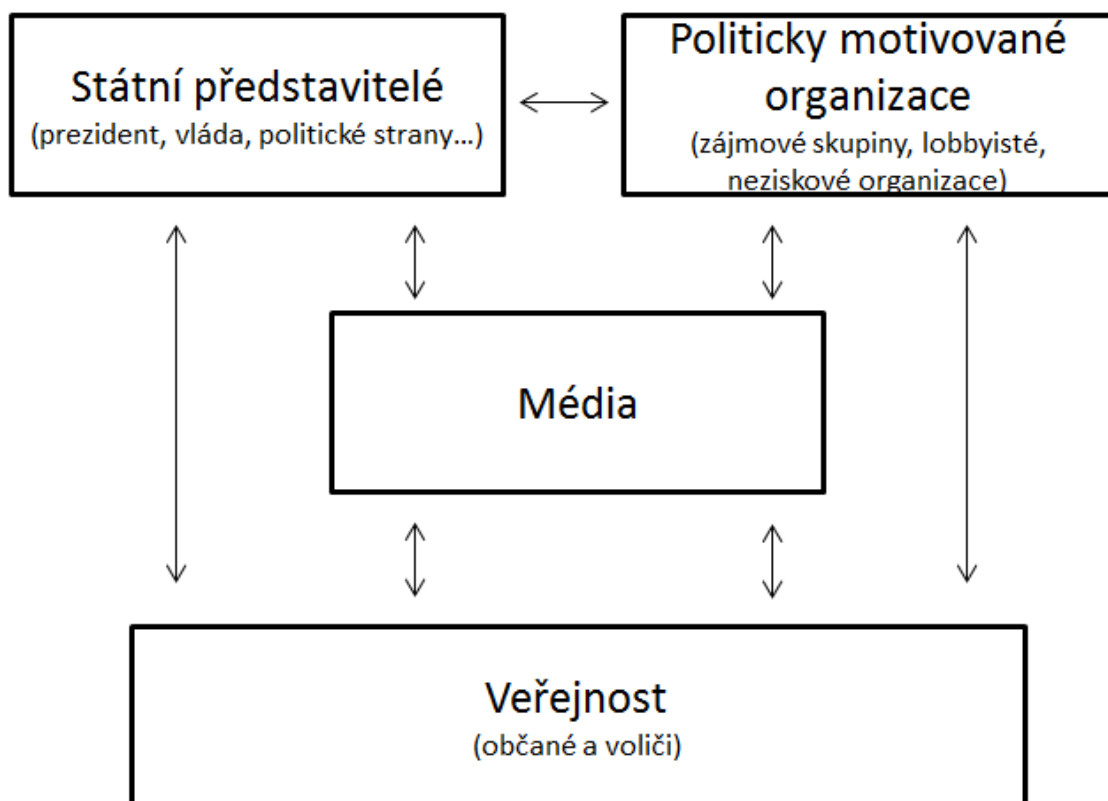
Příloha č. 7: Schéma politické komunikace podle McNaira (schéma)

Zdroj: MCNAIR, Brian. 2003. An introduction to political communication. London : Routledge, 2003. ISBN: 0-415-30707-4.

Zpracování: Autor

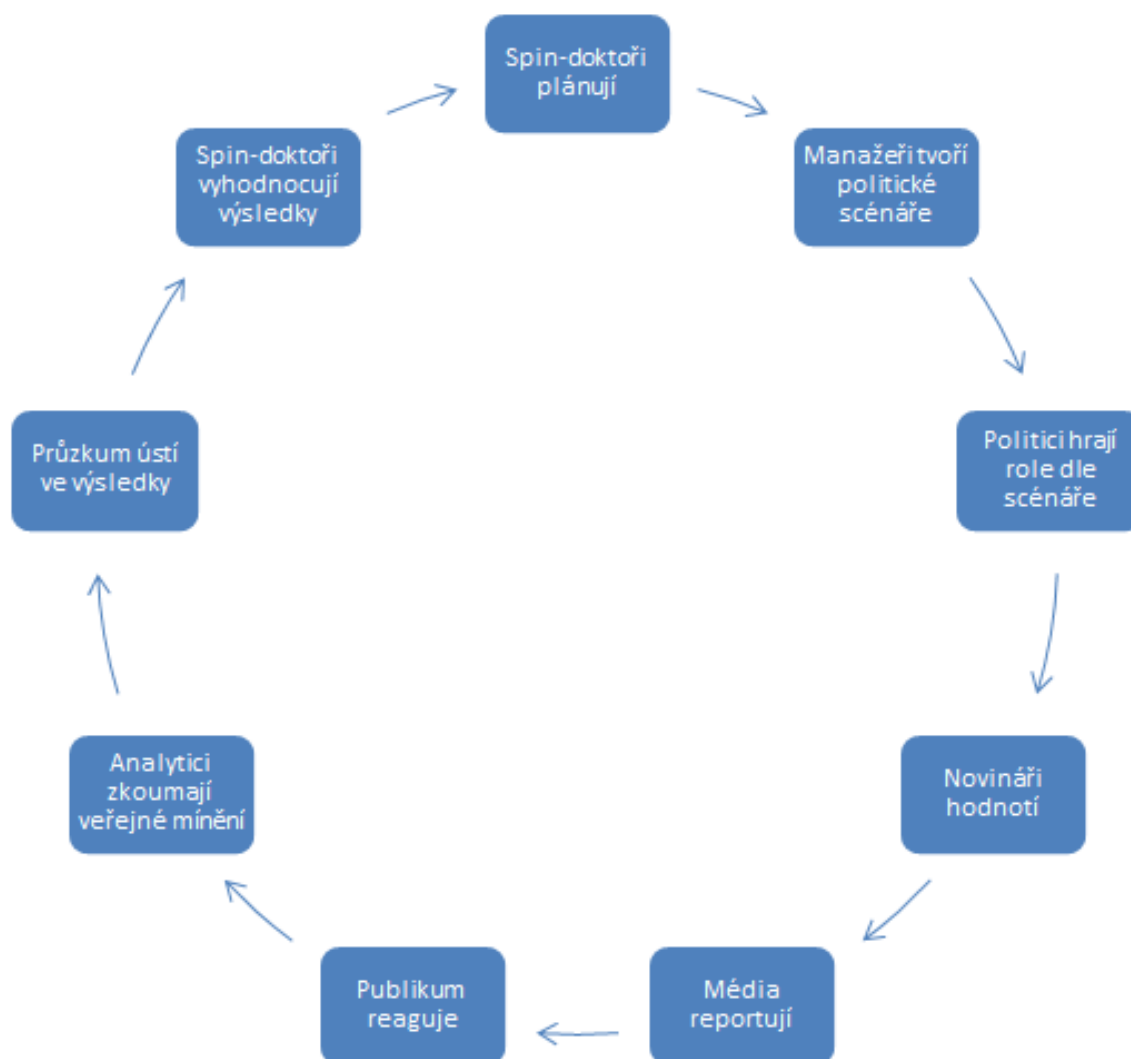
Příloha č. 8: Schéma politické komunikace podle Lillekera (schéma)

Zdroj: LILLEKER, Darren. 2006. Key Concepts in Political Communication. London : Sage, 2006. ISBN: 1-4129-1830-5.

Zpracování: Autor

Příloha č. 9: Tvorba obsahů politické komunikace podle Louwa (schéma)

Zdroj: LOUW, Eric. 2010. The media and political process. 2nd ed. London : Sage, 2010. ISBN: 978-1848604476.

Převzato z: KŘEČEK, Jan. 2013. Politická komunikace Od res publica po public relations. Praha : Grada, 2013. ISBN: 978-80-247-3536-8.

Příloha č. 10: Kódovací kniha

Analyzovaná média (abecedně):

Deníky AHA, Blesk, Hospodářské noviny, Lidové noviny, Mladá fronta DNES, Právo

Časové období:

1. 5. 2019 – 31. 5. 2019 (včetně)

Analyzovaný materiál:

Do analýzy byly zařazeny články vyhledané na základě obsahu klíčových slov v Newton Media Search v daném časovém období.

Klíčová slova: Evropská, evropský, evropské, unie, unijní, EU, Brusel, euro, euroskeptický, euroskeptická, euroskeptické, euroskeptik, euroskepticismus.

Vyřazeny z analýzy byly dále ty články, které:

- a) se nijak netýkají EU (např. sportovní zprávy, nebo zmínky o Evropě, jako o kontinentu), nebo ji zmiňují způsobem, který nebyl shledán relevantním pro obsah zprávy (např. zmínění voleb do EP jen pro znázornění časového termínu „ministrem kultury se budeme zabývat až po volbách do EP,“ nebo zprávy o výstřelu v letadle, ve kterém seděl Andrej Babiš při cestě z jednání v Bruselu)
- b) spadají do regionálních mutací zkoumaných médií (MF DNES, Právo)
- c) spadají do příloh deníků, pokud tato není speciálně orientována na EU resp. na volby do EP (MF DNES)
- d) zmiňují „euro“ jen jako konkrétní částku a nikoli jako projekt jednotné evropské měny.

Kódovací jednotka:

Jako základní kódovací jednotka provedené analýzy byl zvolen jeden článek, který splňuje výše zmíněná kritéria, bez ohledu na jeho délku, povahu či zařazení. Celkový soupis všech článků s datem publikování je součástí přiloženého kódovacího archu.

Proměnné kategorie:

a) **Titul**

- 1 AHA
- 2 Blesk
- 3 Hospodářské noviny
- 4 Lidové noviny
- 5 Mladá fronta DNES
- 6 Právo

b) **EU jako hlavní / vedlejší téma zprávy**

Jelikož byly do analýzy zahrnuty i články, které na EU (a všechny její orgány a instituce) relevantně odkazují, nebo v nich hraje důležitou, nikoli však hlavní roli, je potřeba odlišit, jestli je EU hlavním tématem zprávy či nikoli.

- 1 EU je hlavní téma zprávy
- 2 EU není hlavní téma zprávy

c) **Strana v periodiku**

- 1 Titulní strana
- 2 Ostatní

d) **Obor**

- 1 Politika (v širším slova smyslu, včetně všech zpráv týkajících se voleb do EP)
- 2 Ekonomika
- 3 Obchod a business
- 4 Energetika
- 5 Ekologie
- 6 Doprava
- 7 Kriminalita
- 8 Společnost
- 9 Kultura
- 10 Zemědělství
- 11 Jiné

e) Charakter článku

- 1 Zpravodajství
- 2 Názory, komentáře
- 3 Rozhovor

f) Lokalita

Tato proměnná sleduje, na jakou lokalitu (zemi) je zpráva zaměřena. Pokud se jedná například o vztah ČR k EU, spadá zpráva do lokality „ČR.“ Pokud se jedná o zprávu týkající se EU, jako celku, nabývá proměnná hodnotu „EU.“

- 1 ČR
- 2 EU
- 3 Zahraníčí

g) Celkové vyznění článku

V článku může zaznít od jednotlivých aktérů euroskeptický názor, celkové vyznění článku však euroskeptické být nemusí. Proto sledujeme celkové vyznění článku, které nabývá hodnot:

- 1 Euroskeptické (kritické k EU)
- 2 Neutrální
- 3 Eurooptimistické (chválící EU)

h) Výskyt slova Euroskepticismus a slov z něj odvozených

- 1 ANO
- 2 NE

Aktéři

Dále následuje kódování konkrétních aktérů, které se týká pouze článků, ve kterém jsou tito zastoupeni. Proměnná nabývá hodnot, pokud v článku dostává prostor, či je zmíněna některá česká politická strana, která je zastoupena v PS PČR a/nebo v EP (myšleno po volbách 2019). Tato proměnná nabývá též hodnoty, pokud článek referuje o konkrétním zástupci politické strany (např. v případě rozhovoru s A. Babišem nabývá proměnná hodnot pro ANO). V poznámkovém aparátu jsou též

poznámenání všichni zástupci daných stran, kteří byli relevantně⁸⁸ zmíněni či dostali prostor k vyjádření.

i) Politická strana

1 ANO

2 ODS

3 Piráti

4 Spojenci – předvolební blok TOP09, Starostové a nezávislí, Zelení

5 SPD

6 KDU-ČSL

7 KSČM

8 ČSSD

Další kódování nabývá proměnných u článků, kde zaznělo jasné hodnocení EU některým z českých politických aktérů (i nestranických). Proměnná nabývá hodnot na 3 stupňové škále (euroskepticismus – neutrální – eurooptimismus) s odkazem na dělení euroskepticismu v modelu Nicolo Contiho a Luci Verzichelliho (kde byl pojem „europeanismus“ nahrazen jasnějším pojmem „eurooptimismus“) a zaznamenán je též autor výroku, ve snaze najít nové, dříve nedefinované české euroskeptiky, změřit aktivitu euroskeptiků, anebo také odhalit námi dříve definované euroskeptiky, kteří se vyjadřují v rozporu s tímto názorem.

j) Konkrétní názor na EU

Pokud je v článku vysloveně aktérem⁸⁹ vyřčen názor, hodnotící EU, sledujeme, zda:

1 Zazněl euroskeptický názor

2 Zazněl neutrální názor

3 Zazněl eurooptimistický názor

⁸⁸ Např. v případě rozhovoru s Tomiem Okamurou, je kódována jak strana SPD, tak samotný Tomio Okamura. Kódovaná však nebyla zmínka typu „hnutí SPD Tomia Okamury,“ ve zprávě, ve které Tomio Okamura již dále nehraje žádnou roli. V takovémto případě je kódována pouze strana SPD a nikoli už i samotný Okamura.

⁸⁹ Poznámání jsou kromě politiků též veřejně známé české osobnosti.